

Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Mhe. Dkt. Phillip Isdori Mpango (kulia) akikabidhi mfano wa ufunguo wa pikipiki kwa Mkuu wa Mkoa wa Dodoma Mhe. Anthony Mtaka kwa niaba ya wakuu wa mikoja kote nchini ikiwa ni sehemu ya vitendea kwa ajili ya kuboresha utendaji kazi wa Maafisa Ugani

Picha ya pamoja ya viongozi na wataalam kutoka Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Tanzania Bara) na Wizara ya Uchumi wa Buluu (Zanzibar), wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji pamoja na wamiliki na wataalam wa meli ya MV-PACIFIC STAR mara baada ya kukabidhi leseni na kibali cha uvuvi jijini Dar es Salaam

KIMEPIGWA CHAPA NA MPIGACHAPA MKUU WA SERKALI, DODOMA-TANZANIA

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI

**HOTUBA YA MHESHIMIWA MASHIMBA MASHAURI
NDAKI (MB) WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI,
AKIWASILISHA BUNGENI MPANGO NA
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
YA FEDHA YA WIZARA YA MIFUGO NA
UVUVI KWA MWAKA 2022/2023**

MEI, 2022

DODOMA

Uwekezaji wa viwanda vya kuchakata maziwa nchini umewezesha kuhamasisha wafugaji kufuga kisasa na kuendelea kuchochea ongezeko la viwanda hivyo

Hoteli ya nyota tano ya Thanda iliyopo kisiwa kidogo cha Shungimbili katika Eneo la Hifadhi ya Bahari Wilaya ya Mafia Mkoani

**MHESHIMIWA SAMIA SULUHU HASSAN
RAIS WA JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA**

**MHESHIMIWA PHILIP ISDOR MPANGO
MAKAMU WA RAIS**

**MHESHIMIWA KASSIM MAJALIWA MAJALIWA
WAZIRI MKUU**

MASHIMBA MASHAURI NDAKI (MB)
WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI

ABDALLAH HAMIS ULEGA (MB)
NAIBU WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI

TIXON TUYANGINE NZUNDA
KATIBU MKUU MIFUGO

DKT. RASHID ADAM TAMATAMAH
KATIBU MKUU UVUVI

Picha ya pamoja ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi, Mhe. Mashimba Ndaki na Wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji na wataalam kutoka Sekta ya Uvuvi mara baada ya kukagua ukarabati wa majengo na miundombinu ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO) jijini Dar es Salaam

Baadhi ya wanafunzi wa Wakala ya Vyuho vya Mafunzo ya Mifugo (LITA) Kampasi ya Tengeru jijini Arusha wakifanya uchunguzi wa sampuli za magonjwa mbalimbali ya mifugo

YALIYOMO

A. UTANGULIZI.....	19
SEKTA YA MIFUGO (FUNGU 99)	25
UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2021/2022.....	25
Maeneo ya Kipaumbele katika Mwaka 2021/2022	25
Makusanyo ya Maduhuli.....	26
Fedha zilizoidhinishwa kwa Ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo 2021/2022.....	26
Matumizi ya Bajeti ya Kawaida	27
Marekebisho ya Sera, Sheria na Kanuni Katika Sekta ya Mifugo	28
<i>Sera, Mikakati na Programu</i>	28
Hali Halisi ya Sekta ya Mifugo	31
Uzalishaji wa Mifugo na Masoko	34
<i>Huduma ya Uhimilishaji</i>	34
<i>Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba</i>	36
<i>Uzalishaji wa Kuku na Mayai</i>	37
<i>Uzalishaji wa Nguruwe</i>	38
Haki Miliki za Waboreshaji Mbari za Wanyama	39
Biashara ya Mifugo na Mazao Yake.....	40
<i>Biashara ya Mifugo</i>	40

<i>Udhibiti wa Biashara ya Mifugo na Mazao yake</i>	41
Kodi, Ada na Tozo Katika Sekta ya Mifugo.....	42
Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Mifugo ..	46
<i>Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo</i>	46
Jitihada za Kuendeleza Eneo la Msomera na Loliondo.....	49
Huduma ya Afya ya Mifugo.....	53
<i>Udhibiti wa Magonjwa ya Mifugo</i>	53
Baraza la Veterinari Tanzania	60
Ugani, Utafiti na Mafunzo.....	61
Taasisi Zilizochini ya Sekta ya Mifugo	66
<i>Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)</i>	66
<i>Bodi ya Nyama Tanzania</i>	68
Bodi ya Maziwa Tanzania.....	70
Wakala ya Maabara ya Veterinari	74
Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI).....	77
Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)	80
MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2022 /2023	83
Zao la Ngozi.....	86
Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo	87

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)	98
C. SEKTA YA UVUVI (FUNGU 64).....	98
Hali Halisi ya Sekta ya Uvuvi.....	98
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA	
2021/2022	105
Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka	
2021/2022	105
Fedha zilizoidhinishwa kwa Mwaka 2021/2022 ..	107
Matumizi ya Bajeti ya Kawaida.	107
Matumizi ya Bajeti ya Maendeleo.....	108
UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU KATIKA MWAKA	
2021/2022	108
Usimamizi wa Sera na Sheria.....	108
Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi	112
Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi	114
Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi .	118
Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu.....	121
Usimamizi wa Uvuvi katika Bahari Kuu	123
Ukuzaji Viumbe Maji.....	126

Huduma za Ugani wa Uvuvi	132
Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Uvuvi.....	134
MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI	141
MPANGO WA MWAKA WA FEDHA 2022/2023.....	145
Maeneo ya Vipaumbele katika Mpango na Bajeti ya Mwaka 2022/2023	145
Makadirio ya Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023	147
Usimamizi wa Sera na Sheria.....	148
Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi	149
Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi	150
Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi .	151
Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu.....	152
Usimamizi wa Uvuvi katika Bahari Kuu	154
Ukuzaji Viumbe Maji.....	156
Huduma za Ugani wa Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji	158
Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi – FETA	161
MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI	163

D.	MASUALA MTAMBUKA KATIKA SEKTA ZA MIFUGO NA UVUVI.....	166
	Dawati la Sekta Binafsi la Wizara	166
	Utawala Bora, Jinsia na UKIMWI.....	173
	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano.....	177
	Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi.....	180
	Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa.....	183
	Gawio la Serikali katika Sekta ya Mifugo na Uvuvi .	188
	Michango katika Shughuli za Kijamii.....	189
E	HITIMISHO.....	189
F.	MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023	195
	Fungu 99: Sekta ya Mifugo.....	195

VIAMBATISHO

Kiambatisho 1: Uzalishaji wa Mazao ya Mifugo Kuanzia Mwaka 2014/2015 hadi 2021/2022	198
Kiambatisho 2: Viwanda vya Kusindika Maziwa katika mwaka 2021/2022	199
Kiambatisho: 3 Hali ya Uhimilishaji Nchini kutoka Mwaka 2019/2020 hadi mwaka 2021/2022.....	204
Kiambatisho 4: Wahimilishaji waliopatiwa Mafunzo mwaka 2021/2022.....	205
Kiambatisho 5: Uzalishaji wa Mitamba katika Mashamba ya Serikali kuanzia mwaka 2012/2013 hadi 2021/2022.....	206
Kiambatisho 6: Orodha ya Mashamba ya Kuku Wazazi mwaka 2021/2022	207
Kiambatisho 7: Orodha ya Vitotoleshi vya Kuku na Mayai mwaka 2021/2022.....	208

Kiambatisho 8: Idadi ya Vifaranga na Mayai ya Kuku Vilivyoingizwa Nchini na Kusafirishwa Nje ya Nchi	209
Kiambatisho 9 : Uwezo wa Viwanda Vinavyozalisha Bidhaa za Ngozi vilivyopo	210
Kiambatisho 10:Viwanda vya Kusindika Ngozi Vilivyopo Nchini	211
Kiambatisho 11:Maeneo ya Malisho yaliyotengwa kuanzia mwaka 2015 hadi 31 Machi, 2022	212
Kiambatisho 12:: Maeneo ya Malisho yaliyotengwa na kutangazwa kwenye gazeti la Serikali	228
Kiambatisho 13: Viwanda vya Kuzalisha Vyakula vya Mifugo	229
Kiambatisho 14: Orodha ya Maeneo (Maduka) ya Kuuzia Vyakula vya Mifugo na Rasilimali za Vyakula Vya Mifugo yaliyopo mwaka 2021/2022	234
Kiambatisho 15: Migogoro Iliyotatuliwa kati ya Wafugaji na Watumiaji Wengine wa Ardhi.....	242

Kiambatisho 16: Magonjwa 13 ya Mifugo ya Kipaumbele Nchini Tanzania	243
Kiambatisho 17: Majosho yaliyojengwa katika mwaka 2021/2022	244
Kiambatisho 18: Matukio ya Vifo Ugonjwa wa Homa ya Nguruwe mwaka 2021/2022.....	246
Kiambatisho 19: Vituo Vya Uanagenzi kwa Madaktari Wa Mifugo Wahitimu wa Mwaka 2022/2023	247
Kiambatisho 20: Gawio lililotolewa Serikalini kutoka katika Taasisi za Wizara ya Mifugo na Uvuvi mwaka 2021/2022	248
Kiambatisho 21: Uzalishaji wa samaki na nguvu ya uvuvi hadi Aprili, 2022	249
Kiambatisho 22: Uzalishaji wa vifaranga vya samaki mwaka 2021/2022	250
Kiambatisho 23: Upatikanaji wa chakula cha samaki wa kufugwa nchini 2021/2022.....	251
Kiambatisho 24: Makusanyo ya maduhuli kwa mwaka 2021/2022 hadi Aprili, 2022	252

Kiambatisho 25: Matokeo ya kazi ya ulinzi na usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi hadi mwezi Aprili, 2022253

Kiambatisho 26: Mgawanyo wa boti mpya 16 kwa ajili ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi ...254

Kiambatisho 27: Mauzo ya samaki na mazao ya uvuvi nje ya nchi kwa kipindi cha Julai 2021 hadi Aprili 2022.....255

Kiambatisho 28: Ulinganifu wa uingizaji wa samaki kutoka nje ya nchi kwa mwaka 2020/2021 na 2021/2022 hadi Aprili, 2022....257

VIFUPISHO VYA MANENO

ACGG	African Chicken Genetic Gains
ADGG	African Dairy Genetic Gains
AFDP	Agriculture and Fisheries Development Programme
AIS	Automatic Identification System
ANSAF	Agriculture non – state Actors Forum
ASARECA	The Association for Strengthening Agricultural Research in Eastern and Central Africa
ASDP	Agricultural Sector Development Programme
ASPIRES	Agriculture Sector Policy and Institutional Reforms Strengthening
AU/IBAR	African Union Inter-African Bureau for Animal Resources
BBSRC	Biotechnology and Biological Sciences Research Council
BMGF	Bill and Melinda Gates Foundation
BMUs	Beach Management Units
BRAC	Building Resources Across Communities
CBPP	Contegous Bovine Pleuropneumonia
CCPP	Contegous Caprine Pleuropneumonia
CFMA	Collaborative Fisheries Management Areas
CIAT	International Center for Tropical Agriculture
COSTECH	Commission for Science and Technology
CSA	Climart Smart Agriculture
DANIDA	Danish International Development Agency
DfID	Department for International Development,

	UK
DIDES	Dodoma Institute of Development and Entrepreneurship Studies
DSFA	Deep Sea Fishing Authority
e- CAS	Electronic Catch Assessment Survey
EA	Environmental Audit
EAC	East African Community
EADD	East Africa Dairy Development
EBARR	Ecosystem Based Adaptation for Rural Resilience
EEZ	Exclusive Economic Zone
eGA	Electronic Government Authority
EIA	Environmental Impact Assessment
EPA	Economic Partnership Agreement
EPZA	Export Processing Zones Authority
ESDP	Economic and Social Development Programme
EU	European Union
FADs	Fish Aggregating Devices
FAO	Food and Agriculture Organization of United Nation
FETA	Fisheries Education and Training Agency
FIS	Fisheries Information System
GCLA	Government Chemist Laboratory Authority
GIS	Geographical Information System
GN	Government Notice
GTZ	German Technical Cooperation Agency
HCMIS	Human Capital Management Information System
HPT	Heifer Project Tanzania

IAEA	International Atomic Energy Agency
ICT	Information Communication Technology
IFAD	International Fund for Agricultural
ILC	Development
	International Land Coalition
ILO	International Labor Organization
ILRI	International Livestock Research Institute
IMET	Integrated Management Effectiveness Tool
IMO	International Marine Organization
IOC	Intergovernmental Oceanographic Commission
IORA	Indian Ocean Rim Association
IOTC	Indian Ocean Tuna Commission
IRD	Intergraded Rural Development Project
ISO/IEC	International Standards
	Organization/International
	Electrotechnical Commission
ISS	Institute of Social Studies
IWC	International Whaling Commission
JICA	Japan International Cooperation Agency
JTFCA	Japan Tuna Fisheries Cooperative
	Association
LGC	Laboratory of Government Chemistry
LITA	Livestock Training Agency
LMU	Livestock Multiplication Unit
LTA	Lake Tanganyika Authority
LVFO	Lake Victoria Fisheries Organization
MATT	Multi – Agency Task Team
MCU	Maziwa Cooperative Union
MIS	Management Information System

MOET	Multiple Ovulation and Embryo Transfer
MOF	Ministry of Ocean and Fisheries - South Korea
MoU	Memorandum of Understanding
MPRU	Marine Park and Reserve Unit
MSC	Marine Stewardship Council
NADSP	National Aquaculture Development Strategic Plan
NAFIRRI	National Fisheries Resource Research Institute – Uganda
NAIC	National Artificial Insemination Center
NARCO	National Ranching Company
NBS	National Bureau of Statistics
NECAI	National EgyptionCompany for Africa Investment
NEMC	National Environment Management Council
NIC	National Insurance Corporation
NMATT	National Malt – Agency Task Team
NMB	National Microfinance Bank
NORAD	Norwegian Agency for Development Cooperation
NQCSSES	National Quality Control Sample Exchange Scheme
NSSF	National Social Security Fund
OC	Other Charges
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
OFCF	Overseas Fisheries Cooperation

	Foundation of Japan
OFMP	Octopus Fishery Management Plan
OIE	World Organization for Animal Health
OPRAS	Open Performance Review and Appraisal System
OSNP	Operation Save Nile Perch
PAC	Public Accounts Committee
PAID	Private Partnership for Artificial Insemination Delivery Project
PASS	Private Agricultural Sector Support
PE	Personnel Emoluments
PFZs	Potential Fishing Zones
PRM	Participatory Rangeland Management Plan
PTA	Proficiency Testing Australia
RAS	Recirculation Aquaculture System
SACCOS	Savings and Credit Cooperative Societies
SADC	Southern Africa Development Cooperation
SADCAS	Southern Africa Development Community Accreditation Services
SADCMET	Southern Africa Development Cooperation Measurement Traceability
SAGCOT	Southern Agricultural Growth Corridor of Tanzania
SDC	Swiss Agency for Development and Cooperation
SIDA	Swedish International Development Cooperation Agency
SMT	Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania

SMZ	Serikali ya Mapinduzi Zanzibar
SRMP	Sustainable Range Management Project
STCW – F	Standards of Training, Certification, and Watch Keeping for Fishing Vessel
SUA	Sokoine University of Agriculture
SWIOFC	Southwest Indian Ocean Fisheries Commission
SWIOFish	South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth
TADB	Tanzania Agricultural Development Bank
TAEC	Tanzania Atomic Energy Commission
TAFIRI	Tanzania Fisheries Research Institute
TAFICO	Tanzania Fisheries Cooperation
TALIRI	Tanzania Livestock Research Institute
TANROADS	Tanzania National Roads Agency
TAPIFA	Tanzania Association of Pig Farmers
TASAC	Tanzania Shipping Agencies Corporation
TAUSI	Mfumo wa Mapato ya Ndani wa Mamlaka za Serikali za Mitaa
TBA	Tanzania Building Agency
TBS	Tanzania Bureau of Standards
TCP	Transmission Control Protocol
TEHAMA	Teknolojia ya Habari na Mawasiliano
TFDA	Tanzania Food and Drugs Authority
TIB	TIB Development Bank
TIC	Tanzania Investment Centre
TLMP	Tanzania Livestock Master Plan
TOT	Training of Trainers
TPB	Tanzania Postal Bank

TPSF	Tanzania Private Sector Foundation
TRA	Tanzania Revenue Authority
TVI	Tanzania Vaccine Institute
TVLA	Tanzania Veterinary Laboratory Agency
UKIMWI	Upungufu wa Kinga Mwilini
UNDP	United Nations Development Programme
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization
URT	United Republic of Tanzania
USAID	United States Agency for International Development
VICOBA	Village Community Bank
VMS	Vessel Monitoring System
VVU	Virusi vya Ukimwi
WB	World Bank
WHO	World Health Organization
WIOMSA	Western Indian Ocean Marine Science Association
WSPA	World Society for Protection of Animals
WTO	World Trade Organization
WWF	World Wildlife Fund
ZAFICO	Zanzibar Fisheries Company
ZIPA	Zanzibar Investment Promotion Authority

**HOTUBA YA MHESHIMIWA MASHIMBA MASHAURI
NDAKI (MB) WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO
NA MATUMIZI YA FEDHA YA WIZARA
YA MIFUGO NA UVUVI KWA
MWAKA 2022/2023**

A. UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja kwamba, kutokana na taarifa iliyowasilishwa ndani ya Bunge lako Tukufu na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge inayosimamia Kilimo, Mifugo na Maji iliyochambua Bajeti ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi (Fungu 99 – Mifugo na Fungu 64 – Uvuvi) Bunge lako Tukufu sasa lipokee na kujadili Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa mwaka 2021/2022. Aidha, naliomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa mwaka 2022/2023.

2. **Mheshimiwa Spika**, awali ya yote namshukuru Mwenyezi Mungu kwa kuniwezesha kusimama mbele ya Bunge lako Tukufu kuwasilisha hotuba yangu siku ya leo. Kwa heshima, taadhima na unyenyekevu mkubwa namshukuru **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan**,

Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuniadini kuendelea kushika wadhifa huu.

3. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia kutumia nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uongozi wake mahiri na kuifanya nchi yetu iendelee kupiga hatua kubwa za maendeleo ya kiuchumi na kijamii, na sisi katika Wizara ya Mifugo na Uvuvi tunaahidi kuendelea kumuunga mkono katika kuwatumikia wananchi hususan wafugaji, wavuvi, wachakataji, wasindikaji na wafanyabiashara wa mifugo na uvuvi na mazao yake kwa maslahi mapana ya nchi yetu. Nitumie nafasi hii kumuombea kiongozi wetu kwa Mwenyezi Mungu, awe na afya njema, Mungu aendeleo kumpa hekima na busara katika kuiongoza nchi yetu.

4. **Mheshimiwa Spika**, napenda pia kutumia nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango**, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa kumsaidia ipasavyo Mhe. Rais katika kutekeleza majukumu yake.

5. **Mheshimiwa Spika**, nitumie fursa hii pia, kumpongeza **Mheshimiwa Dkt. Husein Ally Mwinyi**, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi kwa uongozi mahiri katika

kuwatumikia Wananchi ambapo katika kipindi cha uongozi wake tumeshuhudia mabadiliko makubwa katika utendaji wa Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar.

6. **Mheshimiwa Spika**, nachukua nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa**, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Mbunge wa Jimbo la Ruangwa kwa kazi nzuri ya uratibu na usimamizi wa shughuli za Serikali. Pia, namshukuru na kumpongeza, Mheshimiwa Waziri Mkuu kwa kuwasilisha hotuba yake iliyotoa mwelekeo wa utendaji wa sekta zote ndani ya Serikali.

7. **Mheshimiwa Spika**, napenda kukupongeza wewe binafsi na Mheshimiwa Naibu Spika, kwa kuchaguliwa kwa kishindo kuliongoza Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Wewe pamoja na Naibu Spika mmeliwezesha Bunge la **12** kutekeleza majukumu yake kikamilifu kwa kuzingatia Katiba, Sera, Sheria, Kanuni, Taratibu na Miongozo iliyowekwa.

8. **Mheshimiwa Spika**, naomba kuishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji chini ya Mwenyekiti wake **Mheshimiwa Dkt. Christine Gabriel Ishengoma**, Mbunge wa Viti Maalum na Makamu wake **Mheshimiwa Athumani Almas Maige**, Mbunge wa Jimbo la Uyui kwa ushirikiano, maelekezo na ushauri mzuri walioutoa wakati wa kupitia Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa mwaka 2021/2022 na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Fedha kwa mwaka 2022/2023. Aidha, napenda kuwapongeza Waheshimiwa Wabunge wote kwa kuendelea kuwakilisha wananchi kwa umahiri mkubwa katika Bunge hili.

9. **Mheshimiwa Spika**, napenda kutumia fursa hii kuwapongeza Mawaziri na Naibu Mawaziri walioteuliwa na Mheshimiwa Rais kushika majukumu katika Wizara mbalimbali wakiwemo **Mheshimiwa Dkt. Pindi Chana (Mb.)**, Waziri wa Maliasili na Utalii; **Mheshimiwa Hamad Masauni (Mb.)**, Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi; **Mheshimiwa Hussein Bashe (Mb.)**, Waziri wa Kilimo; **Mheshimiwa Nape Nauye (Mb.)**, Waziri wa Habari Mawasiliano na Teknolojia ya Habari; **Mheshimiwa Dkt. Angelina Mabula (Mb.)**, Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; **Mheshimiwa Dkt. Ashatu Kijaji (Mb.)**, Waziri wa Uwekezaji, Viwanda na Biashara; **Mheshimiwa**

Anthony Mavunde (Mb.), Naibu Waziri wa Kilimo; **Mheshimiwa Ridhiwan Kikwete (Mb.)**, Naibu Waziri wa Ardhi, Nyumba na Maendeleo ya Makazi; **Mheshimiwa Lemomo Ole Kiruswa (Mb.)**, Naibu Waziri wa Madini; **Mheshimiwa Jumanne Sagini (Mb.)**, Naibu Waziri wa Mambo ya Ndani ya Nchi; **Mheshimiwa Atupele Mwakibete (Mb.)**, Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi.

10. **Mheshimiwa Spika**, pia napenda kuwapongeza Wabunge wapya waliochaguliwa kuwawakilisha wananchi katika majimbo yao ambao ni **Mheshimiwa Emmanuel Shangai**, Mbunge wa Ngorongoro; **Mheshimiwa Emmanuel Cherehani**, Mbunge wa Ushetu; pamoja na Mhe. Shamsi Vuai Nahodha, Mbunge wa Kuteuliwa.

11. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ilipokea kwa masikitiko makubwa taarifa za kifo cha **Mheshimiwa Irene Alex Ndyamkama**, aliyekuwa Mbunge wa Viti Maalum Rukwa, **Mheshimiwa William Ole Nasha**, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Ngorongoro na Naibu Waziri Ofisi ya Waziri Mkuu Uwekezaji; **Mheshimiwa Elias John Kwandikwa**, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Ushetu na Waziri wa Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa, na **Mheshimiwa Khatib Said Haji**, aliyekuwa Mbunge wa Jimbo la Konde. Naungana na Waheshimiwa Wabunge wenzangu kutoa

salaam za pole kwa familia za marehemu, ndugu na wananchi ambao walikuwa wanawatumikia. Mwenyezi Mungu aziweke roho za marehemu **mahali** pema peponi, AMINA.

12. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitumie nafasi hii kumpongeza **Mheshimiwa Abdallah Hamis Ulega**, Mbunge wa Mkuranga kwa kuteuliwa kuwa Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi na ninamshukuru kwa kunisaidia kutekeleza majukumu ya Wizara. Aidha, nawashukuru Makatibu Wakuu wa Wizara **Bw. Tixon Tuyangine Nzunda** (Mifugo) na **Dkt. Rashid Adam Tamatamah** (Uvuvi) kwa kuwa viungo muhimu kati yangu na watumishi na kuniwezesha kutekeleza majukumu ya Wizara kwa ufanisi. Kipekee, ninawashukuru kwa dhati na kuwapongeza watumishi wote wa Wizara yangu kwa kazi nzuri wanayofanya katika kuendeleza sekta za mifugo na uvuvi nchini.

13. **Mheshimiwa Spika**, naomba kuwashukuru wananchi wa Jimbo la Maswa Magharibi, kwa ushirikiano wanaoendelea kunipa katika kuwawakilisha na kuwatumikia katika Bunge hili Tukufu pamoja na kutekeleza shughuli mbalimbali za maendeleo katika Jimbo.

SEKTA YA MIFUGO (FUNGU 99)

UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2021/2022

Maeneo ya Kipaumbele katika Mwaka 2021/2022

14. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 maeneo ya kipaumbele katika Mpango na Bajeti ya Wizara kupitia Fungu 99 yaliyotekelezwa ni pamoja na: -

- (i) Kuimarisha afya ya mifugo;
- (ii) Kuwezesha upatikanaji endelevu wa rasilimali za vyakula vya mifugo na maji kwa ajili ya mifugo;
- (iii) Kuboresha kosaafu za mifugo ili kuongeza tija na uzalishaji;
- (iv) Kuboresha biashara ya mifugo na mazao yake ndani na nje ya nchi;
- (v) Kuimarisha huduma za ugani, utafiti na mafunzo katika sekta ya mifugo;
- (vi) Kuhamasisha uanzishwaji na kuimarisha vikundi na vyama vya ushirika vya mifugo na mazao yake;
- (vii) Kusimamia na kuratibu shughuli za taasisi zilizo chini ya Wizara;
- (viii) Kuboresha na kujenga uwezo wa rasilimali watu;

- (ix) Kuboresha utekelezaji wa Sera, Sheria, Kanuni na Miongozo katika sekta ya mifugo; na
- (x) Kuimarisha uratibu na usimamizi wa wataalam wa sekta ya mifugo.

Makusanyo ya Maduhuli

15. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 Wizara kupitia Fungu 99 ilitarajia kukusanya kiasi cha Shilingi **50,000,000,000**. Hata hivyo kiasi kilichokusanywa ni Shilingi **29,015,984,354.48** sawa na **asilimia 69.6** ya lengo la makusanyo hadi tarehe 30 Aprili, 2022. Upungufu huu kwa kiasi kikubwa umechangiwa na kipindi kirefu cha ukame pamoja na kupungua kwa biashara ya mifugo na mazao yake ndani ya nchi.

Fedha zilizoidhinishwa kwa Ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo 2021/2022

16. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Fungu 99 ilitengewa jumla ya Shilingi **47,844,949,810**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 30,973,208,810** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **16,871,741,000** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo.

Matumizi ya Bajeti ya Kawaida

17. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia tarehe Aprili 30, 2022, jumla ya Shilingi **24,985,718,173.85** zimetolewa kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida, ambazo ni sawa na asilimia **80.06** ya bajeti. Kati ya hizo, Shilingi **15,859,730,900.75** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara (PE) na Shilingi **9,125,987,273.10** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC).

Matumizi ya Bajeti ya Maendeleo

18. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, fedha za miradi ya maendeleo zilizoidhinishwa ni fedha za ndani kiasi cha shilingi **16,871,741,000** kwa ajili ya bajeti ya maendeleo ya sekta ya mifugo. Hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022 Shilingi **9,214,038,480** (sawa na asilimia **55**) zilikuwa zimepokelewa kutoka Wizara ya Fedha na Mipango.

Marekebisho ya Sera, Sheria na Kanuni Katika Sekta ya Mifugo

Sera, Mikakati na Programu

19. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2021/2022 Wizara imeendelea kutoa elimu kuhusu Sera ya Taifa ya Mifugo ya mwaka 2006 ambapo mchakato wa kuihuisha unaendelea; Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya Mifugo Tanzania (Tanzania Livestock Master Plan - TLMP) pamoja na Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (ASDP II) ya mwaka 2016/2017. Aidha, katika mwaka 2021/2022 Wizara imeandaa Mpango wa Mabadiliko ya Sekta ya Mifugo wa miaka mitano (2022/2023 – 2026/2027) ambao umeandaliwa kwa kuzingatia Mpango wa Awamu ya Tatu wa Maendeleo ya Taifa wa Miaka Mitano (FYDP III) kwa kipindi cha 2021/2022 - 2025/2026; Dira ya Taifa ya Maendeleo (2025); Malengo Endelevu ya Maendeleo (Sustainable Development Goals - SDGs); Mpango Kabambe wa Kuendeleza Sekta ya Mifugo; na Ilani ya Uchaguzi ya CCM ya mwaka 2020.

Sheria na Kanuni

20. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara imeendelea kupitia na kufanya marekebisho ya Sheria za sekta ya mifugo ili kuboresha mazingira na kuwezesha ukuaji wa sekta ya mifugo kama ifuatavyo: -

- (i) Sheria ya Tasnia ya Nyama SURA 421 (*Meat Industry Act, CAP 421*) imerekebishwa kupitia Marekebisho ya Sheria Mbalimbali *Written Laws (Miscellaneous Amendment) (No.9) Act, 2021*;
- (ii) Sheria ya Maeneo ya Malisho na Rasilimali za Vyakula vya Wanyama SURA 180 (*Grazing Land and Animal Feeds Resources, CAP 180*) imerekebishwa kupitia Marekebisho ya Sheria Mbalimbali *Written Laws (Miscellaneous Amendment) (No.9) Act, 2021*; na
- (iii) Sheria ya Veterinari SURA 319 (*Veterinary Act, CAP 319*) imerekebishwa kupitia Marekebisho ya Sheria Mbalimbali *Written Laws (Miscellaneous Amendment) (No.1) Act, 2022*.

21. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 sheria tano (5) za Sekta ya Mifugo zimetafsiriwa kutoka lugha ya kiingereza kwenda lugha ya Kiswahili ambazo ni:-

- (i) Sheria ya Veterinari SURA 319;
- (ii) Sheria ya Ustawi wa Wanyama SURA 154;
- (iii) Sheria ya Magonjwa ya Wanyama SURA 156;
- (iv) Sheria ya Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo SURA 184; na
- (v) Sheria ya Maeneo ya Malisho na Rasilimali za Vyakula vya Mifugo SURA 180.

22. **Mheshimiwa Spika**, jumla ya kanuni tatu (3) zimefanyiwa marekebisho chini ya Sheria ya Tasnia ya Nyama SURA 421 na Magonjwa ya Wanyama SURA 156 ambazo ni: -

- (i) *The Meat Industry (Import and Export) (Amendment) Regulations, GN. No. 469T/2021;*
- (ii) *The Animal Diseases (Animal and Animal Products Movement Control) (Amendment) Regulations, GN. No.496 E/ 2021; na*
- (iii) *The Animal Diseases (Artificial Breeding) (Amendment) Regulations GN.No.712/2021.*

Hali Halisi ya Sekta ya Mifugo

23. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 idadi ya mifugo hapa nchini imeongezeka ikilinganishwa na mwaka 2020/2021 ambapo idadi ya ng'ombe imeongezeka kutoka **milioni 33.9** hadi **milioni 35.3**; mbuzi kutoka **milioni 24.5** hadi **milioni 25.6**; na kondoo kutoka **milioni 8.5** hadi **milioni 8.8**. Aidha, kuku wameongezeka kutoka **milioni 87.7** hadi **milioni 92.8** ambapo kuku wa asili wameongezeka kutoka **milioni 40.4** hadi **milioni 42.7** na kuku wa kisasa wameongezeka kutoka **milioni 47.3** hadi **milioni 50.1**; na nguruwe kutoka **milioni 3.2** hadi **milioni 3.4** (Ofisi ya Taifa ya Takwimu, 2021). Aidha, Sekta ya Mifugo katika mwaka 2021 ilikua kwa kiwango cha asilimia **5.0** sawa na mwaka 2020 na mchango wake katika Pato la Taifa ulikuwa asilimia **7.0** sawa na mwaka 2020.

24. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa maziwa umeongezeka kutoka lita **bilioni 3.1** mwaka 2020/2021 hadi kufikia lita **bilioni 3.4** mwaka 2021/2022 (Bodi ya Maziwa Tanzania, 2022), ambapo kati ya hizo, lita **bilioni 2.3** zilitokana na ng'ombe wa asili na lita **bilioni 1.1** zilitokana na ng'ombe wa kisasa wa maziwa (**Kiambatisho Na. 1**). Aidha, kati ya ng'ombe **milioni 35.3** waliopo nchini ng'ombe wa kisasa wa maziwa ni **milioni**

1.26 (Ofisi ya Taifa ya Takwimu, 2021).

25. **Mheshimiwa Spika**, usindikaji wa maziwa umeongezeka kutoka lita **milioni 75.9** mwaka 2020/2021 hadi lita **milioni 77.6** mwaka 2021/2022 sawa na ongezeko la asilimia **2.2**. Ongezeko hili limetokana na utoaji elimu ya ufugaji bora wa kibiashara wa ng'ombe wa maziwa; kuongezeka kwa idadi ya vyama vya ushirika wa wafugaji wa ng'ombe wa maziwa; kuongezeka kwa viwanda vipya **6** ambavyo vinakadiriwa kusindika lita **milioni 1.01** kwa mwaka; pamoja na kuongezeka kwa vituo vya kukusanyia maziwa kutoka **221** mwaka 2020/2021 hadi kufikia **238** mwaka 2021/2022 ambavyo vinakusanya **lita milioni 64.2**. Aidha, viwanda vya kusindika maziwa vimeongezeka kutoka **99** mwaka 2020/2021 hadi kufikia **105** mwaka 2021/2022 (**Kiambatisho Na. 2**). Pia, Wizara imewezesha kuingizwa nchini bidhaa za maziwa kwa kutoa vibali **296** vyenye jumla ya lita milioni **5.2** (*Liquid Milk Equivalent - LME*) zenye thamani (*Free on Board - FoB*) ya Shilingi **11,126,526,195**.

26. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa nyama umeongezeka kutoka tani **738,166** mwaka 2020/2021 hadi tani **769,966.7** mwaka 2021/2022 sawa na ongezeko la asilimia **4.3** ilipofika tarehe 30 Aprili, 2022 (**Kiambatisho Na.**

1). Kati ya hizo, tani **526,350.9** ni za nyama ya ng'ombe; tani **107,791.4** za nyama ya mbuzi na kondoo; tani **91,403.9** za nyama ya kuku na tani **44,420.3** za nyama ya nguruwe. Ongezeko hilo limetokana na kuongezeka kwa wafugaji kuhamasika kuvuna mifugo yao na kupatikana kwa masoko ya nyama ndani na nje ya nchi.

27. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa mayai umeongezeka kutoka mayai **bilioni 4.5** mwaka 2020/2021 hadi mayai **bilioni 4.9** mwaka 2021/2022 sawa na ongezeko la asilimia **8.8** mnamo tarehe 30 Aprili, 2022 (**Kiambatisho Na. 1**). Ongezeko hilo limesababishwa na kuimarika kwa vituo **28** vya kutotolesha vifaranga vya kuku vilivyopo nchini kutokana na uhamasishaji na mazingira mazuri ya uwekezaji katika sekta ya mifugo. Pia, wananchi wamehamasika kufuga kuku ili kujikomboa kiuchumi.

28. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022 vipande vya ngozi milioni **13.6** (ng'ombe milioni **4.2**, mbuzi milioni **6.9** na kondoo milioni **2.5**) vyenye thamani ya Shilingi **bilioni 28.5** vimezalishwa ikilinganishwa na vipande milioni **11.8** (ng'ombe milioni **4.2**, mbuzi milioni **5.9** na kondoo milioni **1.6**) vyenye thamani ya Shilingi **bilioni 25.9** vilivyozalishwa mwaka 2020/2021.

29. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022 jumla ya vipande vya ngozi **1,630,740** (ng'ombe **1,367,405**, mbuzi/kondoo **236,683** na punda **26,652**) vyenye thamani ya Shilingi **bilioni 10.05** vililizwa katika nchi za Italy, Nigeria, Africa Kusini, Ghana, Pakistan, Marekani, China, Togo na Uganda, ikilinganishwa na vipande vya ngozi milioni **1,500,000** (ng'ombe **1,287,838**, mbuzi **36,259** na punda **175,903**) vyenye thamani ya Shilingi **bilioni 8.7** vilivyozwa katika nchi za Ghana, Nigeria, China, Indonesia, Ethiopia, Kenya na Italy mwaka 2020/2021.

Uzalishaji wa Mifugo na Masoko

Huduma ya Uhimilishaji

30. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC) kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa na Sekta Binafsi imeendelea kuwezesha utoaji wa huduma ya uhimilishaji kwa wafugaji hapa nchini ambapo hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya ng'ombe **53,410** wamehimilishwa katika mikoa **24** ikilinganishwa na ng'ombe **77,375** waliohimilishwa mwaka 2020/2021 (**Kiambatisho Na. 3**). Kupungua kwa ng'ombe waliohimilishwa kumetokana na kiangazi kikali kilichojitokeza mwaka 2021 na kusababisha uhaba wa maji na malisho, hivyo, kudhoofisha afya za mifugo.

31. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC) kimetoa mafunzo ya uhimilishaji kwa wataalam **118** kutoka Mamlaka za Serikali za Mitaa na sekta binafsi (**Kiambatisho Na. 4**). Aidha, kupitia kambi za uhimilishaji jumla ya ng'ombe **3,500** wamehimilishwa.

32. **Mheshimiwa Spika**, katika kuboresha mbari za mifugo hapa nchini Wizara imeendelea kukiimarisha Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji (NAIC) kwa kukipatia vitendea kazi vikiwemo mtambo wa hewa baridi ya naitrojini wenye uwezo wa kuzalisha lita **10** kwa saa; na basi lenye uwezo wa kubeba wanafunzi **30** kwa ajili ya mafunzo ya uhimilishaji nchini. Aidha, Wizara imenunua madume bora **6** ya mbegu aina ya Friesian (**2**), Ayrshire (**3**) na Boran (**1**) kwa ajili ya kuongeza uzalishaji wa mbegu bora.

33. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuimarisha Vituo vitano (**5**) vya Uhimilishaji vya kanda ambavyo ni Kanda ya Kusini (Lindi), Kanda ya Kati (Dodoma), Kanda ya Mashariki (Kibaha), Kanda ya Nyanda za Juu Kusini (Sao Hill) na Kanda ya Ziwa (Mwanza) kwa kuvipatia pikipiki moja kila kituo kwa ajili ya usafiri wa wataalam ili kurahisisha huduma ya uhimilishaji.

Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba

34. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2021/2022, jumla ya mitamba **12,622** ya maziwa na nyama imezalishwa na kusambazwa kwa wafugaji. Kati ya hiyo, mitamba **2,680** imezalishwa katika Mashamba ya Serikali (**Kiambatisho Na. 5**) na mitamba **9,942** imezalishwa kutoka katika mashamba binafsi ikilinganishwa na jumla ya mitamba **16,809** iliyosambazwa mwaka 2020/2021 ambapo kutoka katika Mashamba ya Serikali ilikuwa mitamba **2,349** na kutoka kwa wafugaji binafsi ilikuwa mitamba **14,460**. Kushuka kwa uzalishaji na usambazaji wa mitamba kumetokana na ukame.

35. ***Mheshimiwa Spika***, ili kuimarisha mashamba ya Serikali ya kuzalisha mitamba, katika mwaka 2021/2022, Wizara imenunua ng'ombe wazazi **198** aina ya Borani kwa ajili ya Mashamba mawili (**2**) ya Kuzalisha Mitamba ya Ngerengere na Nangaramo ili kuongeza uzalishaji na usambazaji wa mitamba bora kwa ajili ya wafugaji na kuongeza uzalishaji wa maziwa na nyama.

Uzalishaji wa Kuku na Mayai

36. ***Mheshimiwa Spika***, kwa mwaka 2021/2022, Mashamba ya kuku wazazi nchini yameongezeka kutoka **22** hadi **24 (Kiambatisho Na. 6)** yakiwa na uwezo wa kutunza zaidi ya kuku wazazi **1,340,000**. Aidha, kuna vituo **28** vya kutotolesha vifaranga (**Kiambatisho Na. 7**) vilivyopo katika mikoa ya Dar es Salaam (**9**), Iringa (**2**), Njombe (**1**), Pwani (**11**), Kilimanjaro (**2**), Arusha (**1**), Mbeya (**1**) na Mwanza (**1**).

37. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2021/2022, jumla ya vifaranga **92,092,000** vimezalishwa na kusambazwa nchini. Kati ya hivyo, vifaranga **52,344,000** ni vya kuku wa nyama, vifaranga **32,364,000** ni wa kuku chotara ambapo kati ya hivyo Sasso ni **18,720,000** na Kuroiler **13,364,000** na vifaranga **7,384,000** ni vya kuku wa mayai, ikilinganishwa na vifaranga **88,348,000** vilivyozalishwa mwaka 2020/2021. Aidha, jumla ya vifaranga **2,225,112** vya kuku wazazi na mayai **4,225,753** ya kutotoleshea vifaranga yaliingizwa nchini kutoka nchi za Ufaransa, Uholanzi na Zambia (**Kiambatisho Na. 8**). Uzalishaji umeongezeka baada ya ongezeko la hamasa ya sekta binafsi katika uzalishaji, ikiwemo ujenzi wa viwanda vya kuzalisha vifaranga.

Uzalishaji wa Nguruwe

38. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na Chama cha Wafugaji wa Nguruwe Tanzania (TAPIFA) imeratibu zoezi la uhimilishaji ili kuondoa changamoto ya koo za nguruwe kuzaliana ndani ya mbari (*inbreeding*). Jumla ya nguruwe **287** wamehimilishwa katika mikoa ya Arusha, Morogoro, Dodoma, Mbeya, Pwani, Ruvuma, Katavi, Kilimanjaro, Njombe na Pwani ambapo uwezo wa kushika mimba ulifikia asilimia **86**.

39. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2021/2022, jumla ya tani **44,420.33** za nyama ya nguruwe zimezalishwa ikilinganishwa na tani **41,467.82** zilizozalishwa mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia **7.1**. Aidha, Wizara inahamasisha wafugaji wa nguruwe kutumia mbegu bora kwa teknolojia ya uhimilishaji. Pia, nitumie fursa hii kuzielekeza Mamlaka za Serikali za Mitaa kutenga maeneo kwa ajili ya ujenzi wa machinjio ya nguruwe.

Haki Miliki za Waboreshaji Mbari za Wanyama

40. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kufanya uchambuzi wa koo **12** za ng'ombe wa asili ambapo imebaini kuwa koo za ng'ombe aina ya Mkalama Dum ipo katika hatari ya kutoweka. Ili kukabiliana na changamoto hii Wizara inafanya utambuzi na uchambuzi wa ng'ombe aina ya Mkalama Dum kwa ajili ya kuwahifadhi. Aidha, Wizara imewajengea uwezo wataalam **26** wa Mamlaka za Serikali za Mitaa katika Mikoa ya Iringa (**4**), Singida (**5**), Dodoma (**4**), Shinyanga (**4**), Mara (**4**) na Kagera (**5**) kuhusu uchambuzi wa mbari za mifugo. Pia, wafugaji **148** wamehamasishwa na kushiriki katika uchambuzi wa mbari za mifugo ya asili aina ya Iringa Red, Singida White, Gogo, Sukuma, Tarime na Ankole.

41. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, jumla ya wahimilishaji **112** (**82** Sekta binafsi na **30** Serikalini) kati ya **871** waliopo nchini walipatiwa mafunzo kuhusu kanuni za uzalianaji kwa njia zisizo za asili (*artificial breeding regulations*) ya Mwaka 2020 na marekebisho yake ya mwaka 2021 katika mikoa ya Kilimanjaro na Arusha. Pia, Mfumo wa Kieletroniki wa Ukusanyaji wa Takwimu za Uhimilishaji na Uchambuzi wa Mifugo umeandaliwa ili kuwezesha uchaguzi wa

mifugo bora ya mbegu. Aidha, elimu ya uchaguzi wa mifugo ya mbegu na uhifadhi wa mifugo ya asili imetolewa kwa jamii.

Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

Biashara ya Mifugo

42. **Mheshimiwa Spika**, hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya ng'ombe **2,194,937** na mbuzi/Kondoo **1,782,010** wenye thamani ya Shilingi **trilioni 1.5** waliuzwa katika minada mbalimbali hapa nchini ikilinganishwa na ng'ombe **1,843,904**; mbuzi/kondoo **2,081,233** wenye thamani ya Shilingi **trilioni 1.51** waliouzwa katika mwaka 2020/2021. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya Shilingi **21,890,649,515.91** zilikusanywa kutoka katika minada ya awali, upili na mpakani kama maduhuli ya Serikali ikilinganishwa na jumla ya Shilingi **7,945,676,541.20** zilizokusanywa kutoka katika minada ya awali, upili na mpakani mwaka 2020/2021 kwa kipindi kama hicho. Ongezeko la idadi ya mifugo iliyouzwa minadani limetokana na mahitaji mbalimbali ikiwemo nyama katika soko la ndani na nje ya nchi pamoja na hamasa ya uvunaji wa mifugo.

Udhibiti wa Biashara ya Mifugo na Mazao yake

43. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Serikali imeendelea kujenga na kukarabati minada ya mifugo ili kuboresha mazingira ya biashara ya mifugo. Ukarabati na ujenzi wa minada **18** upo katika hatua mbalimbali ikiwemo mnada wa Pugu (Dar es Salaam), Wasso (Arusha), Kileo (Kilimanjaro), Gendi (Manyara), Meserani (Arusha), Horohoro (Tanga), Ndelema (Handeni), Chamgoi (Pwani), Malampaka (Simiyu), Buhigwe (Kigoma), Igunga na Ipuli (Tabora), Nyamatala (Mwanza), Rukole na Mutukula (Kagera), Kizota (Dodoma), na Magena na Kirumi (Mara). Ujenzi wa mnada wa kisasa wa Buzirayombo (Geita) awamu ya kwanza umekamilika. Pia, Wizara imekamilisha kazi ya kuandaa michoro mfanano ya kibunifu (*Standard Architectural Designs*) itakayotumika kama mwongozo wa ujenzi mpya, ukarabati na uboreshaji miundombinu ya minada ya awali, upili na mipakani pamoja na gharama zake.

44. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kusimamia vituo tisa (9) vya utoaji huduma kwa wafanyabiashara wa mifugo na kudhibiti utoroshaji wa mifugo katika maeneo ya Serengeti (Darajani), Handeni (Ndelema), Loliondo (Wasso), Monduli (Makuyuni), Busega (Lamadi), Buhigwe (Mnanila), Misenyi (Kyaka), Makambako (Mteweale) na Momba (Tunduma).

Kodi, Ada na Tozo Katika Sekta ya Mifugo

45. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuboresha mazingira ya kibiashara kwa kufanya mapitio katika ada na tozo mbalimbali. Katika mwaka 2021/2022 tozo ya asilimia moja (1) ya thamani ya mzigo (FoB Value), tozo ya **Shilingi 100** kwa kilo ya nyama ya ng'ombe na **Shilingi 50** kwa kilo ya nyama ya mbuzi na kondoo inayouzwa nje ya nchi zimerekebishwa. Kwa sasa, wafanyabiashara wanatozwa Shilingi **110,000** kwa shehena. Maboresho hayo yamewezesha viwanda vinavyochakata nyama nchini kuongeza ushindani katika masoko ya kimataifa na kuongeza mauzo ya nyama nje ya nchi.

46. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kutathmini kodi, tozo na ada mbalimbali zinazoonekana kuwa kero

kwa wazalishaji na wafanyabiashara wa mifugo na mazao yake ili kuzifuta au kuzifanyia marekebisho. Aidha, Wizara imefanya marekebisho ya Kanuni za *The Meat Industry (Import and Export) (Amendment) Regulations, GN. No. 469T/2021*; na *The Animal Diseases (Animal and Animal Products Movement Control) (Amendment) Regulations, GN. No.496 E/2021* ili kuleta unafuu katika uzalishaji na biashara ya mifugo na mazao yake.

Zao la Ngozi

47. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza ubora wa ngozi, katika mwaka 2021/2022 jumla ya Wakaguzi wa ngozi **94** wamepatiwa mafunzo; vitambulisho na nakala ya Sheria ya Biashara ya Ngozi na Kanuni zake katika mikoa **13** ya kimkakati ikilinganishwa na Wakaguzi **60** waliopatiwa mafunzo katika mwaka 2020/2021. Aidha, wachunaji wa ngozi **560** wamejengewa uwezo katika Mikoa ya Iringa (**48**), Singida (**46**), Tabora (**80**), Geita (**35**), Dodoma (**67**), Mbeya (**61**), Mara (**68**), Arusha (**105**), Simiyu (**28**) na Manyara (**22**); na kutoa leseni kwa Wachunaji Ngozi **557**.

48. **Mheshimiwa Spika**; katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na wadau wa tasnia ya ngozi inaendelea kusimamia ubora wa ngozi zinazozalishwa hapa nchini na kuhakikisha

kuwa ngozi zote zinapangwa katika madaraja kabla ya kuuzwa. Aidha, Wapanga Madaraja ya Ngozi **67** wamepatiwa mafunzo ya uchambuzi na upangaji madaraja kutoka katika mikoa mitano (**5**) ya Singida (**10**), Tabora (**11**), Shinyanga (**9**), Mwanza (**25**) na Kagera (**12**) ili kuhakikisha kuwa ngozi zote zinapangwa kwa madaraja kabla ya kuuzwa.

49. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na viwanda vya ACE Leather cha Morogoro na Himo Tannery Moshi imefanya tathmini na ufuatiliaji wa upatikanaji ngozi bora katika mikoa nane (**8**) ya Kagera, Morogoro, Kilimanjaro, Geita, Singida, Tabora, Shinyanga na Mwanza. Tathmini hiyo ilibaini kuwa ubora wa ngozi zinazozalishwa katika Machinjio za Kagera, Morogoro, Kilimanjaro na Geita umeongezeka kutoka asilimia **80** hadi **85** kutokana na mafunzo ya uchunaji ngozi na matumizi ya visu maalum vya kuchunia ngozi.

50. **Mheshimiwa Spika**, viwanda vya kutengeneza bidhaa za ngozi vina uwezo wa kuzalisha jozi **2,855,600** za viatu kwa mwaka (**Kiambatisho Na. 9**). Aidha, katika mwaka 2021/2022, kiwanda cha *Kilimanjaro International Leather Company Limited* kimeongeza uzalishaji wa bidhaa za ngozi kutoka uzalishaji wa viatu vya kike peke yake na kuanza uzalishaji wa viatu vya kiume,

viatu maalum vya usalama katika maeneo ya kazi (*safety boots*) na viatu vya wanafunzi wa shule za msingi na sekondari. Pia, kiwanda hicho kimeongeza uzalishaji wa viatu vya kawaida kutoka jozi **500** hadi **4,000** kwa siku, buti za jeshi kutoka **150** hadi **400** kwa siku na soli za viatu **4,000** kwa siku. Ongezeko hilo la uzalishaji limetokana na upatikanaji wa ngozi bora na masoko ya bidhaa za ngozi ambapo tayari Tanzania imepata soko jipya la bidhaa za ngozi hususan viatu katika nchi za Congo-DRC na Zambia.

51. **Mheshimiwa Spika**, vipo viwanda vitano (5) vya kusindika ngozi nchini (**Kiambatisho Na. 10**). Aidha, viwanda vya ngozi vya *ACE Leather* na *Himo Tanneries* vinaendelea na usindikaji wa ngozi ambapo kiwanda cha *ACE Leather* kinasindika wastani wa vipande vya ngozi **100** kwa siku na kiwanda cha *Himo Tanneries* kinasindika wastani wa vipande vya ngozi **300** kwa siku.

Rasilimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Mifugo

Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo

52. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na Halmashauri za Wilaya imekamilisha ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya maji kwa ajili ya mifugo katika maeneo ya Chalinze, Longido na Simanjiro. Aidha, Wizara inaendelea na ujenzi wa malambo manne (**4**) katika maeneo ya Kimambi (Liwale), Matekwe (Nachingwea), Muhanga (Itigi) na Msaginia (Nsimbo) na uchimbaji wa visima virefu vitano (**5**) katika maeneo ya Matanzi (Mkuranga), Muhukulu Lilahi (Songea), Makatapura (Iringa), Lwami (Mwanga) na Kinamwigulu (Maswa).

53. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imepima na kuweka alama zinazoonekana katika Shamba la Muhukulu Lilahi – Songea lenye ukubwa wa hekta **3,200** ambapo vitalu kumi (**10**) vya malisho vimetengwa. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na Tume ya Taifa ya Mipango ya Matumizi ya Ardhi imetenga jumla ya hekta **128,894.68** katika vijiji vya mikoa ya Pwani (**9,589.71**), Dodoma (**5,346.7**), Iringa (**8,855.58**), Mbeya (**6,423.40**), Kigoma (**5,559.79**), Njombe (**42,057.35**), Rukwa (**2,131.32**), Kilimanjaro

(**19,449.12**), Singida (**6,799.77**), Ruvuma (**1,696.32**) na Lindi (**20,985.62**) na kuwezesha maeneo ya malisho kufikia hekta **3,189,456.94** kutoka hekta **3,060,562.27** mwaka 2020/2021 (**Kiambatisho Na. 11**). Pia, maeneo **22** ya malisho yenye jumla ya hekta **143,754.02** yaliyotengwa katika mikoa ya Arusha (hekta **111,955.89**) na Manyara (hekta **31,798.126**) yamesajiliwa na kutangazwa katika Gazeti la Serikali Na. 718 la tarehe 08/10/2021 (**Kiambatisho Na. 12**).

54. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza upatikanaji wa malisho na mbegu za malisho, katika mwaka 2021/2022 Wizara imeendelea kuimarisha mashamba ya uzalishaji wa malisho kwa kuyapatia mashine na zana muhimu kwenye uzalishaji wa malisho na mbegu za malisho zikiwa ni pamoja na *Hay bailer (2)* na *Hay rakes (2)*. Vilevile, katika mwaka 2021/2022 Mashamba ya Wizara na Taasisi zake yamezalisha mbegu bora za malisho jumla ya kilo **4,481.9** zikijumuisha kilo **2,570.6** jamii ya nyasi, mikunde kilo **435.6**, miti malisho kilo **25.5** na vipandikizi kilo **1,450.2**. Mbegu hizo zimeuzwa kwa wafugaji wa mikoa ya Kagera, Arusha, Tanga, Dodoma, Dar es Salaam, Manyara, Mbeya, Songwe na Pwani. Aidha, marobota ya hei **51,181** yamezalishwa na kuuzwa kwa wafugaji nchini.

55. **Mheshimiwa Spika**, uzalishaji wa vyakula vya mifugo umeongezeka kutoka tani **1,200,000** mwaka 2020/2021 hadi tani **1,380,000** mwaka 2021/2022. Ongezeko la uzalishaji huu limetokana na Wizara kuendelea kuhamasisha uwekezaji katika uzalishaji wa vyakula vya mifugo ambapo viwanda vya watu binafsi vya kuzalisha vyakula vya mifugo vimeongezeka kutoka **154** mwaka 2020/2021 kufikia **199** mwaka 2021/2022 (**Kiambatisho Na. 13**).

56. **Mheshimiwa Spika**, ili kuongeza ufanisi katika utendaji kazi na kuboresha ubora na usalama wa vyakula vya mifugo, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Kilimo imetoa mafunzo kuhusu udhibiti wa sumukuvu kwenye rasilimali za vyakula vya Mifugo kwa maafisa ugani **510** wa mifugo na kilimo kutoka Halmashauri za Wilaya 11 za Urambo DC (**30**), Nzega DC (**76**), Nzega TC (**33**), Kibondo DC (**40**), Kasulu DC (**40**), Itilima DC (**50**), Buchosa DC (**51**), Bukombe DC (**71**), Newala DC (**43**), Nanyumbu DC (**36**) na Namtumbo DC (**40**) zinazotekeleza mradi wa kudhibiti sumukuvu-TANIPAC. Yapo maeneo **327** ya kuuzia vyakula vya mifugo yanayoendeshwa na sekta binafsi (**Kiambatisho Na. 14**). Aidha, katika kusimamia na kudhibiti ubora na usalama wa vyakula vya mifugo; mafunzo rejea yametolewa kwa wakaguzi **75** wa vyakula vya mifugo na maeneo ya malisho

na kuwezesha kukagua maeneo **198** ya kuzalisha, **321** ya kuuza na **60** ya kuhifadhi rasilimali za vyakula vya Mifugo.

Utatuzi wa Migogoro Kati ya Wafugaji na Watumiaji Wengine wa Ardhi

57. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutatua migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi ili kuwawezesha wafugaji kujikita katika ufugaji bora na wa kisasa. Katika mwaka 2021/2022 mikutano **28** ya utatuzi wa migogoro baina ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi imefanyika katika Mikoa ya Katavi (**4**), Rukwa (**4**), Pwani (**3**), Lindi (**10**), Mtwara (**2**), Tanga (**1**) na Songwe (**4**). Kutokana na mikutano hiyo jumla ya migogoro **13** imetatuliwa na mingine ipo katika hatua mbalimbali za utatuzi (**Kiambatisho Na.15**).

Jitihada za Kuendeleza Eneo la Msomera na Loliondo

58. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya kutenga maeneo kwa ajili ya matumizi mbalimbali, yakiwemo malisho inaendelea kufanyika katika kijiji cha Msomera kilichopo Wilayani Handeni Mkoani Tanga, ambapo maeneo ya malisho

yanaendelea kupimwa na kuwekewa alama na pia kuyagawa katika vitalu. Ukubwa wa eneo lililotengwa kwa ajili ya malisho ya mifugo ni hekta **22,746.94** ambazo zimetengwa na zitapimwa na kuwekewa alama, pamoja na kugawa vitalu ili kurahisisha uendelezaji wake. Pia, inajenga majosho mawili **(2)** mapya na kukarabati moja **(1)** lililokuwa limeharibika.

59. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Halmashauri ya Wilaya ya Loliondo imeanza utekelezaji wa maagizo ya Mheshimiwa Waziri Mkuu kuhusu uhifadhi wa Pori Tengefu la Loliondo. Ujenzi wa josho moja **(1)** umekamilika, ujenzi wa majosho sita **(6)** unaendelea na jumla ya ng'ombe **1,252** wamehimilishwa. Aidha, Wizara imetoa elimu kwa wafugaji juu ya umuhimu wa kubadili mfumo wa ufugaji ili uwe ufugaji wa kisasa, endelevu na wenye tija unaozingatia hifadhi ya mazingira na unaoendana na hitaji la soko la mifugo na mazao ya mifugo; la ndani na nje ya nchi. Pia, elimu ya umuhimu wa kulima malisho, kuhifadhi na kuendeleza maeneo ya malisho ili kuwa na malisho wakati wote wa mwaka ilitolewa. Vilevile, elimu ilitolewa kuhusu kuboresha mifugo kwa njia ya

uhimilishaji ili kupata wanyama bora wanaokua haraka na kutoa mazao ya nyama na maziwa kwa wingi; umuhimu wa kuogesha mifugo; kutumia chanjo mbalimbali kwa ajili ya kukinga wanyama dhidi ya magonjwa; na kutambua mifugo kwa hereni za kielektroniki.

60. **Mheshimiwa Spika**, uhamasishaji kwa wafugaji Loliondo umefanyika ukishirikisha kaya **228** za wafugaji katika kata za Arashi (**23**), Kirtalo (**112**), Oloipili (**4**), Ololien Magaiduru (**30**), Olosokwan (**43**) na Olgotorock (**16**). Ujenzi wa joshu moja (**1**) umekamilika na majosho tisa (**9**) ujenzi unaendelea. Hata hivyo, uhamasishaji katika baadhi ya vijiji vya Digodigo na Malambo ulikwamishwa na mvua zilizosababisha njia isipitike.

Ustawi wa Wanyama

61. **Mheshimiwa Spika**, matukio ya ukamataji na utaifishaji wa mifugo usiofuata utaratibu hususan kwenye maeneo ya hifadhi yamepungua kutoka mifugo **6,245,356** iliyokamatwa mwaka 2020/2021 hadi mifugo **3,343** iliyokamatwa mwaka 2021/2022. Hali hii imetokana na wadau mbalimbali kuelewa Sheria ya Ustawi wa Wanyama

SURA 154; na kanuni ya *Animal Welfare (Impounded Animal) Regulation GN No. 724 2020* na Sheria nyingine za nchi.

62. **Mheshimiwa Spika**, kutokana na kupungua kwa idadi ya punda nchini na hatari ya kutoweka kwa kizazi cha punda ambapo kwa sasa idadi ya punda ni takriban **650,000**, katika mwaka 2021/2022 Wizara imesitisha shughuli zote za biashara ya uchinjaji wa punda nchini. Napenda, kutumia fursa hii kuwataarifu wawekezaji waliowekeza katika machinjio za punda nchini watumie miundombinu ya machinjio hizo kwa ajili ya kuchinja na kuchakata aina nyingine za mifugo hususan ng'ombe, mbuzi na kondoo.

Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo

63. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na Sekta binafsi imeendelea kutekeleza Sheria ya Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo Na. 19 ya mwaka 2008 kwa kutumia hereni za kielektroniki. Hadi kufikia Aprili 30, 2022, jumla ya mifugo **3,003,237** (Ng'ombe **2,648,498**, Punda **56,345**, Mbuzi **205,978** na Kondoo **92,416**) wametambuliwa na kusajiliwa. Faida za utambuzi na usajili wa mifugo kwa njia ya kielektroniki ni pamoja na: -

- (i) Kuwa na takwimu sahihi za mifugo iliyopo nchini;
- (ii) Kuwezesha biashara ya mifugo na mazao yake katika masoko ya kikanda na kimataifa;
- (iii) Kudhibiti wizi wa mifugo;
- (iv) Kuwezesha utambuzi na ufuatiliaji wa magonjwa ya mifugo ya mlipuko;
- (v) Kuwezesha utambuzi na uboreshaji wa mbari pamoja na uendelezaji wa kosaafu za mifugo;
- (vi) Kuwezesha mifugo kutambulika ilipo na umiliki wake na hivyo kuepusha wafugaji kutoka nje ya nchi kuingiza mifugo yao nchini kiholela na bila kutambuliwa.

Huduma ya Afya ya Mifugo

Udhibiti wa Magonjwa ya Mifugo

64. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kudhibiti magonjwa **13** ya kipaumbele (**Kiambatisho Na.16**) ambayo ni kikwazo katika uzalishaji na biashara ya mifugo na mazao yake. Magonjwa hayo yanaathiri wanyama na baadhi ya magonjwa hayo huathiri binadamu. Katika mwaka 2021/2022 Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea kutekeleza mikakati ya kudhibiti magonjwa ya mifugo yaenezwayo na

wadudu ambapo masuala mbalimbali yametekelezwa kama ifuatavyo: -

- (i) Jumla ya Halmashauri **162** zimegawiwa dawa za kuogesha mifugo lita **20,710** kwa ajili ya majosho **2,203** ili kuogesha mifugo kwa bei elekezi ya Shilingi **50** kwa kila ng'ombe na Shilingi **10** kwa kila mbuzi na kondoo;
- (ii) Jumla ya majosho **192** yenye thamani ya Shilingi **4,992,000,000.00** yamejengwa katika Mamlaka **85** za Serikali za Mitaa (**Kiambatisho Na. 17**);
- (iii) Hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya michovyo **474,171,560** (ng'ombe ni **237,085,780** mbuzi **175,443,477** na kondoo **61,642,303**) ya kuogesha mifugo imefanyika sawa na asilimia **79** ya lengo la michovyo **600,000,000** ikilinganishwa na michovyo **446,997,857** iliyofanyika katika kipindi kama hicho mwaka 2021; na
- (iv) Wizara kupitia Wakala ya Maabara ya Veterinari (TVLA) kwa kushirikiana na wadau imefanya utafiti na kugundua dawa ya kufukuza mbung'o na wadudu

wengine (*repellant*) wanaosababisha kuenea kwa magonjwa ya mifugo. Kwa sasa dawa hiyo ipo katika hatua ya kusajiliwa ili ianze kutumika.

65. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali imeendelea na udhibiti wa magonjwa ya mifugo ya mlipuko kwa: -

- (i) Kuchanja jumla ya mbuzi na kondoo **6,930,953** dhidi ya Ugonjwa wa Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (PPR); ng'ombe **11,400,433** dhidi ya Ugonjwa wa Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (CBPP) na ng'ombe **19,992** dhidi ya Ugonjwa wa Miguu na Midomo (FMD) katika Halmashauri **11**, ikilinganishwa na jumla ya kondoo na mbuzi **3,280,661** waliochanjwa dhidi ya ugonjwa wa Sotoka ya mbuzi na kondoo, ng'ombe **5,479,270** waliochanjwa dhidi ya Ugonjwa wa homa ya mapafu na **2,518,600** dhidi ya ugonjwa wa miguu na midomo mwaka 2020/2021;
- (ii) Jumla ya dozi **201,497,319** zimetumika kuchanja kuku dhidi ya ugonjwa wa mdondo/kideri, kati ya hizo dozi

68,481,856 ni za matone na dozi **133,015,463** za kuchanganya na maji (Lasota) ikilinganishwa na dozi **57,773,685** zilizotumika kuchanja kuku dhidi ya ugonjwa wa mdondo kati ya hizo dozi **35,474,800** zilikuwa ni za matone na dozi **22,298,885** za kuchanganya na maji (Lasota) mwaka 2020/2021;

- (iii) Kiwanda cha *Hester Bioscience Limited* kwa mara ya kwanza kimeanza kuzalisha chanjo za magonjwa mbalimbali ya mifugo ambapo tayari kimezalisha dozi **6,300,000** za chanjo dhidi ya magonjwa ikiwemo Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (**3,000,000**), Homa ya Mapafu ya Ng'ombe (**600,000**), Ugonjwa wa Mapele Ngozi (**1,500,000**), Mdondo (**600,000**) na Gumboro (**600,000**).

66. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Shirika la Afya Duniani (WHO), Mamlaka za Serikali za Mitaa na wadau mbalimbali imeendelea kutumia Dhana ya Afya Moja katika kukabiliana na magonjwa ya wanyama yanayoathiri binadamu. Katika mwaka 2021/2022 mafanikio yafuatayo yamepatikana: -

- (i) Jumla ya ng'ombe **2,520,471**, mbuzi **792,245** na kondoo **216,075** walichanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kimeta katika mikoa minne (4) ya Arusha, Songwe, Manyara na Kilimanjaro ikilinganishwa na ng'ombe **1,036,769**, mbuzi **680,906** na kondoo **192,906** walichanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kimeta katika mwaka 2020/2021;
- (ii) Jumla ya mitamba **214,927** imechanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kutupa Mimba katika Wilaya za Arusha, Karatu, Babati, Dodoma, Simajiro, Iringa na Njombe ikilinganishwa na mitamba **162,843** imechanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kutupa Mimba mwaka 2020/2021;

- (iii) Jumla ya matukio **98** ya Ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa yalifuatiliwa katika Mikoa ya Tabora, Iringa, Singida, Dodoma, Rukwa, Arusha, Lindi, Morogoro, Kigoma, Shinyanga na Pwani. Aidha, jumla ya mbwa **1,608,344** na paka **6,833** walichanjwa dhidi ya Ugonjwa wa Kichaa cha Mbwa kupitia kampeni mbalimbali ikiwemo Siku ya Kichaa cha Mbwa Duniani inayoadhimishwa tarehe 28 Septemba kila mwaka ikilinganishwa na mbwa **812,712** na paka **4,152** waliochanjwa dhidi ya kichaa cha mbwa mwaka 2020/2021.

Kuimarisha Uchunguzi na Upatikanaji wa Taarifa za Magonjwa ya Mifugo

67. ***Mheshimiwa Spika***, matukio ya magonjwa ya mifugo ya mlipuko yamepungua kutoka **449** katika mwaka 2020/2021 hadi **376** mwaka 2021/2022 sawa na punguzo la asilimia **16**. Aidha, katika mwaka 2021/2022 jumla ya mifugo **501,301** iliripotiwa kuugua ikiwemo ngómbe **458,112**, mbuzi **26,121**, kondoo **16,241** na nguruwe **827 (Kiambatisho Na. 18)** ambapo mifugo **213,503** ilikufa kutokana na magonjwa ikiwemo ngómbe **189,838**, mbuzi **20,511** kondoo

2,579 na nguruwe **575** ikilinganishwa na mifugo **520,901** iliyougua katika mwaka 2020/2021 ikiwemo ng'ombe **472,006** mbuzi **29,456**, kondoo **13,807** na nguruwe **5,632** ambapo mifugo **243,112** ilikufa kutokana na magonjwa.

Ukaguzi wa Mifugo na Mazao yake na Kulinda Afya ya Jamii

68. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara imeendelea na uratibu wa shughuli za ukaguzi wa mifugo na mazao yake kabla ya matumizi na kusafirisha ndani na nje ya nchi ili kulinda afya ya jamii dhidi ya madhara yanayotokana na magonjwa yanayoambukiza kutoka kwa wanyama kwenda kwa binadamu. Katika kufikia azma hiyo katika mwaka 2021/2022 jumla ya ng'ombe **1,703,002**, mbuzi **911,988**, kondoo **266,888** na nguruwe **306,219** walikaguliwa na kuidhinishwa kwa matumizi ya binadamu. Aidha, jumla ng'ombe **22,843** mbuzi na kondoo **50,643** walikaguliwa na kusafirishwa nje ya nchi. Vilevile, mifugo **2,190** wakiwemo ng'ombe **2,122** na mbuzi na kondoo **68** walikaguliwa na kuingizwa nchini kwa ajili ya mbegu bora.

Baraza la Veterinari Tanzania

69. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania, imefanya ukaguzi wa vituo **840** vya kutolea huduma za afya ya wanyama katika Halmashauri **116**. Aidha, vyyuo vitano (**5**) vya mafunzo ya afya na uzalishaji wa wanyama vya CANRE (Dar es Salaam), Chuo cha Mafunzo ya Afya Chato (Geita), LITA Mabuki (Mwanza), Igabiro (Kagera) na TRACDI (Dodoma) vimekaguliwa. Ukaguzi huo umebainisha umuhimu wa kuimarisha mafunzo kwa vitendo ili wahitimu wawe na weledi wa kutosha.

70. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania imesajili madaktari wa wanyama **13** kati ya **70** waliotarajiwa kusajiliwa na kufanya idadi yao kufikia **1,076** kati ya hao wanaume ni **972** na wanawake ni **104**. Idadi ndogo ya madaktari wanaosajiliwa ikilinganishwa na lengo inatokana na kuanza kutekelezwa kwa Kanuni chini ya Sheria ya Veterinari SURA 319 inayowataka wahitimu wa Shahada ya Veterinari kujiunga na mafunzo ya uanagenzi kabla ya kusajiliwa. Aidha, wataalam wasaidizi wa afya ya wanyama **296** wameandikishwa na kuorodheshwa na kufanya idadi yao kufikia **4,637** ambapo kati yao wanaume

ni **3,200** na wanawake ni **1,437**. Vile vile, leseni **45** zimetolewa kwa wakaguzi wa nyama, mbili (**2**) kwa wahimilishaji na tano (**5**) kwa wataalam wa maabara na kufanya wakaguzi wa nyama kufikia **902**, wahimilishaji **77** na wataalam wa maabara **70**. Pia, vituo **204** vya kutolea huduma za afya ya wanyama vilisajiliwa na kufanya jumla ya vituo vilivyosajiliwa kufikia **2,089**.

71. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Baraza la Veterinari imetoa elimu kwa wahitimu wa udaktari wa wanyama **63** kuhusu umuhimu wa mafunzo ya uanagenzi. Aidha, jumla ya vituo vya mafunzo ya uanagenzi vyenye uwezo wa kupokea wanafunzi wa uanagenzi **73** vimeandaliwa (**Kiambatisho Na.19**). Pia, mitihani ya kuandikishwa imefanyika kwa wahitimu **840** wa stahahada ya afya na uzalishaji wa wanyama.

Ugani, Utafiti na Mafunzo

Huduma za Ugani wa Mifugo

72. **Mheshimiwa Spika**, wapo Maafisa Ugani wa Mifugo **3,642** ikilinganishwa na mahitaji ya Maafisa Ugani **14,025**. Katika mwaka 2021/2022 Wizara imenunua pikipiki **300** na kuzisambaza kwa Maafisa Ugani wa Mifugo katika Mamlaka **141**

za Serikali za Mitaa kwa lengo la kuboresha utoaji wa huduma za ugani kutokana na Maafisa Ugani waliopo kukosa vitendea kazi.

73. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Kilimo zinaendelea kuwawezesha Wafugaji na Wavuvi kuwasiliana na Maafisa Ugani kupitia mfumo wa kielektroniki uitwao **Mobile – Kilimo (M-Kilimo)** kwa ajili ya kuratibu utoaji wa huduma za ugani katika Mamlaka za Serikali za Mitaa. Mfumo huu wa M-Kilimo umetengeneza dirisha la kidigitali kati ya Wafugaji na Wavuvi kupitia simu zao za mikononi (simu janja au kitochi) na Maafisa Ugani kwa ngazi zote. Aidha, Wizara inaendelea na uboreshaji wa kituo cha pamoja cha kutoa huduma za ugani kwa njia ya mtandao (**call center**) ambapo Wataalam wa Wizara kwa kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa wataweza kuwahudumia Wafugaji kwa njia ya kidigitali.

74. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara ilitoa mafunzo kwa wataalam wa Mifugo **277** yaliyowahusisha Washauri wa Mifugo wa Mikoa **26** na Wakuu wa Idara za Mifugo na Uvuvi kutoka katika Mamlaka **184** za Serikali za Mitaa. Lengo la mafunzo hayo ilikuwa ni kuwajengea uwezo wataalam kuwa na uelewa wa pamoja katika utoaji wa huduma za ugani.

75. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuhamasisha uanzishwaji wa Mashamba Darasa ya Mifugo kwa makundi mbalimbali ya jamii katika Mamlaka za Serikali za Mitaa. Katika mwaka 2021/2022, jumla ya wanawake **273** wamepatiwa mafunzo kupitia Mashamba darasa manne (**4**) ya ufugaji bora wa kuku yaliyoanzishwa katika Mikoa ya Pwani na Lindi. Aidha, jumla ya vifaranga **5,500** vimesambazwa kwa vikundi **27** vya wanawake walioshiriki mafunzo hayo.

76. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imewafikia jumla ya wadau **50,345** wakiwemo **2,560** kwa mafunzo rejea katika baadhi ya kata na vijiji vilivyoko katika Mamlaka ya Serikali za Mitaa; **44,554** kupitia maonesho ya Kimataifa ya Biashara SabaSaba; na **3,231** katika Maadhimisho ya Siku ya Chakula Duniani ambapo walipatiwa elimu kuhusu ufugaji bora, uzalishaji, usindikaji wa mazao yatokanayo na mifugo, hifadhi ya malisho pamoja na upatikanaji wa masoko. Aidha, jumla ya vipeperushi **8,685** na vitabu **429** vya ufugaji bora vilisambazwa kwa wadau.

Uratibu wa Utafiti na Mafunzo ya Mifugo

77. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara imeendelea kuratibu na kusimamia shughuli za Utafiti wa Mifugo nchini. Katika mwaka 2021/2022, Wizara imefanya tathmini katika Taasisi kumi na moja (**11**) zinazofanya utafiti unaohusiana na Mifugo nchini, ambazo ni Taasisi ya Utafiti wa Mifugo yenye vituo nane (**8**), Chuo Kikuu cha Sokoine cha Kilimo, Chuo Kikuu cha Nelson Mandela, Chuo kikuu cha Dar es Salaam, Chuo kikuu cha Dodoma, Tume ya Taifa ya Sayansi na Teknolojia (COSTECH), Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti wa Mifugo (ILRI), Taasisi ya Utafiti wa Wanyamapori (TAWIRI), Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti (IITA), Chuo cha Mipango ya Maendeleo Vijijini (IRDP) na Taasisi ya REPOA. Lengo la tathmini hiyo likiwa kubaini tafiti mbalimbali zinazofanyika pamoja na uzingatiwaji wa Sheria, Kanuni, Miongozo na utekelezaji wa Agenda ya Utafiti wa Mifugo nchini ya mwaka 2020-2025.

78. ***Mheshimiwa Spika***, katika mwaka 2021/2022, Wizara ilizindua Mpango Mkakati wa Uboreshaji wa Kosaafu za Mifugo (*National Strategy Action Plan – NSAP for Animal Genetic Resources*). malengo mahususi ya Mpango Mkakati huu ni:-

- (i) Kufanya uchambuzi yakinifu (*characterization*) wa Kosaafu (*Animal Genetic Resources*) pamoja na mifumo ya uzalishaji mifugo nchini;
- (ii) Kuwezesha utumiaji endelevu wa Kosaafu kupitia teknolojia za kisasa na za asili;
- (iii) Kutengeneza mfumo imara na wa uhakika wa uhifadhi kosaafu za mifugo nchini; na
- (iv) Kuimarisha uwezo wa kitaasisi na wadau wanaohusika na uendelezaji mbari (*Varieties*).

79. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imefanya uratibu na tathmini katika vyuo vya Mafunzo ya Mifugo kumi na mbili (12) ikihusisha Wakala ya Mafunzo ya Mifugo LITA na vyuo vya Binafsi kumi na moja (11). Lengo likiwa ni uzingatiwaji wa utumiaji wa mitaala ya Wizara, uwiano wa wakufunzi na wanafunzi, miundombinu ya kufundishia na kujifunzia. Tathmini hiyo ilibaini kuwa vyuo hivyo vinazingatia mitaala na miongozo. Aidha, Chuo cha Afya Chato (*Chato College of Health Science and Technology*) kimekaguliwa na kukidhi vigezo hivyo Wizara imekipa idhini ya kutoa mafunzo ya mifugo. Pia, Wizara imewezesha jumla ya wanafunzi **12**

kutoka Kampasi za LITA kwenda nchini Israel kwa ajili ya mafunzo ya utarajali (*Internship programme*).

Taasisi Zilizo Chini ya Sekta ya Mifugo

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

80. **Mheshimiwa Spika**, katika kutekeleza majukumu yake mbalimbali, hadi kufikia Aprili 30, 2022, Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO) ilikuwa na jumla mifugo kama ifuatavyo :-

- i. **Ng'ombe 23,991**, ikijumuisha ng'ombe **17,046** kutoka 2020/2021, ndama wapya **4,846** waliozalishwa na ng'ombe 2,099 walionunuliwa kutoka kwa wafugaji kwa ajili ya unenepeshaji;
- ii. Mbuzi **4,446**, ikijumuisha **3,251** kutoka mwaka 2020/2021, **1,195** waliozaliwa na **10** walionunuliwa;
- iii. Kondoo **4,740**, ikijumuisha **3,565** kutoka mwaka 2020/2021 na **1,175** waliozaliwa; na
- iv. Farasi **38** ikijumuisha **33** kutoka mwaka 2020/2021 na **5** waliozaliwa.

81. **Mheshimiwa Spika**, vilevile Kampuni imefanikiwa kutekeleza kazi zifuatazo: -

- (i) Eneo lenye vichaka ekari **800** limefyekwa kwa ajili ya kuruhusu ukuaji wa malisho katika Ranchi za Kongwa (ekari **500**), Ruvu (ekari **100**) na West Kilimanjaro (ekari **200**);
- (ii) Mabwawa matatu (**3**) ya maji kwa ajili ya mifugo yamekarabatiwa katika Ranchi ya Ruvu;
- (iii) Wafugaji **258** wamepatiwa ushauri wa kitaalamu katika vijiji vinavyozunguka Ranchi za NARCO;
- (iv) Wanafunzi **295** kutoka katika Vyuho vya Mafunzo ya Mifugo wamepatiwa mafunzo kwa vitendo; na
- (v) Kushiriki kwenye Maonesho mbalimbali ikiwemo maonesho ya Tisa ya Kimataifa ya Kilimo na Mazingira Doha – Qatar, Siku ya Chakula Duniani na Maonesho ya SabaSaba.

82. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kupunguza migogoro baina ya NARCO na vijiji jirani, jumla ya ekari **6,000** zimepegwa katika Ranchi ya Uvinza kwa ajili ya matumizi ya Wananchi wa vijiji vya Chakulu na Mpetu Wilaya ya Uvinza. Vilevile, NARCO imepima eneo la Ranchi ya Mwisu II kiasi cha hekta **66,215.76** ambapo

vitalu **89** vitagawiwa kwa wawekezaji. Aidha, NARCO imetenga eneo lenye hekta **11,772.15** katika Ranchi ya Mwisu II kwa ajili ya kuzigawa katika vijiji vinavyopakana na Ranchi hiyo.

83. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za kuimarisha uzalishaji na biashara ya nyama na mifugo hai, Mradi wa Mabadiliko ya NARCO (*Transformation Plan for NARCO: TP-NARCO*) umeandaliwa ambao utatekelezwa kwa kipindi cha miaka mitatu kuanzia mwaka 2022/2023 hadi 2024/2025.

Bodi ya Nyama Tanzania

84. **Mheshimiwa Spika**, Bodi ya Nyama Tanzania (TMB) imeendelea kusimamia na kuendeleza tasnia ya nyama nchini kwa kuwezesha ufanyaji biashara ya nyama, ukaguzi, usajili na kutoa elimu na ushauri kwa wadau katika mnyororo wa thamani wa zao la nyama. Ili kuhakikisha nyama inayoingia sokoni ni bora na salama, wadau **2,563** katika mikoa ya Dar es Salaam, Arusha, Shinyanga, Mbeya, Mtwara na Mwanza walikaguliwa na kukidhi vigezo vya kufanya biashara. Hii ni sawa na ongezeko la asilimia **40** ikilinganishwa na wadau **1,826** waliokaguliwa mwaka 2020/2021. Aidha, Bodi imesajili wadau wapya **2,206** wanaofanya shughuli

za uzalishaji katika mnyororo wa thamani wa nyama ikilinganishwa na wadau **1,931** waliosajiliwa mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia **14**.

85. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Bodi ya Nyama Tanzania imetoa elimu (SOPs) kwa wadau **8,413** waliopo kwenye mnyororo wa thamani wa uzalishaji nyama katika mikoa ya Dar es Salaam, Arusha, Shinyanga, Mtwara na Mwanza ikilinganishwa na wadau **2,873** katika mwaka 2020/2021 sawa na ongezeko la asilimia **192**. Aidha, vyama **7** vya wadau vya TAMEPA, TPA, TABROFA, TALIMETA, TAPIFA, TCCS, na TALFA vimejengewa uwezo ili wanapozalisha wakidhi viwango vya soko.

86. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Bodi ya Nyama, imeendelea kusimamia biashara ya nyama kwenda nje ya nchi. Hadi Tarehe 30 Aprili, 2022 jumla ya tani **8,877.80** za nyama zimeuzwa zikijumuisha tani **1,390.86** ya nyama ya ngómbe, tani **4,997.45** nyama ya mbuzi, tani **1,909.02** nyama ya kondoo, tani **5.7** nyama ya kuku na tani **4.9** nyama ya nguruwe na tani **300** za wanyama wengine zenye thamani ya dola za kimarekani **36,264,786.13**. Ongezeko hili ni sawa na asilimia **400.4** ikilinganishwa na tani **1,774.29** za nyama zenye

thamani ya dola za Kimarekani **4,290,000** zilizouzwa katika mwaka 2020/2021.

87. **Mheshimiwa Spika**, mafanikio ya mauzo makubwa ya nyama nje ya nchi yametokana na jitihada kubwa za Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na **Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri wa Muungano wa Tanzania katika kuboresha mazingira ya biashara, kuvutia uwekezaji mpya pamoja na majadiliano mazuri ya kibiashara yaliyosababisha kufunguka kwa masoko kati ya Tanzania na nchi za Hong Kong, Vietnam, Kuwait, Qatar, Umoja wa Falme za Kiarabu (Dubai), Oman, Jordan, Bahrain na Comoro.

Bodi ya Maziwa Tanzania

88. **Mheshimiwa Spika**, Bodi ya Maziwa Tanzania (TDB) imeendelea kusimamia, kuratibu na kuendeleza tasnia ya maziwa nchini. Katika mwaka 2021/2022 jumla ya wafanyabiashara **468** kati ya **533** waliokuwa wamelengwa walikaguliwa katika mikoa ya Mwanza, Dodoma, Shinyanga, Arusha, Kilimanjaro na Dar es Salaam ikilinganishwa na wafanyabiashara **238** waliokaguliwa kipindi kama hicho mwaka 2020/2021 ikiwa ni ongezeko la asilimia **96.6**.

89. **Mheshimiwa Spika**, ili kudhibiti na kuendeleza tasnia ya maziwa nchini, katika kipindi cha mwaka 2021/2022, Bodi ya Maziwa Tanzania ilisajili jumla ya wadau **534** kati ya **567** waliolengwa; kati ya hao wazalishaji (**188**), wasindikaji (**13**), wafanyabiashara (**189**), waingizaji wa maziwa nchini (**52**), wauzaji wa maziwa nje ya nchi (**2**), wasambazaji (**34**), wakusanyaji (**4**) na maghala ya kuhifadhia maziwa (**52**) ikiwa ni ongezeko la asilimia **69.5** ikilinganishwa na wadau **315** wakiwemo wazalishaji (**20**), wasindikaji (**42**), wafanyabiashara (**145**), waingizaji wa maziwa nchini (**34**), wasambazaji (**26**), wakusanyaji (**5**) na maghala ya kuhifadhia maziwa (**42**) waliosajiliwa mwaka 2020/2021.

90. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, idadi ya viwanda vya kusindika maziwa nchini imeongezeka kutoka **99** mwaka 2020/2021 vilivyosindika lita milioni **75.9** hadi viwanda **105** mwaka 2021/2022 vilivyosindika lita milioni **77.6** ikiwa ni ongezeko la asimilia **2.3** (**Kiambatanisho Na. 2**). Aidha, Bodi ya Maziwa Tanzania imetoa vibali **296** vyenye jumla ya lita **5,168,815** zenye thamani ya Shilingi **11,126,526,195** ikiwa ni pungufu ya asilimia **3.15** ikilinganishwa na vibali **308** vyenye jumla

ya lita **5,336,955** zenye thamani ya Shilingi **12,052,434,896** vilivyotolewa mwaka 2020/2021. Kiasi kikubwa cha maziwa haya yanatoka katika nchi za Afrika Kusini; Uganda; Kenya; Falme za Kiarabu; Uholanzi; na Ireland. Kupungua kwa kiasi cha maziwa kinachoingizwa nchini kimetokana na kuongezeka kwa uzalishaji na ukusanywaji wa maziwa na kuendelea kuimarika kwa viwanda vya ndani katika usindikaji wa bidhaa za maziwa.

91. **Mheshimiwa Spika**, elimu kuhusu Sheria ya Tasnia ya Maziwa SURA **262** na Kanuni zake ilitolewa kwa wadau wa tasnia ya maziwa. Aidha, katika kipindi cha kuanzia mwezi Julai, 2021 hadi Aprili 30, 2022, Bodi ilitoa mafunzo kwa wadau **1,050** kati ya wadau **1,336** waliolengwa wakiwemo wafugaji (**788**), wasafirishaji (**75**), wasindikaji (**35**), wauza maziwa (**100**) na wasimamizi wa vituo vya kukusanyia maziwa (**52**) kutoka mikoa ya Arusha, Dar es Salaam, Dodoma, Morogoro, Mbeya Kilimanjaro, Pwani na Tanga; ikiwa ni ongezeko la asilimia **438.4** ikilinganishwa na wadau **195** waliopatiwa mafunzo kipindi kama hicho mwaka 2020/2021.

92. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Bodi ya Maziwa Tanzania imeendelea na uratibu wa mpango wa unywaji maziwa kwa watumishi wa umma kwa kuanza

na vituo **10** vya ofisi za Serikali ambazo ni Wizara ya Mifugo na Uvuvi; Wizara ya Kilimo, Wizara ya Fedha na Mipango; Bodi ya Maziwa, Ofisi ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali; Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia; na Wizara ya Afya ambapo hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022 jumla ya lita **11,972** za maziwa zimeuzwa. Nitoe wito kwa viongozi wote wa ofisi za Serikali kuunga mkono juhudi za Bodi ya Maziwa kwa kutumia maziwa yanayozalishwa na viwanda vya ndani ya nchi ili kukuza soko la ndani la maziwa.

93. **Mheshimiwa Spika**, Bodi ya Maziwa Tanzania imeshiriki katika uhamasishaji na maonesho mbalimbali ili kuhamasisha unywaji wa maziwa kupitia maonyesho ya Sabasaba na Siku ya Chakula Duniani, pamoja na kampeni za unywaji wa maziwa shuleni. Aidha, Bodi iliratibu na kusimamia maadhimisho ya Wiki ya Unywaji Maziwa Shuleni ambayo kitaifa yalifanyika mkoani Mbeya, mwezi Septemba, 2021. Vilevile, jumla ya lita za maziwa **5,096.8** ziligawiwa kwa wanafunzi **3,000** walioshiriki maadhimisho hayo.

94. **Mheshimiwa Spika**, Bodi ya Maziwa Tanzania kwa kushirikiana na wadau wa tasnia ya maziwa inaendelea na majaribio ya Mpango

wa Unywaji Maziwa Shuleni kwa mikoa ya Kanda ya Kaskazini na Nyanda za Juu Kusini. Kupitia Mpango huo, jumla ya shule za msingi **39** zenye wanafunzi **13,701** zimeshirikishwa katika mikoa ya Arusha (shule **3** wanafunzi **1,520**), Kilimanjaro (shule **24** wanafunzi **8,276**), Iringa (shule **8** wanafunzi **930**) na Mbeya (shule **4** wanafunzi **2,975**).

Wakala ya Maabara ya Veterinari

95. **Mheshimiwa Spika**, Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania (TVLA) ina jukumu la kuzalisha chanjo za magonjwa ya mifugo, uchunguzi wa magonjwa ya mifugo, ubora wa rasilimali za vyakula vya mifugo na uchunguzi wa viuatilifu vya mifugo. Katika mwaka 2021/2022 TVLA imetekeleza yafuatayo: -

- (i) Hadi Tarehe 30 Aprili, 2022 jumla ya dozi **50,640,250** za aina saba (7) za chanjo za magonjwa ya kipaumbele zimezalishwa na kusambazwa nchini ikijumuisha dozi **48,770,350** za chanjo dhidi ya Ugonjwa wa Mdondo (TEMEVAC I-2); dozi **501,800** Ugonjwa wa Kimeta; dozi **84,700** Ugonjwa wa Chambavu; dozi **985,600** Ugonjwa wa Mapafu ya Ng'ombe; dozi **3,800** Kutupa Mimba; dozi **328,100** za

muunganiko wa Kimeta na Chambavu (TECOBLAX) na **65,900** za Ugonjwa wa Mapafu ya Mbuzi, ikilinganishwa na dozi **48,883,825** za chanjo zilizozalishwa kipindi hicho mwaka 2020/2021.

- (ii) Jumla ya sampuli **17,123** za wanyama zimefanyiwa uchunguzi ambapo magonjwa ya Mdondo, Mafua ya Kuku, Ndigana Kali, Ndigana Baridi, Kutupa Mimba na Sotoka ya Mbuzi na Kondoo yaligundulika. Vile vile, jumla ya sampuli **1,213** za vyakula vya mifugo zilifanyiwa uchambuzi na kubainika kuwa baadhi ya sampuli hizo zilikuwa na upungufu wa viini lishe, Madini na protini. Ushauri wa kitaalamu ulitolewa kwa wafugaji na wazalishaji wa vyakula hivyo ili kudhibiti magonjwa na kuzingatia viwango vya ubora wa vyakula vya mifugo.
- (iii) Ujenzi wa jengo jipya kwa ajili ya utengenezaji wa chanjo za magonjwa yanayosababishwa na bakteria katika Taasisi ya Chanjo Kibaha umekamilika. Aidha, vifaa vya maabara vimenunuliwa vikiwemo *automated vaccine filling and labeling machine, Biosafety Cabinets (5), Immuno fluorescence Microscope*, gari

lenye mfumo baridi (1) na *Autoclave Machine*.

- (iv) Ujenzi wa jengo jipya la maabara kwenye kituo cha Iringa upo katika hatua ya umaliziaji (80%). Jengo hilo litawezesha kuboresha utoaji wa huduma za kimaabara katika mikoa ya Nyanda za Juu Kusini.

96. **Mheshimiwa Spika**, ili kuendelea kudhibiti magonjwa ya kipaumbele TVLA imekuwa ikifanya tafiti za uzalishaji wa chanjo za magonjwa ya mifugo. Katika mwaka 2021/2022 uzalishaji wa chanjo mpya ya Homa ya Mapafu ya Mbuzi (CCPP) uliosubiriwa kwa hamu umeanza na hivyo kufanya chanjo zinazozalishwa na Taasisi ya Chanjo Tanzania kuongezeka kutoka sita (6) na kufikia saba (7). Ugunduzi wa chanjo hiyo utakuwa mkombozi kwa wafugaji wa mbuzi ambao wamekuwa wakipoteza mifugo yao kutokana na vifo vinavyosababishwa na Ugonjwa wa Homa ya Mapafu ya Mbuzi. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022 tayari dozi **87,750** zimezalishwa na mbuzi **865,518** wameshachanjwa dhidi ya ugonjwa huo.

97. **Mheshimiwa Spika**, ili kuwa na chanjo za kutosha za magonjwa ya mifugo kulingana na mahitaji nchini, Wizara imeendelea kuhamasisha

sekta binafsi kujenga viwanda vya kuzalisha chanjo za magonjwa ya mifugo. Katika mwaka 2021/2022 ujenzi wa kiwanda kikubwa cha kuzalisha chanjo za mifugo cha *Hester Biosciences Africa Limited* cha Kibaha umekamilika na kimeanza uzalishaji wa chanjo za mifugo dhidi ya magonjwa ya Homa ya Mapafu ya Ng'ombe, Mapele Ngozi, Mdondo, Gumboro na Sotoka ya Mbuzi na Kondoo ambapo hadi tarehe 30 Aprili, 2022 jumla ya dozi **6,300,000** zimezalishwa. Vilevile, Kampuni ya NOVABI imezalisha dozi **15,000,000** za chanjo aina ya TATU MOJA kwa ajili ya udhibiti wa magonjwa ya Mdondo, Ndui na Mafua ya Kuku.

Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)

98. **Mheshimiwa Spika**, Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI) ina majukumu ya kufanya tafiti za mifugo na malisho ili kuibua teknolojia bora za kuongeza uzalishaji na tija. Katika mwaka 2021/2022, Taasisi imezalisha ng'ombe bora wa maziwa na nyama (*dual purpose*) **217** na mbuzi bora **131** ambao wamesambazwa kwa wafugaji kwa ajili ya mbegu katika maeneo ya Ifakara, Bahi, Dodoma Jiji, Tanga, Mbeya, Mtwara, Lindi, Kilimanjaro, Arusha, Manyara, Morogoro, Kilindi, Nyamagana, Pwani na Mpwapwa. Aidha, katika utafiti wa kuboresha mbari za kuku wa asili, jumla ya mayai **648** ya kuku aina ya Horasi

yaliyorutubishwa yalisambazwa kwa wafugaji wa kuku katika Wilaya ya Mpwapwa kwa lengo la kuongeza tija ya uzalishaji wa kuku wa asili.

99. **Mheshimiwa Spika**, Katika kuhakikisha upatikanaji wa uhakika wa malisho kwa wafugaji, Wizara kupitia TALIRI ilifanya utafiti na kuzalisha mbegu bora za malisho ya nyasi aina tatu (**3**) za *Cenchrus ciliaris*, *Brachiaria (Cobra, Mulato II, Cayman, Xaeres, Piata na Basilisk)* na *Napier* (Kakamega I, Kakamega II, Ouma, Juncao na Asili); na aina moja (**1**) ya mikunde ambayo ni *Canavalia Ensiformis*. Aidha, Taasisi ilizalisha kilo **2,200** za mbegu bora za malisho na vipandikizi vya malisho kilo **762** aina ya nyasi. Vilevile, TALIRI ilizalisha kilo **200** za mbegu za malisho aina za mikunde. Mbegu hizo zilisambazwa kwa wafugaji wa Tanga, Dodoma, Dar es Salaam, Arusha, Mbeya, Songwe na Pwani. Aidha, TALIRI ilizalisha na kusambaza marobota ya malisho makavu **17,756** marobota hayo yalisambazwa katika maeneo ya Tanga, Dodoma, Dar es Salaam, Mbeya, Songwe, Kongwa na Pwani.

100. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, jitihada za kuimarisha vituo saba vya utafiti wa mifugo vilivyopo chini ya TALIRI ziliendelea ambapo Taasisi iliwezesha kununua magari mawili (**2**) na vifaa kwa ajili ya utafiti na

uzalishaji wa malisho ikiwemo mashine tatu (**3**) za kukata majani (*mowers*), mashine tatu (**3**) za kufunga majani (*bailers*), mashine moja (**1**) ya kukatakata malisho (*forage chopper*) na mashine moja (**1**) ya kukusanya majani wakati wa kuyafunga kwa ajili ya kuhifadhi (*hay rake*). Vifaa hivyo vitawezesha utafiti wa malisho katika vituo vya Kongwa, Mpwapwa, Tanga na Uyole.

101. **Mheshimiwa Spika**, TALIRI kwa kushirikiana na ILRI na Kampuni ya kuzalisha vifaranga ya AKM-Glitters inaendelea na mradi wa kuwawezesha Wanawake na Vijana kujikwamua kiuchumi na kuboresha hali ya lishe katika kaya. Kupitia mradi huo jumla ya vifaranga **16,076** aina ya Kuroiler vilisambazwa kwa wafugaji katika vikundi **54** katika Halmashauri nne za Siha, Hai, Ruangwa na Mtama. Pia, TALIRI kwa kushirikiana na ILRI kupitia utafiti wa uboreshaji mbari za ng'ombe wa maziwa (*African Dairy Genetics Gains-ADGG*) imetoa mafunzo kwa wafugaji **16,327** wa ng'ombe wa maziwa nchini katika Halmashauri **24** za Mikoa ya Arusha, Kilimanjaro, Tanga, Iringa, Njombe, Mbeya na Songwe. Vilevile, utambuzi wa vinasaba vya maziwa kwenye ng'ombe wa maziwa umefanyika kwenye ng'ombe **1,735** ambapo matokeo ya utafiti huu yatasaidia upatikanaji wa ng'ombe bora wa maziwa nchini.

102. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, TALIRI kwa kushirikiana na *PASS Trust* imeendelea kukisimamia Kituo Atamizi kwa ajili ya kuhimiza ujasiriamali kwa wafugaji vijana (*Incubation centre*) cha Kongwa ambapo jumla ya vijana **20** wamepatiwa mafunzo ya unenepeshaji mbuzi kibiashara kutoka mikoa ya Dar es Salaam, Dodoma, Njombe, Geita, Morogoro, Simiyu, Mtwara, Pwani na Kigoma. Kupitia kituo hicho, jumla ya mbuzi **700** walinunuliwa na kunenepeshwa. Aidha, kituo kinakamilisha ujenzi wa miundombinu ya machinjio, mabucha na vioski vya nyama choma kwa ajili walaji.

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)

103. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA) imedahili jumla ya wanafunzi **3,972** katika ngazi ya Astashahada na Stashahada ikilinganishwa na wanafunzi **3,592** waliodahiliwa katika mwaka 2020/2021. Idadi hii ni ongezeko la wanafunzi **380**, sawa na asilimia **10.6**. Aidha, idadi ya wanachuo wanaotarajiwa kuhitimu katika mwaka wa masomo 2021/2022 kutoka katika Kampasi za LITA ni **1,167** ikilinganishwa na wanafunzi **922** waliohitimu katika mwaka wa masomo 2020/2021. Idadi ya wahitimu ni ongezeko la wanafunzi **245**, sawa na **asilimia 27**. Ongezeko

hilo limesaidia kuongeza wataalam wa mifugo nchini watakaochangia maendeleo ya mifugo.

104. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuvitambua na kuviratibu vyuo vya binafsi vilivyosajiliwa na Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi (NACTVET) vinavyotoa Mafunzo ya Mifugo kwa kutumia Mitaala ya Wizara. Vyuo hivyo vimeongezeka kutoka tisa (**9**) mwaka 2020/2021 hadi **11**. Vyuo hivyo ni pamoja na Visele, Kilacha, Hagafilo, CANRE, Kaole Wazazi, Igabiro, Karuco, Dabaga, TRACDI, Mahinya na Chuo cha Sayansi ya Afya na Teknolojia Chato. Aidha, vyuo hivyo vimedahili wanafunzi **905** mwaka 2021/2022 ikilinganishwa na wanafunzi **870** waliodahiliwa mwaka 2020/2021. Idadi hii ni ongezeko la wanafunzi **35**, sawa na asilimia **4**.

105. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia ikiwa ni pamoja na ujenzi wa hosteli mbili (2) zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi **208** kila moja katika kampasi za Morogoro na Mpwapwa; na ujenzi wa kumbi mbili (2) za mihadhara zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi **240** kila moja katika kampasi ya Tengeru. Aidha, majengo ya utawala, madarasa na mabweni yamekarabatiwa katika Kampasi za Madaba, Mabuki na Buhuri. Pia, vifaa mbalimbali vya maabara vimenunuliwa ikiwemo darubini **92** na stuli maalum za maabara **184** kwa ajili ya kuwezesha mafunzo kwa vitendo.

106. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia LITA imewezesha mafunzo ya muda mfupi kwa wafugaji **17,350**, Wataalam wa Mifugo wa Jamii (WAMIJA) **38** na wasindikaji wadogo wa maziwa **25** kupitia utekelezaji wa mpango wa utoaji mafunzo ya muda mfupi kwa wafugaji nchini ukilinganisha na wafugaji **2,078** waliopatiwa mafunzo kama hayo katika mwaka wa fedha 2020/2021. Ongezeko hilo limetokana na utaratibu mpya wa kuanza kuwashirikisha wanafunzi wa mwaka wa kwanza wa masomo badala ya mwaka wa pili pekee katika mafunzo kwa vitendo. Aidha, kaya **558** za wafugaji zilifikiwa na kupatiwa mafunzo ya nadharia na

vitendo kupitia Programu ya Ujirani Mwema (*Outreach Programme*). Ili kurahisisha mawasiliano na utoaji wa mafunzo kwa wanafunzi na wakufunzi LITA imeanzisha maktaba mtandao (**e – library**) katika Kampasi za Morogoro, Tengeru na Mpwapwa.

MPANGO NA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2022 /2023

Sera, Sheria na Kanuni Katika Sekta ya Mifugo

107. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kutekeleza Programu ya Kuendeleza Sekta ya Kilimo Awamu ya Pili (*Agriculture Sector Development Programme – ASDP II*). Ili kuongeza tija na kufanya sekta ya mifugo iwe ya kibiashara na hatimaye kuweza kuongeza kipato kwa wananchi na kutoa mchango mkubwa katika Pato la Taifa, Wizara itakamilisha mapitio ya Sera ya Taifa ya Mifugo ya mwaka 2006. Pia, Wizara itafanya ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa malengo ya Wizara pamoja na miradi ya mifugo, Wakala, Bodi na Taasisi zilizo chini ya Wizara.

108. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kuratibu na kuboresha Sheria zinazosimamia sekta ya mifugo ikiwemo Sheria ya Magonjwa ya Wanyama SURA 156 na Sheria ya Biashara ya Ngozi SURA 120. Pia, Wizara itafanya mapitio ya kanuni mbalimbali ili kuimarisha usimamizi na uendelezaji wa sekta ya mifugo nchini.

Huduma ya Uhimilishaji

109. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kuimarisha Kituo cha Taifa cha Uhimilishaji kwa kuwezesha uzalishaji wa Hewa Baridi ya Naitrojeni ya kutosha kuwezesha huduma ya uhimilishaji. Aidha, kutokana na kuwa na mtambo mpya, Wizara kupitia NAIC itazalisha mbegu dozi **1,500,000**; na kuhimilisha ng'ombe **500,000**.

Uzalishaji na Usambazaji wa Mitamba

110. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia mashamba matano (**5**) ya Serikali imepanga kuzalisha mitamba **3,500** na kuisambaza kwa wafugaji; kuimarisha mashamba mawili (**2**) ya kuzalisha mitamba ya Sao Hill na Mabuki kwa kuyapatia ng'ombe wazazi na vitendea kazi ikiwemo matrekta na vifaa vya kuvuna malisho.

Uzalishaji wa Nguruwe

111. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kushirikiana na *Tanzania Association of Pig Farmers* (TAPIFA) kuhimilisha nguruwe **600** na kuzalisha nyama ya nguruwe tani **46,000**.

Haki Miliki za Waboreshaji Mbari za Wanyama

112. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itandaa mkakati wa kuanzisha hifadhi ya kosaafu za mifugo na kusimamia utoaji huduma ya uhimilishaji mifugo.

Biashara ya Mifugo na Mazao Yake

113. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara inatarajia kujenga minada mitano (**5**) ya Mifugo ya Upili katika maeneo ya Msomera (Handeni), Mkongeni (Morogoro), Lugodaludali (Iringa), Majimoto (Katavi), na Utengule (Mbeya); pamoja na mnada mmoja (**1**) wa Mifugo wa mpakani katika wilaya ya Rorya (Mara), ili kuimarisha biashara ya mifugo ndani na nje ya nchi na kuimarisha vituo vya doria vya kimkakati.
Kodi, Ada na Tozo Katika Sekta ya Mifugo

114. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itafanya marekebisho ya kanuni ya *Meat Industry (location, design, construction and operation of livestock markets) (Amendment) Regulation, 2022*; na *The Animal Diseases (Animal and Animal Products Movement Control) (Amendment) Regulations, 2022*. Maboresho hayo yatawasilishwa na Waziri wa Fedha na Mipango wakati akiwasilisha Muswada wa Sheria ya Fedha (*Finance Bill*) ya mwaka 2022/2023 ili kuboresha mazingira na kuchochea biashara ya mifugo na mazao yake.

Zao la Ngozi

115. **Mheshimiwa Spika**; katika mwaka 2022/2023, Wizara itatoa mafunzo kwa Wachunaji (**350**), Wakaguzi (**70**), na Wapanga Madaraja ya Ngozi (**40**) ili kuendeleza jitihada za kuboresha zao la ngozi. Aidha mauzo ya ngozi yatafanyika kwa kutumia mfumo wa kielektroniki kwa lengo la kuboresha biashara ya ngozi. Pia mfumo huu ambao upo katika hatua za awali za utekelezaji utaleta tija katika soko la ngozi kwa kuwezesha kupatikana kwa bei shindani kulingana na daraja la ngozi. Mfumo huu pia utawezesha upatikanaji wa taarifa za soko la ngozi zikiwemo bei kwa kila daraja la ngozi na wanunuzi wa ngozi, na hivyo kupunguza tatizo la kutupa ngozi kwa kukosa

wateja. Kwa upande mwingine mfumo utawezesha upatikanaji wa malighafi ya uhakika na yenye ubora kwa viwanda. Vile vile, Wizara kwa kushirikiana na wadau wa ngozi itaendelea kufanya mapitio ya Sheria ya Biashara ya Ngozi Na. 18 ya mwaka 2008 na Kanuni zake za mwaka 2010 ili kuendeleza tasnia ya ngozi.

Raslimali za Malisho, Vyakula na Maji kwa Ajili ya Mifugo

116. **Mheshimiwa Spika;** katika mwaka 2022/2023, Wizara itajenga na kukarabati malambo/mabwawa manne (4) kwenye maeneo yaliyoathirika zaidi na ukame; kuimarisha mashamba ya Serikali yanayozalisha mbegu za malisho na malisho ya Vikuge, Langwira, TALIRI, LITA na NARCO kwa kuyapatia vitendea kazi vikiwemo matrekta nane (8), *mower* saba (7), *bailer* saba (7), *hay rake* **sita** (6); na kushirikiana na Mamlaka za Serikali za Mitaa katika kutenga maeneo ya malisho yenye ukubwa wa hekta **1,000,000** Aidha, Wizara itaendelea kuwahamasisha wawekezaji katika ujenzi wa viwanda vya kusindika vyakula vya mifugo kuzalisha tani **1,580,000** za vyakula vya mifugo na kuzalishaji kilo 5,281 za mbegu za malisho na marobota **60,000** ya hei.

Ustawi wa Wanyama

117. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kutoa elimu ya ustawi wa wanyama kwa wadau **4,000** hususan kuzingatia Sheria ya Ustawi wa Wanyama SURA 154 na kanuni zake.

Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo

118. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kutambua na kusajili mifugo kwenye mfumo wa kielektroniki ili kusajili takriban mifugo **45,000,000** (ng'ombe, mbuzi, kondoo na punda) iliyopo nchini ifikapo Juni, 2023.

Migogoro Kati ya Wafugaji na Watumiaji wengine wa Ardhi

119. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kwa kushirikiana na Wizara zenye dhamana ya Ardhi, Kilimo, Maji, Maliasili, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa na wadau wengine itaendelea kutatua migogoro ya ardhi kati ya wafugaji na watumiaji wengine wa ardhi.

Uendelezaji wa Maeneo ya Msomera na Loliondo

120. **Mheshimiwa Spika**, katika kutimiza azma ya kuendeleza maeneo ya malisho yaliyotengwa, Wizara katika bajeti ya mwaka 2022/2023 imepanga kuendeleza maeneo hayo kwa kutoa elimu kwa wafugaji juu ya kufyeka vichaka, kupanda malisho na kuanzisha mashamba darasa yenye ukubwa wa ekari kumi (**10**) kwa kila kitalu. Lengo ni kuhamasisha na kuwashirikisha wafugaji kufuga kisasa ili eneo hilo kuwa kitovu cha mfano katika ufugaji wenye tija zaidi. Pia, Wizara inatarajia kujenga bwawa moja (**1**) la kunyweshea Mifugo; kujenga majosho manne (**4**); kujenga kituo cha kukusanyia maziwa kimoja (**1**); kujenga Kliniki ya Mifugo moja (**1**) katika kijiji cha msomera; kutoa elimu ya ufugaji wenye tija; na kuboresha koosafu za mifugo kwa kuhimilisha ng'ombe **6,000** na kutumia madume bora.

121. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kushirikiana na Halimashauri ya Loliondo kuanzisha na kuimarisha mashamba darasa ya malisho ekari **22** katika vijiji vinne (**4**) kila shamba ekari zisizopungua tano (**5**) kwa ajili ya kutoa elimu kwa wafugaji kuhusu uzalishaji wa malisho na mbegu za malisho ili Mbegu zitakazozalishwa zitumike kuboresha maeneo yaliyotengwa kwa malisho na

kuendeleza kilimo cha malisho na uzalishaji wa mbegu za malisho. Aidha, Wizara itahimilisha ng'ombe **4,000** kwa ajili ya kuboresha kosaafu za mifugo ili kuongeza uzalishaji wa mifugo na mazao ya mifugo kwa ajili ya kuongeza kipato cha mfugaji na Taifa kwa ujumla. Pia Wizara itajenga bwawa moja (**1**) la kunyweshea Mifugo.

Huduma ya Afya ya Mifugo

122. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itawezesha usambazaji wa dozi **100,000,000** za chanjo za magonjwa **13** ya kipaumbele; kuchanja mifugo **80,000,000** dhidi ya magonjwa mbalimbali; kununua dawa za kuogeshea mifugo lita **22,000**; kujenga majosho **104**; na kuongeza uogeshaji wa mifugo kutoka lengo la michovyo **milioni 600** hadi michovyo **milioni 1,200** kwa mwaka.

123. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kuimarisha mfumo wa upatikanaji wa taarifa za magonjwa **13** ya mifugo ya kipaumbele na kutoa taarifa kwa wakati ili kudhibiti kuenea kwa magonjwa hayo.

Ukaguzi wa Mifugo na Mazao Yake

124. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/2023, Wizara kupitia minada, machinjio, vituo vya ukaguzi ndani ya nchi na mipakani (*Zoo-sanitary Inspection Border Posts*), itaendelea na ukaguzi wa mifugo na mazao mbalimbali ya mifugo ili kulinda afya ya jamii. Katika kutekeleza jukumu hilo, Wizara inatazamia kuratibu uchinjaji na ukaguzi wa ng'ombe wapatao **1,800,000**, mbuzi **1,000,000**, kondoo **300,000** na nguruwe **350,000**.
125. **Mheshimiwa Spika**, Wizara pia itaratibu ukaguzi wa mifugo na mazao mbalimbali ya wanyama ambapo ng'ombe wapatao **18,000**, mbuzi na kondoo **30,000** watakaguliwa na kusafirishwa nje ya nchi. Vilevile, ng'ombe wapatao **2,000**, mbuzi na kondoo **68** watakaguliwa na kuingizwa nchini. Aidha, katika mwaka wa fedha 2022/2023 pamoja na mazao mengine ya mifugo, Wizara inatazamia kufanya ukaguzi wa nyama ya ng'ombe tani **12,000**, nyama ya mbuzi na kondoo tani **9,000** kabla ya kusafirishwa nje ya nchi. Vile vile, kiasi cha nyama ya ng'ombe tani **200** zitakaguliwa na kuruhusiwa kuingizwa nchini.

Baraza la Veterinari Tanzania

126. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Baraza la Veterinari Tanzania itafanya ukaguzi wa vituo **2,175** vya huduma ya afya ya wanyama; maadili ya watoa huduma; kukagua vyuo **20** vinavyotoa na vinavyotaka kutoa mafunzo ya afya na uzalishaji wa mifugo; kusajili Madaktari **70** wa Wanyama; kuandikisha na kuorodhesha wataalam wasaidizi **3,000**; kutoa leseni **500** kwa wakaguzi wa nyama, wahimilishaji na wataalam wa maabara za veterinari; na kusajili vituo **1,000** vya kutolea huduma ya afya ya wanyama katika Mamlaka **184** za Serikali za Mitaa. Pia, Baraza litaendesha mitihani ya kuandikishwa kwa wahitimu **3,000** wa stashahada ya afya na uzalishaji wa mifugo.

Ugani, Mafunzo na Utafiti

127. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kusimamia na kuratibu Kampasi **8** za LITA na vyuo binafsi **11** vinavyotoa Mafunzo ya Mifugo ili kudhibiti ubora wa elimu inayotolewa katika vyuo hivyo. Aidha, Wizara itafanya kampeni ya uelimishaji kwa wafugaji ili kubadilisha mifumo ya ufugaji kuelekea katika ufugaji wa kibiashara na wenye tija, Kampeni hii itafanywa na vyuo vya LITA na Maafisa

Ugani katika Mamlaka za Serikali za Mitaa. Pia, Wizara itaendelea kuratibu vituo saba (7) vya TALIRI na Taasisi kumi (10) zinazofanya tafiti za mifugo nchini. Lengo ni kuwa na tafiti zinazotatua changamoto za sekta ya mifugo kwa kuzingatia sheria na kanuni za utafiti kwa utekelezaji wa Agenda ya Utafiti wa Mifugo ya mwaka 2020 - 2025.

128. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kuboresha huduma za ugani kwa kununua pikipiki **1,000** na kuzisambaza kwa Maafisa Ugani katika Mamlaka za Serikali za Mitaa; kuwasajili Maafisa Ugani **3,000** na Wafugaji **1,000,000** katika Mfumo wa M-Kilimo; na kufanya mafunzo rejea kwa Maafisa Ugani **300** wa Mamlaka za Serikali za Mitaa. Aidha, Wizara itaanzisha mashamba darasa **30** ya mifugo.

Kampuni ya Ranchi za Taifa (NARCO)

129. **Mheshimiwa Spika**, katika jitihada za Serikali kuchagiza maendeleo ya ufugaji wa kibiashara na wenye tija, Kampuni ya Ranchi za Taifa inakusudia kuvutia uwekezaji na kukodisha vitalu vitano (5) vyenye ukubwa wa takriban hekta **32,500** katika ranchi za Ruvu hekta **8,000**; Mwisu II hekta **21,000**; na Mzeri hekta **3,500** kwa

wawekezaji mahiri kutoka ndani na nje ya Tanzania. Vitalu hivi vitatangazwa kwenye vyombo vya habari na Mfumo wa Ununuzi wa Umma (TANEPS). Wawekezaji watakaopewa kipaumbele ni wale watakaothibitika kuwa na mipango mahususi ya biashara (business plans) inayolenga kufuga mbegu bora za mifugo kwa ajili ya uzalishaji wa nyama na maziwa; uendelezaji wa nyanda za malisho ikiwemo kuzalisha mbegu bora za malisho; kuwapatia wafugaji wadogo nje ya ranchi soko la bidhaa zao ikiwa ni pamoja na kuwapatia mbegu bora za mifugo; kuleta teknolojia mpya katika ufugaji vikiwemo viwanda vya uchakataji mazao ya mifugo pamoja na kujali na kutunza mazingira.

130. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Kampuni ya NARCO itaendelea kuongeza uzalishaji wa ng'ombe bora wa nyama kwa ajili ya soko la ndani na nje kwa kutekeleza kazi zifuatazo:-

- (i) Kuzalisha ng'ombe bora **5,765**; kondoo **1,609**; na mbuzi **1,754**;
- (ii) Kununua ng'ombe **13,683** wenye thamani ya **Shilingi bilioni 8.29** kwa ajili ya kunenepesha na kisha kuuzwa

- kwenye maduka ya nyama ya NARCO;
- (iii) Kuuza jumla ya ng'ombe **16,009** ambapo kati ya hao ng'ombe **1,326** ni wazaliwa wa ranchi na kupata mapato ya Shilingi **bilioni 12.81**;
 - (iv) Kufyeka vichaka ekari **2,600**, kupima na kuweka alama za mipaka zinazoonekana katika ranchi **12** za Kagoma, Mabale, Kitengule, Kikulula, Missenyi, Kongwa, Mzeri, West Kilimanjaro, Kalambo, Usangu, Mkata na Dakawa;
 - (v) Kujenga mabwawa manne (**4**) katika ranchi za Kongwa, Ruvu, Mkata na Kalambo pamoja na kisima kirefu kimoja (**1**) katika ranchi ya Ruvu;
 - (vi) Kufanya Upelembaji na Ufuatiliaji (M&E) wa shughuli za uwekezaji katika vitalu **329** katika ranchi za NARCO;
 - (vii) Kuanzisha maduka manne (**4**) ya kisasa ya nyama katika mikoa ya Dar es salaam, Kilimanjaro, Arusha na Dodoma; na
 - (viii) Kutoa ushauri wa kitaalamu kwa wafugaji **266** katika vijiji vinavyozunguka ranchi za NARCO na mafunzo kwa vitendo kwa wanachuo **300** kutoka katika Vyuo vya Mafunzo ya Mifugo.

Bodi ya Nyama Tanzania

131. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2022/2023, Bodi ya Nyama Tanzania itaendelea kuendeleza tasnia ya nyama kwa kuhamasisha uzalishaji, biashara na ulaji wa nyama bora na kusimamia tasnia ya nyama kwa kufanya ukaguzi wa maduka ya nyama **2,469**, machinjio **185** na viwanda vya kuchakata na kusindika nyama **31** na minada **254** kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na Miongozo. Serikali itaendelea kuboresha mazingira ya biashara na uwekezaji na kutafuta masoko mapya ya nyama kwa lengo la kuwezesha mauzo ya nyama nje ya nchi kiasi cha tani **10,000** ili kuongeza mchango wa tasnia ya nyama kwenye pato la Taifa uendeleo kukua.

Bodi ya Maziwa Tanzania

132. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2022/2023, Bodi ya Maziwa Tanzania itajenga vituo vya kukusanyia maziwa vinne (**4**), kuendelea kuratibu biashara ya maziwa, kuendelea na utekelezaji wa Mpango wa Unywaji Maziwa Shuleni katika shule **52** zenye wanafunzi **25,000**; pia, Bodi itaongeza maeneo ya kuuzia maziwa katika Ofisi za Serikali kutoka ofisi **10** hadi **20**; kufanya ukaguzi kwa wadau **1,200** kwenye maeneo ya mipakani, bandarini

na viwanja vya ndege; kuwajengea uwezo wakaguzi wa maziwa wa Halmashauri **184**; kuwajengea uwezo wadau **400** wa maziwa; na kufanya usajili kwa wadau wapya **800**.

Wakala ya Maabara ya Veterinari Tanzania

133. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Taasisi ya Chanjo Tanzania (TVI) itazalisha jumla ya dozi milioni **72.1** za chanjo za magonjwa saba (**7**); kukamilisha utengenezaji na uzalishaji wa chanjo ya Sotoka ya Mbuzi na Kondoo (PPR); kuendelea na utafiti wa utengenezaji wa chanjo ya Kichaa cha Mbwa; kununua vifaa vya maabara; na kununua magari matatu (**3**) yenye mfumo baridi kwa ajili ya kusambazia chanjo.

Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania (TALIRI)

134. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Taasisi ya Utafiti wa Mifugo Tanzania itaendelea kutekeleza tafiti **15** za mifugo na tatu (**3**) za malisho na kurasimisha aina tatu (**3**) za mbegu bora za malisho. Katika tafiti hizo TALIRI itaendelea na tafiti ya uhimilishaji wa mbuzi. Pia, TALIRI itaendelea kuimarisha ushirikiano wake na wadau wa utafiti ili kutekeleza kazi mbalimbali zinazohusu uzalishaji na uendelezaji wa teknolojia bora za

uzalishaji wa mifugo na mazao ya mifugo ikiwemo maziwa, mayai, nyama na ngozi.

135. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaendelea kuiwezesha TALIRI ili kuimarisha mashamba ya utafiti na uzalishaji ikiwemo kununua matrekta matatu (3), majembe ya kulima kwa trekta matatu (3) na vifaa vingine muhimu ili kuiwezesha Taasisi kuendelea kuchangia upatikanaji wa mbari bora za Mifugo, malisho na vyakula bora vya Mifugo.

Wakala ya Mafunzo ya Mifugo (LITA)

136. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, LITA itadahili wanafunzi **4,257**; kuboresha miundombinu ya kufundishia na kujifunzia katika Kampasi nane (8); na kuendelea kutoa huduma za ushauri na ugani kwa wafugaji kupitia programu ya mafunzo ya ujirani mwema (*outreach programme*).

C. SEKTA YA UVUVI (FUNGU 64)

Hali Halisi ya Sekta ya Uvuvi

137. **Mheshimiwa Spika**, Sekta ya Uvuvi ni miongoni mwa sekta muhimu za uchumi nchini inayochangia katika Pato la Taifa na kuondoa umaskini. Sekta hii inaongozwa na Sera ya Taifa ya

Uvuvi ya Mwaka 2015 ambayo inalenga kuimarisha usimamizi, uendelezaji, uhifadhi na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi na ukuzaji viumbe maji kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na miongozo mbalimbali ya uvuvi ya kitaifa, kikanda na kimataifa.

138. **Mheshimiwa Spika**, Sekta ya Uvuvi inajumuisha shughuli za uvuvi katika maji ya asili na ukuzaji viumbe maji. Katika mwaka 2021, Sekta ya Uvuvi ilikua kwa asilimia **2.5** na ilichangia asilimia **1.8** kwenye Pato la Taifa. Aidha, Sekta ya Uvuvi inatoa ajira kwa watanzania takriban Milioni **4.5** katika mnyororo mzima wa thamani ambapo ajira za moja kwa moja kwa wavuvi ni **194,804** na wakuzaji viumbe maji ni **31,998**. Pia, Sekta ya Uvuvi inachangia katika kipato cha familia pamoja na kuongeza usalama wa chakula na lishe ambapo samaki huchangia asilimia **30** ya protini inayotokana na wanyama.

139. **Mheshimiwa Spika**, shughuli za uvuvi zinafanywa zaidi na wavuvi wadogo kwenye maji ya asili ambapo huchangia takriban asilimia **95** ya samaki wote wanaovuliwa nchini. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya wavuvi wadogo wapatao **194,804** walishiriki moja kwa moja katika shughuli za uvuvi kwa kutumia vyombo vya uvuvi vipatavyo **57,991** na kuwezesha kuvuna tani **415,880.64** za samaki zenye thamani ya **Shilingi**

trilioni 2.80 (Kiambatisho Na. 21). Kati ya hizo, tani **367,003.33**, sawa na asilimia **88.25** ni kutoka maji baridi na tani **48,877.30**, sawa na asilimia **11.75** ni kutoka maji chumvi.

140. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuhamasisha, kuendeleza na kusimamia shughuli za ukuzaji viumbe maji nchini. Jumla ya wadau **12,902** walipata mafunzo mbalimbali kuhusu ukuzaji viumbe maji. Kati ya hao wadau **7,884** walipata mafunzo ya mbinu bora za ufugaji samaki na udhibiti magonjwa na **5,018** mafunzo ya kilimo cha mwani na uongezaji thamani. Jumla ya tani **28,856.87** za mazao ya ukuzaji viumbe maji zenye thamani ya **Shilingi 184,719,770,930** zimezalishwa. Aidha, jumla ya vifaranga **30,632,528** vyenye thamani ya **Shilingi 4,459,879,200** vimezalishwa nchini na vitotoleshi vya Wizara, Taasisi za Serikali na Sekta Binafsi hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022 (**Kiambatisho Na. 22**). Pia, jumla ya tani **2,156.1** za chakula cha samaki (**Kiambatisho Na. 23**) zenye thamani ya **Shilingi 6,468,300,000** zimetumika nchini hadi Aprili 30, 2022. Vilevile, vifaranga **373,200** vimepandikizwa katika malambo mbalimbali nchini ili kuongeza upatikanaji wa samaki.

141. **Mheshimiwa Spika**, uvuvi wa kibiashara hufanywa na meli za uvuvi wa kambamiti kwenye maji ya ndani na kitaifa na meli kubwa katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari ambazo nyingi ni kutoka nchi za kigeni na zinalenga samaki aina ya Jodari na jamii zake. Katika mwaka 2021/2022, jumla ya meli sita (6) zilipata leseni ya kuvua katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari. Kati ya hizo, meli tatu (3) ni za kigeni na meli tatu (3) ni za ndani. Meli hizo zimevuna jumla ya tani 437 za samaki. Pia, uvuvi wa kambamiti katika maji ya ndani na kitaifa unafanywa kuanzia mwezi Machi hadi Septemba katika kanda ya Kaskazini na mwezi Aprili hadi Agosti Kanda ya Kusini; kila mwaka. Aidha, katika msimu wa mwaka 2021 meli sita (6) zilipata leseni na kuvuna kiasi cha tani 85.84 za kambamiti zenye thamani ya **Shilingi bilioni 1.6** na tani 284.92 za samaki zenye thamani ya **Shilingi bilioni 1.3**. Katika msimu wa mwaka 2022, jumla ya meli tisa (9) zimeomba kibali cha kufanya uvuvi wa kambamiti.

142. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inaendelea kuboresha mazingira ya uzalishaji, uchakataji na uhifadhi wa mazao ya uvuvi kwa kujenga na kukarabati mialo na masoko ya samaki ili kuthibiti viwango vya ubora na usalama kwa lengo la kukuza biashara ya mazao ya uvuvi ndani na nje ya nchi. Aidha, hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya tani 34,841.72 za mazao ya uvuvi na

samaki hai wa mapambo vipande **169,089** wenye thamani ya **Shilingi bilioni 475.01** waliuzwa nje ya nchi. Pia, Serikali imeendelea kuratibu uingizaji wa mazao ya uvuvi kutoka nje ya nchi hususan samaki, ambapo hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya tani **4.75** za samaki na samaki hai wa mapambo vipande **895** wenye thamani ya **Shilingi milioni 154.23** wameingizwa nchini.

143. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutekeleza Mkakati wa Usimamizi Shirikishi na Udhhibiti wa Rasilimali za Uvuvi Nchini kwa lengo la kuongeza ufanisi katika usimamizi, ulinzi na udhibiti wa rasilimali za uvuvi ili kuwa na uvuvi endelevu. Aidha, Wizara imeimarisha Kanda **4** na Vituo **36** vya Ulinzi na Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi kwa kuvipatia vitendea kazi na watumishi.

144. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ya Mifugo na Uvuvi imesaidia kuunganisha makampuni mbalimbali na huduma ya mikopo hususan kutoka Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB) kwa kuwasaidia utayarishaji wa Maandiko ya Biashara (*Bankable Business Plans*). Aidha, hadi tarehe 30 Aprili, 2022, maombi ya mikopo yenye thamani ya **Shilingi bilioni 56.7** yamewasilishwa benki ya TADB ambapo kiasi cha **Shilingi bilioni 9.4** kimeshatolewa kwa wadau mbalimbali katika Sekta ya Uvuvi.

145. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuweka mazingira wezeshi kwa kutunga Sheria mpya ya kusimamia uvuvi wa Bahari Kuu na Kanuni zake, kuainisha fursa za uwekezaji katika Sekta ya Uvuvi, kuboresha Kanuni za Uvuvi na kuimarisha ushirikiano na Sekta binafsi na Wadau wa Maendeleo ili kuvutia Sekta binafsi kuwekeza katika Sekta ya Uvuvi. Aidha, Serikali imeendelea kuwekeza kwa kuboresha miundombinu ya uvuvi ikiwemo mialo **33** ya kupokelea samaki na masoko manne (**4**).

146. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, uwekezaji mkubwa katika ufugaji samaki kibiashara wenye thamani ya **Shilingi bilioni 11** umefanywa na Kampuni za Tanlapia (Bagamoyo) na Tangreen (Magu). Kupitia uwekezaji huo, takriban tani **15,000** za samaki zinatarajiwa kuzalishwa kwa mwaka. Aidha, Serikali imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika sekta ya uvuvi ambapo hadi sasa kuna viwanda vikubwa vya kuchakata mazao ya uvuvi **16**, viwanda vya kati vitano (**5**) na viwanda vidogo **33**, maghala ya kuhifadhi mazao ya uvuvi **90**, viwanda **13** vya kuchakata mabondo ya Sangara na viwanda vitano (**5**) vya kutengeneza zana za uvuvi. Pia, Serikali imeingia mashirikiano na Serikali ya Misri, kupitia Kampuni ya Taifa ya Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji (*National Company for Fishing and Aquaculture*), kwa lengo la kuwekeza kwa

pamoja na Shirika la Uvuvi Tanzania - TAFICO.

147. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imepata mzabuni (*China Harbour Engineering Co. Ltd*) kwa ajili ya ujenzi wa bandari ya uvuvi katika eneo la Kilwa Masoko Mkoani Lindi. Aidha, ujenzi wa bandari hiyo unatarajiwa kuanza mwishoni mwa mwezi Mei, 2022. Uwepo wa bandari ya uvuvi utaimarisha uvuvi wa bahari kuu, kutoa fursa za ajira kwa watanzania, kuongeza upatikanaji wa malighafi kwa viwanda vya kuchakata samaki na mazao ya uvuvi.

148. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kukabiliana na vitendo vya uvuvi haramu katika maeneo ya bahari na maji baridi. Mafanikio yaliyopatikana kutokana na jitihada hizo ni kudhibitiwa kwa uvuvi wa kutumia milipuko katika Ukanda wa Bahari ya Hindi kwa asilimia **95**. Aidha, kwa upande wa maji baridi uvuvi haramu umepungua kwa takriban asilimia **80**. Vilevile, Wizara imechukua hatua stahiki za kisheria kwa watuhumiwa **1,123** waliobainika kujihusisha na vitendo vya uvuvi haramu nchini.

149. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Benki ya NMB, tarehe 31 Oktoba, 2021 imezindua Mpango wa Bima kwa wavuvi ujulikanao kama 'Bima ya Jahazi' kwa wavuvi wadogo. Kufuatia kuzinduliwa kwa mpango huo,

Benki ya NMB imeingia Mkataba na Kampuni ya Bima ya *Britam* kwa ajili ya utekelezaji wa mpango wa Bima ya Jahazi. Bima hiyo inalenga kuwasaidia wavuvi wadogo kupata fidia na kugharamia matibabu pindi wanapopatwa na majanga mbalimbali, ikiwemo ajali na kuungua kwa mitumbwi.

150. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Shirika lisilo la Kiserikali la Usimamizi wa Mazingira na Maendeleo (*Environmental Management and Economic Development Organization – EMEDO*) itatekeleza Mradi wa **Shilingi bilioni 2.7** wenye lengo la kupunguza vifo vya wavuvi vinavyotokana na kuzama majini. Mradi huo ambao utatekelezwa kwa kipindi cha miaka mitatu (2022-2025) utahusisha mikoa ya Mwanza, Mara na Kagera.

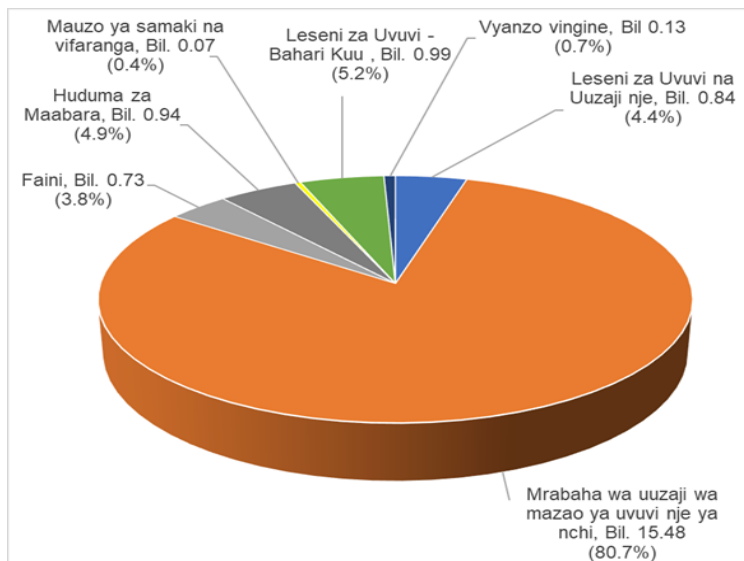
MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA 2021/2022

Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka 2021/2022

151. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2021/2022, Wizara ilikadiria kukusanya Shilingi **40,000,000,000** kupitia Fungu 64. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, Shilingi **19,171,950,269.11** zilikusanywa sawa na asilimia **63.9** ya lengo la

kukusanya hadi tarehe 30 Aprili, 2022 (**Kiambatisho Na. 24**). Fedha hizi zimekusanywa kutoka vyanzo vifuatavyo: leseni za kusafirisha samaki na mazao yake (*Export Licences*); leseni za uingizaji mazao ya uvuvi (*Import Licences*); ushuru wa mrabaha (*Export Royalty*); mrabaha wa kuingiza mazao ya uvuvi nchini (*Import Royalty*), leseni za uvuvi katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari Kuu, tozo ya maabara; leseni za uvuvi wa kambamiti, mauzo ya vifaranga vya samaki na faini kwa makosa mbalimbali ya ukiukwaji wa sheria za uvuvi (**Kielelezo Na. 1**).

Kielelezo Na. 1: Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 hadi tarehe 30 Aprili, 2022

152. **Mheshimiwa Spika**, Miongoni mwa sababu za kutofikia lengo la makusanyo ni pamoja na kuwepo kwa mianya ya utoroshaji wa mazao ya uvuvi kwenye maeneo ya maji na mipakani; kuwepo kwa uvuvi na biashara haramu ya mazao ya uvuvi; Upungufu wa watumishi wa Sekta ya Uvuvi kwenye vituo vya Ulinzi na Usimamizi wa rasilimali za Uvuvi na Uthibiti Ubora wa Viwango na Masoko; ufinyu wa bajeti na uhaba wa vitendea kazi kwenye baadhi ya vituo kama magari, pikipiki na boti; na kuwepo kwa ukwepaji wa ulipaji wa ushuru (*Export Royalty*) kwa mazao yanayosafirishwa nje ya nchi.

Fedha zilizoidhinishwa kwa Mwaka 2021/2022

153. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Fungu 64 ilitengewa jumla ya **Shilingi 121,350,047,000**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 22,205,681,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 99,144,366,000** ni kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo.

Matumizi ya Bajeti ya Kawaida.

154. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara ya Mifugo na Uvuvi -Fungu 64 - Sekta ya Uvuvi, ilitengewa bajeti ya matumizi ya

kawaida jumla ya **Shilingi 22,205,681,000**. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 11,575,270,000** ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi wa Wizara (PE) na **Shilingi 10,630,411,000** ni kwa ajili ya Matumizi Mengineyo (OC). Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya **Shilingi 19,406,293,018** zimetolewa, sawa na asilimia **87.4** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida ambapo **Shilingi 9,630,617,543.70** ni fedha za mishahara ya watumishi (PE) na **Shilingi 9,775,675,474.20** ni fedha za matumizi mengineyo.

Matumizi ya Bajeti ya Maendeleo

155. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Fungu 64 – Sekta ya Uvuvi ilitengewa kiasi cha **Shilingi 99,144,366,000** kwa ajili ya kutekeleza miradi ya maendeleo ikiwa ni fedha za ndani na nje. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 62,550,000,000** ni fedha za ndani na **Shilingi 36,594,366,000** ni fedha za nje. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya **Shilingi 3,952,067,467** zimetumika ikiwa ni sawa na asilimia **6.3** kutoka vyanzo vya ndani.

UTEKELEZAJI WA MAJUKUMU KATIKA MWAKA 2021/2022

Usimamizi wa Sera na Sheria

156. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea

kutekeleza Sera ya Uvuvi ya mwaka 2015 kupitia Sheria na Kanuni za kusimamia Sekta ya Uvuvi zikiwemo Sheria ya Uvuvi Na. 22 ya Mwaka 2003 na Kanuni zake za mwaka 2009 pamoja na Marekebisho yake ya mwaka 2020; Sheria ya Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu Na. 29 ya mwaka 1994; Sheria ya Kusimamia na Kuendeleza Uvuvi wa Bahari Kuu Na. 5 ya Mwaka 2020 na Kanuni zake za mwaka 2021, na Sheria ya Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania Na. 11 ya mwaka 2016. Lengo kuu la Sera ya Taifa ya Uvuvi ya Mwaka 2015 ni kuimarisha usimamizi, uendelezaji, uhifadhi na matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi na ukuzaji viumbe maji.

157. **Mheshimiwa Spika**, Serikali pia imeendelea kutoa elimu kuhusu sera ya uvuvi, sheria na kanuni za uvuvi kwa wadau wa uvuvi kupitia huduma za ugani, mafunzo rejea, semina, mikutano, elimu kwa umma (vipindi vya televisheni na redio) na maonesho ya kitaifa, kikanda na kimataifa pamoja na kusambaza nakala **900** za Sera ya Uvuvi. Lengo ni kujenga uelewa wa pamoja kuhusu dhana ya uvuvi na ukuzaji viumbe maji endelevu.

158. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa 2021/2022, Wizara ya Mifugo na Uvuvi ilipokea hoja na malalamiko mbalimbali kutoka kwa wadau wa sekta ya uvuvi kuhusiana na maboresho

yaliyofanywa mwaka 2020 katika Kanuni ya Uvuvi ya mwaka 2009. Pia, Wizara ilipokea hoja mahsusi kutoka kwenye Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Sheria Ndogo. Miongoni mwa hoja na malalamiko hayo yalihusu matumizi ya nyavu ambazo zimefanyiwa maboresho na wavuvi wenyewe kinyume na viwango vinavyokubalika; matumizi ya mtando (*Ringnet*) kwa ajili ya kuvua baharini muda wa mchana na kwenye kina chini ya mita 50; uvuvi wa kutumia mtando katika Ziwa Tanganyika wakati wa mchana na chini ya mita 1,000 kutoka ufukweni; Viwango vya juu vya tozo na ada za leseni za mazao ya uvuvi; kubadili tafsiri ya vyama vya ushirika kwenye Kanuni husika ili itambue vyama vingine visivyo vya ushirika vilivyosajiliwa chini ya Sheria nyingine ikiwemo Sheria za Mamlaka za Serikali za Mitaa. Malalamiko mengine yalihusu matumizi ya taa zinazotumia mwanga wa sola zenye uwezo usiozidi *Watt* kumi (10) na taa zisizozidi tano (5) kwa chombo cha uvuvi katika ziwa Tanganyika na matumizi ya jenereta katika bahari ya Hindi.

159. **Mheshimiwa Spika,** Wizara ya Mifugo na Uvuvi imefanyia kazi malalamiko na hoja zote za wadau wa sekta ya uvuvi na kutoa mrejesho kwa Wahusika. Aidha, tarehe 25 Agosti, 2021 na tarehe 30 Machi, 2022 Wizara ilipata fursa ya kukutana na Kamati ya Kudumu ya Sheria Ndogo na kutoa mrejesho. Kufuatia hatua hizo, tayari Wizara

imeandaa mapendekezo ya marekebisho ya Kanuni ya Uvuvi ya mwaka 2009 ili kuboresha mazingira ya wavuvi na wafanyabiashara wa samaki na mazao ya uvuvi. Vilevile, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kwa kushirikiana na wizara ya Fedha na Mipango kupitia Kamati ya Taifa ya maboresho ya Kodi imeandaa mapendekezo ya maboresho ya ada na leseni na tozo mbalimbali za kusafirisha nje mazao ya uvuvi. Hatua hii inalenga kupunguza gharama kwa wafanyabiashara, kuchochea uzalishaji na uwekezaji katika sekta ya uvuvi na hatimaye kuongeza mapato ya Serikali kupitia sekta ya uvuvi.

160. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imefanya marekebisho ya tozo za Kitengo cha Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu za mwaka 2009 kupitia Tangazo la Serikali Na. 496B la tarehe 30 Juni, 2021 kwa lengo la kupunguza ada za utalii wa ndani, kuweka tozo kwa wakazi wa Afrika Mashariki pamoja na wageni wenye vibali nchini na kuweka tozo za mahoteli kulingana na uwekezaji wa hoteli. Utekelezaji wa tozo hizo mpya ulianza kutumika mwezi Julai, 2021.

161. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imefanya tafsiri ya Sheria zinazosimamia Sekta ya Uvuvi katika kutekeleza Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali Na. 1 ya Mwaka 2021 (*Miscellaneous Amendment*)

iliyopitishwa na Bunge lako tukufu ya kutaka Sheria zote kuwa katika lugha ya Kiswahili.

Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi

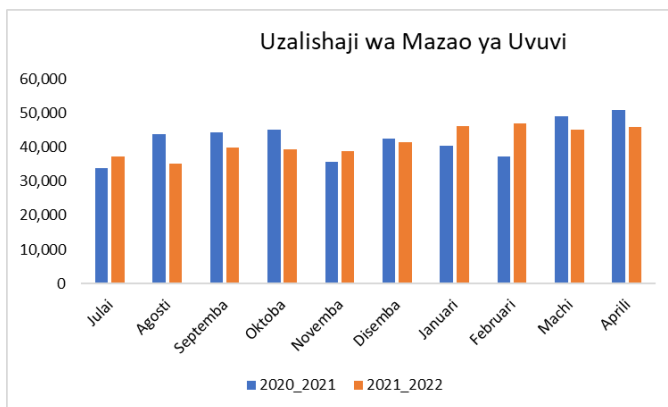
162. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Serikali imeendelea kuratibu, kukusanya, kuchakata na kusimamia upatikanaji wa takwimu za uvuvi kwa kuboresha mfumo wa kielektroniki (e-CAS) wa ukusanyaji takwimu za uvuvi kwa lengo la kuwa na uvuvi endelevu. Katika mwaka 2021/2022, jumla ya wavuvi **194,804** walitumia vyombo vya uvuvi **57,991** na kushiriki katika shughuli za uvuvi ikilinganishwa na wavuvi **195,435** waliotumia vyombo vya uvuvi vipatavyo **58,231** mwaka 2020/2021.

163. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia mwezi April 2022, jumla ya tani **415,880.64** za samaki zenye thamani ya **Shilingi trilioni 2.80** zilivunwa, ikilinganishwa na tani **422,859.78** za samaki zenye thamani ya **Shilingi trilioni 2.62** zilizovunwa katika kipindi kama hiki mwaka 2020/2021 (**Kielelezo Na. 2**).

164. **Mheshimiwa Spika**, kati ya tani **415,880.64** tani **288,165.61** sawa na asilimia **66.89** ni kutoka Ziwa Victoria, tani **73,506.78** sawa na asilimia **17.67** ni kutoka Ziwa Tanganyika, tani **48,877.30** sawa na asilimia **11.75** ni kutoka Ukanda wa Bahari ya Hindi, tani

5,115.21 sawa na asilimia **1.23** ni kutoka Ziwa Nyasa, tani **10,215.75** sawa na asilimia **2.46** ni kutoka maji madogo.

Kielelezo Na. 2: Mlinganisho wa uvunaji wa Samaki kwa mwaka 2020/2021 na 2021/2022 hadi Mwezi Aprili, 2022.

165. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuboresha mfumo wa kielektroniki (e-CAS) wa ukusanyaji takwimu za uvuvi na mfumo huo umewezesha ukusanyaji wa takwimu za uvuvi katika Ziwa Victoria, Tanganyika na Bahari ya Hindi. Vilevile, Serikali imefanya ufuatiliaji na tathmini ya ukusanyaji wa takwimu za uvuvi katika Halmashauri **17** za Ukanda wa Pwani ya Bahari ya Hindi. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *World Wide Fund for Nature* (WWF) imetoa simu janja (*smart phones*) kwa Maeneo ya Usimamizi wa Pamoja

(*Collaborative Fisheries Management Areas – CFMAs*) katika Wilaya za Mafia, Kibiti, Kilwa, Mtwara vijijini na Kigamboni kwa ajili ya kukusanya takwimu za uvuvi pamoja na kuchukua matukio na taarifa nyingine za uvuvi. Pia, katika kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi, Serikali imetoa injini tatu **(3)** zenye nguvu za farasi **40** kwa wadau wa uvuvi kama ifuatavyo: Halmashauri ya Wilaya ya Mafia moja **(1)** kwa Idara ya uvuvi; na Halmashauri ya Wilaya ya Kibiti kwa BMU mbili **(2)**.

Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi

166. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kutekeleza Mkakati wa Usimamizi Shirikishi na Udhibiti wa Rasilimali za Uvuvi nchini wenye lengo la kuimarisha usimamizi na ulinzi wa rasilimali za uvuvi ili kuwa na uvuvi endelevu. Aidha, Mkakati unalenga kukuza uelewa miongoni mwa wadau wa uvuvi na kupunguza kero za wananchi kwa kuongeza uwazi katika utendaji wa majukumu ya kila siku. Pia, Mkakati umeweka bayana mfumo wa kudhibiti uingizaji, utengenezaji na usambazaji wa zana zote za uvuvi nchini.

167. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kulinda na kusimamia rasilimali za uvuvi katika Bahari ya Hindi, maziwa, mabwawa na mito kwa kufanya doria shirikishi za mara kwa mara pamoja na operesheni maalum. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya siku kazi **5,695** za operesheni maalum na doria shirikishi zimefanyika ikiwa ni **asilimia 73.01** ya lengo la siku kazi **7,800** kwa mwaka 2021/2022. Pia, Kikosi Kazi cha Kitaifa cha Kudhibiti Uharibifu wa Kimazingira (*National Multi-Agency Task Team – NMAT*) kimefanya operesheni tatu (**3**) katika Ukanda wa Ziwa Victoria, Ukanda wa Pwani ya Bahari ya Hindi na Bwawa la Mtera. Matokeo ya operesheni na doria yalikuwa ni kukamatwa kwa zana haramu za uvuvi na samaki wachanga (**Kiambatisho Na. 25**). Aidha, watuhumiwa **1,123** walikamatwa na kesi tatu (**3**) zimefunguliwa Mahakamani kufuatia makosa ya uvunjaji wa sheria.

168. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha ulinzi wa rasilimali za uvuvi, vituo **36** vya Ulinzi na Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi vimepatiwa vitendea kazi, rasilimali watu na rasilimali fedha ili viweze kutekeleza majukumu ya ulinzi na usimamizi wa rasilimali za uvuvi. Aidha, Serikali imenunua injini za kupachika **12** ambazo zimepelekwa katika Vituo vya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi vya Mwanza, Geita, Ukerewe, Kanyigo-Marehe na Simiyu. Pia, Serikali imenunua

boti za doria **16** ambazo zimepelekwa kwenye vituo vya ulinzi wa rasilimali za uvuvi (**Kiambatisho Na. 26**). Vilevile, Wizara imepokea boti moja ya doria na injini moja (**1**) ya kupachika yenye nguvu za farasi **40** kutoka Kampuni ya DHL ambayo itatumika kuimarisha usimamizi katika Ukanda wa Ziwa Tanganyika.

169. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuimarisha usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi kwa kuvijengea uwezo Vikundi vya Usimamizi Shirikishi wa Raslimali za Uvuvi (BMUs) pamoja na kushirikiana na Mashirika yasiyo ya kiserikali kwa lengo la kuleta ufanisi na kuongeza tija. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022, Vikundi vya Usimamizi Shirikishi wa Raslimali za Uvuvi (BMUs) **784** vimeanzishwa nchini kwa mchanganuo ufuatao: Ziwa Victoria (**433**); Ziwa Tanganyika (**72**); Ziwa Nyasa (**29**); Ziwa Rukwa (**12**); Bahari ya Hindi (**173**); Nyumba ya Mungu (**20**); Bwawa la Mtera (**29**); Ziwa Kitangiri (**1**); Mto Ruhuhu (**11**); na Mto Kilombero (**4**). Aidha, Wizara imetoa mafunzo kuhusu dhana ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi unaozingatia ikolojia na mazingira kwa wavuvi **120** kutoka Vikundi vinne (**4**) vya BMUs vya Mandela, Mbamba Bay, Ng'ombo na Ngindo katika mwambao wa Ziwa Nyasa.

170. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *Seasense* imeanzisha BMUs tatu (**3**) za Mtitimira, Namwedo na Namakongoro katika Mkoa wa Lindi na zimejengewa uwezo wa kusimamia rasilimali za uvuvi na kuandaa Sheria ndogo za kusimamia rasilimali za uvuvi. Pia, BMU hizo zimewezeshwa kuandaa mipango ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi. Aidha, BMUs zinazounda Maeneo matatu (3) ya Usimamizi ya Pamoja (*Collaborative Fisheries Management Areas – CFMAs*) katika Mkoa wa Lindi zimewezeshwa kuandaa Mpango wa Usimamizi wa Pamoja wa rasilimali za uvuvi katika maeneo yao.

171. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la *Mwambao Coastal Network Tanzania* imezijengea uwezo wa kusimamia rasilimali za uvuvi BMUs **16** katika Wilaya za Pangani (**9**) na Mkinga (**7**) kwa kuzipatia mafunzo ya ukusanyaji takwimu za uvuvi, utunzaji wa fedha, usimamizi na doria ambapo wadau **201** walishiriki. Aidha, BMUs **11** katika Wilaya za Pangani (**4**) na Mkinga (**7**) ziliwezeshwa kuandaa ramani zinazoonesha aina za rasilimali za uvuvi na mahali zinapopatikana kwa wingi katika maeneo yao.

172. **Mheshimiwa Spika**, Baraza Kuu la Umoja wa Mataifa limeutangaza mwaka 2022 kuwa mwaka wa Uvuvi Mdogo na Ukuzaji Viumbe Maji (*International Year for Artisanal Fisheries and Aquaculture - IYAFA 2022*). Uamuzi wa kuadhimisha mwaka huu kuwa mwaka wa wavuvi wadogo na ukuzaji viumbe maji unatokana na mchango wao mkubwa katika kuzalisha mazao ya uvuvi ambayo ni chakula chenye protini nyingi na hivyo kuchangia katika kutatua changamoto za utapiamlo na magonjwa yanayohusiana na lishe. Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo Duniani-FAO imefanya maadhimisho hayo kitaifa tarehe 6 hadi 8 Machi, 2022 Jijini Mwanza ambapo wadau mbalimbali walishiriki.

Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi

173. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuimarisha uthibiti wa ubora na usalama wa mazao ya uvuvi kwa kufanya jumla ya kaguzi **8,598** za kuhakiki uimara wa mfumo wa uzalishaji wa mazao ya uvuvi yenye ubora na usalama. Kaguzi hizo zimefanyika katika viwanda **19** vya kuchakata samaki, viwanda **56** vya samaki hai, mialo ya kupokelea samaki **31**, masoko **4**, maghala ya kuhifadhia mazao yaliyokaushwa **39**, viwanda vya kugandisha

samaki **31**, viwanda vya mabondo **13**, meli kubwa **5** za uvuvi na vyombo **1,221** vya kusafirisha mazao ya uvuvi.

174. **Mheshimiwa Spika**, jumla ya kaguzi **1,468** zimefanyika viwandani ambazo ni kaguzi **1,152** za kawaida na kaguzi za kina **316**; kaguzi **1,666** zimefanyika kwenye maghala ya kuhifadhia samaki, viwanda vya kugandisha samaki, magari ya kusafirisha samaki, mialo ya kupokelea samaki pamoja na masoko ya samaki. Vilevile, kaguzi **5,464** ni kwa ajili ya uhakiki wa ubora na usalama wa mazao ili kutoa vyeti vya afya kabla ya kusafirishwa nje ya nchi.

175. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Maabara ya Taifa ya Uvuvi imeendelea kuhakiki ubora na usalama wa samaki na mazao yake ili kukidhi viwango vinavyokubalika kitaifa, kikanda na kimataifa. Aidha, Maabara ya Uvuvi imepokea sampuli **2,027** na kufanya vipimo **6,411** vya uchunguzi wa vimelea na kemikali ambapo **Shilingi 409,450,000** zilikusanywa ikilinganishwa na sampuli **2,621** zilizopokelewa na vipimo **5,895** vyenye thamani ya **Shilingi 376,590,000** vilivyofanyika mwaka 2020/2021. Pia, Maabara imeendelea kuhuisha hadhi ya Ithibati kupitia kaguzi za kina za Taasisi ya Ithibati ya Nchi za Jumuiya ya Maendeleo ya Kusini mwa Afrika

(SADCAS) na hivyo kufanikiwa kukidhi kiwango cha kimataifa cha ISO17025:2017.

176. **Mheshimiwa Spika**, Serikali inaendelea kuimarisha mazingira ya uzalishaji, uchakataji, uhifadhi wa mazao ya uvuvi pamoja na miundombinu ya uvuvi ikiwemo mialo ya kupokelea samaki na masoko kwa lengo la kuthibiti viwango vya ubora na usalama. Aidha, hadi tarehe 30 Aprili, 2022, tani **34,841.72** za mazao ya uvuvi na samaki hai wa mapambo **169,089** wenye thamani ya **Shilingi bilioni 475.01** waliuzwa nje ya nchi na kuingizia Serikali mrabaha wa **Shilingi bilioni 15.47 (Kiambatisho Na. 27)** ikilinganishwa na tani **32,962.79** na samaki hai wa mapambo **104,524** wenye thamani ya **Shilingi bilioni 460.62** waliouzwa nje ya nchi na kuingizia Serikali mrabaha wa **Shilingi bilioni 15.55** mwezi Aprili, 2021. Aidha, Serikali imeendelea kusimamia uingizaji wa samaki ndani ya nchi kutoka nchi mbalimbali ambapo hadi tarehe 30 Aprili, 2022, jumla ya samaki wa mapambo **895** na tani **4.75** za samaki vyote vikiwa na thamani ya **Shilingi milioni 154.23** zimeingizwa nchini (**Kiambatisho Na. 28**) ikilinganishwa na samaki wa mapambo **50** na tani **5.48** za samaki wenye thamani ya **Shilingi milioni 170.26** zilizoingizwa nchini mwaka 2020/2021.

177. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Mfuko wa Kuhifadhi Mazingira Duniani (*World Wide Fund for Nature* - WWF) ilivipatia vikundi **24** vya wanawake wasindikaji na wafanyabiashara wa samaki majokofu makubwa **24** ya kuhifadhia mazao ya uvuvi katika Wilaya za Mkuranga (**8**), Kibiti (**2**), Mafia (**5**), Kilwa (**5**) na Mtwara Vijijini (**4**) kwa lengo la kupunguza upotevu wa baada ya kuvuna na kuongeza thamani ya mazao ya uvuvi.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu

178. **Mheshimiwa Spika**, Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu zinalenga kuhifadhi uoto wa asili, nyasi za bahari, matumbawe, mazalia na makuzi ya samaki, pamoja na kulinda na kuhifadhi samaki na viumbe waliohatarini kutoweka kama samaki aina ya papa potwe, Silikanti na viumbe vingine vya baharini kama Kasa na Kaa wanaokwea minazi waitwao tuyuyu (*coconut crab*). Vilevile, uhifadhi unalenga kulinda ndege wanaohama kutoka bara moja kwenda bara lingine, popo wanaokula matunda, viboko (wanaoitika kwa miluzi), magofu yenye historia za kuisimua na karakana za utengenezaji wa boti za asili. Aidha, maeneo hayo ya hifadhi yana vivutio mbalimbali vya utalii zikiwemo fukwe nzuri zenye mchanga laini na mweupe vinapatikana katika maeneo machache sana hapa duniani na hivyo kuifanya Tanzania kuwa miongoni mwa nchi chache zenye vivutio vya asili katika pwani na bahari.

179. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Kitengo cha Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU) imeendelea kusimamia maeneo **18** yanayohusisha hifadhi za bahari tatu (**3**) ambazo zipo katika mikoa ya Mtwara (Hifadhi ya Ghuba ya Mnazi na maingilio ya Mto Ruvuma); Pwani (Hifadhi ya Bahari ya Kisiwa cha Mafia); na Tanga (Hifadhi ya Bahari ya Silikanti Tanga) pamoja na maeneo tengefu (**15**) katika mikoa ya Dar es Salaam (**7**), Pwani (**3**) na Tanga (**5**). Mojawapo ya maeneo hayo ni kisiwa kidogo cha Shungimbili ambapo MPRU imeingia makubaliano na mwekezaji kampuni ya *Thanda Tanzania Limited* kujenga na kuendesha hoteli ya kitalii ya nyota tano. Pamoja na kulipa maduhuli ya Serikali, uwekezaji huu umeleta faida kubwa kwa nchi ikiwemo kutoa ajira, kipato na kuongeza idadi ya watalii kwa kuitangaza Tanzania ikiwemo kushinda tuzo za *Africa's Leading Luxury Island* na *World's Leading Exclusive Private Island* 2021 kwenye tuzo za *World Travel Awards* kwa mwaka 2021.

180. **Mheshimiwa Spika**, katika kusimamia matumizi endelevu ya bioanuwai na mifumo ikolojia ya bahari jumla ya doria zenye siku kazi **480** zilifanyika hadi tarehe 30 Aprili, 2022, katika maeneo yote ya hifadhi za bahari na maeneo tengefu. Aidha, elimu kuhusu sheria na matumizi ya zana sahihi na uvuvi endelevu imetolewa ili

kuhifadhi rasilimali za bahari kwa vizazi vya sasa na vijavyo.

181. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia MPRU ilishiriki katika maonesho ya kikanda na kimataifa yakiwemo maonesho ya **45** ya Biashara Sabasaba, Africa Mashariki (*EAC EXPO 2021*) pamoja na kujitangaza kupitia Utalii Popote, Kevi Business Media, Safari Channel, na Channel Ten. Hadi tarehe 30 Aprili, 2022 jumla ya watalii **22,562** walitembelea maeneo ya hifadhi za bahari kati yao watalii wasio watanzania ni **12,257** na watanzania ni **9,049** ikilinganishwa na jumla ya watalii **17,292** ambapo watalii wasio watanzania walikuwa **9,659** na watanzania **7,633** katika kipindi kama hicho mwaka 2021.

Usimamizi wa Uvuvi katika Bahari Kuu

182. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu (*Deep Sea Fishing Authority – DSFA*) imetoa leseni **25** za uvuvi wa bahari kuu, kukodisha (*chartering*) na kutoa kibali cha kuvua nje ya maji ya Tanzania kwa meli moja (*Pacific Star*) na kukusanya **Shilingi bilioni 3.3** ikilinganishwa na idadi ya meli sita (**6**) zilizopewa leseni na kukusanya jumla ya **Shilingi 288,677,014.7** mwaka 2020/2021. Mafanikio hayo yametokana na hatua zinazochukuliwa za kuvutia uvuvi katika

bahari kuu ikiwemo kuweka mazingira wezeshi kupitia Sheria mpya ya Kusimamia na Kuendeleza Uvuvi wa Bahari Kuu, Na. 5 ya mwaka 2020 na Kanuni zake za mwaka 2021.

183. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka imeingia makubaliano ya uvuvi na Kampuni ya Uvuvi ya ALBACORA Group kutoka Hispania ikiwa ni juhudi za kuvutia uwekezaji katika Sekta ya Uvuvi kupitia uvuvi wa bahari kuu. Makubaliano hayo yatapelekea meli za kampuni hiyo kusajiliwa Tanzania na kufanya shughuli za uvuvi katika bahari kuu. Katika kutekeleza makubaliano hayo, tarehe 21 Machi, 2022, meli ya PACIFIC STAR inayomilikiwa na kampuni ya ALBACORA Group ilipokelewa katika Bandari ya Dar es Salaam na Viongozi wa Wizara husika za SMT na SMZ pamoja na Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Kilimo, Mifugo na Maji. Aidha, ALBACORA pamoja na kulipia leseni ya uvuvi ya kiasi cha **Dola za Kimarekani 21,000**, pia imelipa kiasi cha **Dola za Kimarekani 400,000** kwa mwaka kwa meli hiyo ya uvuvi wa nyavu za kuzungusha (*purse seine*), itashusha kiasi cha tani **100** za samaki wasiolengwa nchini na kuuza tani **300** za samaki waliolengwa kwa makampuni ya hapa nchini. Vilevile, kampuni hiyo itajenga kiwanda cha kuchakata samaki ambacho kitatoa ajira zipatazo **100** na kuongeza mapato yatokanayo na uvuvi wa bahari kuu kwa kusafirisha nje samaki na mazao yake. Aidha,

watanzania wawili (2) watapatiwa mafunzo kila mwaka katika kozi za ubaharia nchini Hispania na kuajiri mabaharia Watanzania wasiopungua watano (5) kila mwaka.

184. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka imezijengea uwezo taasisi za utafiti na vyuo vikuu nchini kwa kutoa vifaa vya utafiti vyenye thamani ya **Shilingi 302,160,752**. Taasisi zilizopatiwa vifaa hivyo ni Taasisi ya Sayansi za Bahari (IMS), Chuo Kikuu cha Dar es Salaam (UDSM), Chuo Kikuu cha Taifa cha Zanzibar (SUZA), Chuo Kikuu cha Kilimo Sokoine (SUA) na Taasisi za Utafiti wa Uvuvi (TAFIRI na ZAFIRI). Aidha, DSFA imewajengea uwezo wavuvi wadogo kwa kuwapatia vifaa vya kuwawezesha wavuvi kukusanya takwimu vikiwemo GPS, mizani, *tablets* na simu janja.

185. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia DSFA imekamilisha ujenzi wa chelezo cha kupandishia boti za ukaguzi katika Ofisi za Mamlaka – Fumba, Zanzibar. Kukamilika kwa chelezo hicho kutapunguza gharama na kurahisisha shughuli za ukaguzi wa meli za uvuvi bandarini au maeneo ya karibu ya bandari. Aidha, Mamlaka imeendelea kudhibiti uvuvi haramu kwa kusimamia kikamilifu Sheria na Kanuni na kuboresha mifumo ya kufuatilia mienendo ya meli (*Vessel Monitoring System - VMS* na *Automatic Identification System - AIS*). Pia, doria saba (7) za anga zenye jumla ya

masaa 64 zilifanyika katika bahari kuu kwa kushirikisha taasisi za SMT na SMZ ambazo hazikuonesha kuwepo kwa meli ya uvuvi iliyokiuka masharti au Kanuni za Uvuvi wa Bahari Kuu.

186. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka kupitia programu ya ECOFish chini ya Kamisheni ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Commission - IOC*) iliandaa andiko lililowezesha kupata ufadhili wa jumla ya **Shilingi 508,000,000** kwa miaka mitatu (3), kwa ajili ya kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi wa bahari kuu. Aidha, Serikali kupitia DSFA ilikusanya maoni ya wadau kutoka Tanzania Bara na Zanzibar, kuyachambua na kuandaa Andiko Dhana kuhusu mapendekezo ya vivutio kwa wawekezaji wa ndani na wa nje katika uvuvi wa bahari kuu nchini.

Ukuzaji Viumbe Maji

187. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Wizara ya Mifugo na Uvuvi imeendelea kuhamasisha na kuendeleza shughuli za ukuzaji viumbe maji nchini kupitia vituo vya Kingolwira (Morogoro), Ruhila (Ruvuma), Mwamapuli (Tabora) Nyengedi (Lindi), Rubambagwe (Geita) na Tanga (Machui). Katika mwaka 2021/2022, jumla ya vifaranga **2,352,350** vilizalishwa ikilinganishwa na vifaranga **1,901,717** vilivyozalishwa mwaka 2020/2021. Vilevile, vitotoleshi vya taasisi za

Serikali vilizalisha jumla ya vifaranga **1,036,890**. Aidha, jumla ya wananchi **7,884** walipatiwa mafunzo kuhusu mbinu bora za ufugaji samaki na udhibiti wa magonjwa. Pia, Wizara kwa kushirikiana na TAMISEMI imetoa mafunzo kwa wanawake **5,018** ambao ni wakulima wa mwani katika mikoa ya Lindi (**2,210**), Tanga (**1,421**), Mtwara (**1,277**) na Pwani (**110**) kuhusu uzalishaji na uhifadhi wa zao la mwani ili liweze kukidhi viwango vya ubora. Vilevile, maafisa ugani **59** kutoka mikoa ya Arusha, Kilimanjaro, Tanga, Dar es Salaam, Songwe, Ruvuma, Kigoma, Mbeya, Katavi na Pwani walipatiwa mafunzo rejea ya mbinu bora za ufugaji samaki ili kuwaongezea ufanisi katika kuhudumia wananchi.

188. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kutoka ndani na nje ya nchi kuwekeza katika mnyororo wa thamani wa ukuzaji viumbe maji. Vitotoleshi vya sekta binafsi vimezalisha jumla ya vifaranga **26,943,288** ikilinganishwa na vifaranga **18,071,752** vilivyozalishwa mwaka 2020/2021. Pia, jumla ya vifaranga **200,000** viliuzwa nchini Msumbiji. Aidha, idadi ya vitotoleshi imeongezeka kutoka **33** hadi **35**. Aidha, jumla ya tani **2,156.1** za chakula cha samaki zilitumika nchini ambapo kati ya hizo, tani **540.6** zilizalishwa nchini na tani **1,615.5** ziliingizwa kutoka nchi mbalimbali ikilinganishwa

na tani **1,182.47** zilizotumika mwaka 2020/2021.

189. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imefanya kaguzi za siku kazi **69** katika vitotoleshi vya samaki, viwanda vya vyakula vya samaki, na mashamba ya ufugaji samaki katika mikoa ya Mwanza, Mara, Pwani na Dar es Salaam ili kutoa ushauri na kuhakikisha kama bidhaa na huduma zinakidhi vigezo. Aidha, Serikali imeendelea kutoa msamaha wa kodi ya ongezeko la thamani (VAT) na ushuru wa forodha kwa ajili ya zana na pembejeo za ukuzaji viumbe maji ili kupunguza gharama za uzalishaji. Pia, wafugaji wadogo na maafisa ugani wameendelea kupatiwa mafunzo na miongozo ya utengenezaji chakula cha samaki kwa kutumia malighafi katika maeneo yao (*Farm-made feeds*).

190. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imefanya kampeni maalum ya kuhamasisha matumizi ya fursa zilizopo za uchumi wa buluu kwa wadau **212** wakiwemo Wakuu wa Mikoa, Wilaya, Wakurugenzi wa Wilaya, na wataalam katika Mikoa ya Tanga (**69**), Pwani (**41**), Dar es Salaam (**23**), Lindi (**44**) na Mtwara (**35**). Aidha, fursa zilizojadiliwa ni ukuzaji viumbe maji bahari vikiwemo samaki aina ya mwatiko, majongoo bahari, unenepeshaji kaa na kamba koche, na kilimo cha mwani. Pia, Wizara imeanza ujenzi wa vituo viwili vya kuendeleza ukuzaji viumbe maji bahari katika mikoa ya Mtwara na Dar es Salaam kwa ajili ya kutatua

changamoto ya ukosefu wa mbegu za viumbe maji bahari na kuimarisha huduma za ugani katika ukanda wa pwani. Vilevile, Wizara imepeleka watumishi tisa **(9)** nchini Thailand ili kupata mafunzo maalum ya uzalishaji mbegu za viumbe maji bahari ili kuhakikisha vituo vinafanya kazi kwa ufanisi pale vitakapoanza kazi.

191. **Mheshimiwa Spika**, idadi ya wakuzaji viumbe maji imefikia **31,998** kutoka **30,064** wa mwaka 2020/2021. Aidha, idadi ya mabwawa imeongezeka hadi kufikia **31,407** kutoka **30,032** ya mwaka 2020/2021. Pia, idadi ya vizimba imefikia **780** (Ziwa Victoria – **653**, Tanganyika – **3** na Malambo mbalimbali – **124**) kutoka vizimba **473** katika mwaka 2020/2021. Vilevile, uzalishaji wa mazao ya ukuzaji viumbe maji umeongezeka hadi kufikia tani **28,856.87** zenye thamani ya **Shilingi 184,719,770,930** kutoka tani **22,793.20** zenye thamani ya **Shilingi 166,387,340,000** katika mwaka 2020/2021. Uzalishaji huu unajumuisha tani **25,286.46** za samaki maji baridi (sato na kambale) zenye thamani ya **Shilingi 177,005,220,000**; tani **6.0** za samaki maji chumvi (mwatiko) zenye thamani ya **Shilingi 24,000,000**; tani **3,514.79** za mwani zenye thamani ya **Shilingi 3,690,529,500**; tani **74.85** za kambamiti zenye thamani ya **Shilingi 1,796,400,000**; tani **30** za kambakoche walionenepeshwa zenye thamani ya **Shilingi 2,700,000,000**; kilo **1,144** za kaa zenye

thamani ya **Shilingi 19,085,352**; kilo **370** za majongoo bahari zenye thamani ya **Shilingi 22,200,000** na vipande **164** vya lulu vyenye thamani ya **Shilingi 1,799,900**.

192. **Mheshimiwa Spika**, kama nilivyoahidi Bunge lako Tukufu mwaka jana, Wizara kwa kushirikiana na Mkoa wa Mwanza na Kagera imefanya tathmini na kuainisha maeneo **39** ya ufugaji samaki kwa vizimba katika Ziwa Victoria. Maeneo hayo kwa Mkoa wa Mwanza **30** ni kama ifuatavyo Sengerema (9), Buchosa (6), Misungwi (3), Nyamagana (3), Ilemela (2), Magu (2) na Ukerewe (5) na kwa Mkoa wa Kagera ni **9** kama ifuatavyo Misenyi (1), Bukoba DC (4) na Muleba (4). Maeneo hayo yote yana uwezo wa kuweka vizimba **19,500** vitakavyotoa takriban ajira **5,000** na tani **100,000** za samaki zenye thamani ya shilingi **bilioni 600** kwa mwaka iwapo mbinu bora za uzalishaji zitazingatiwa. Zoezi hili linalenga kupunguza gharama za awali za uwekezaji ili kuwawezesha wanawake, vijana, na wananchi wa kawaida waweze kutumia fursa iliyopo kuongeza uzalishaji samaki, kutoa ajira, kuongeza kipato na kukuza uchumi nchini. Aidha, Wizara kupitia Wakala ya Elimu ya Uvuvi na Mafunzo (FETA) kwa kushirikiana na Mkoa wa Mwanza imetoa mafunzo kuhusu ufugaji samaki kwenye vizimba kwa vijana **283** kutoka katika halmashauri za Nyamagana, Misungwi, Buchosa, Sengerema, Ukerewe, Magu na Ilemela.

193. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara, kwa kushirikiana na Ofisi ya Rais TAMISEMI na Halmashauri mbalimbali nchini, imepandikiza vifaranga **373,200** vya samaki katika malambo saba (7) ili kuongeza upatikanaji wa samaki ikilinganishwa na vifaranga **101,500** waliopandikizwa katika mwaka 2020/2021. Vifaranga hivyo vimepandikizwa katika malambo yaliyopo maeneo ya Tabora – Igogo, Igombe, Kazima na Mwamapuli (**156,000**), Simiyu - Zanzui (**94,000**), Ruvuma - Mhepai (**73,200**) na Rukwa – Malonje (**50,000**). Aidha, Wizara imetoa vifaranga **32,000** ili kukiwezesha kikundi cha UWASAI kilichoko Igunga kufuga samaki kwenye vizimba katika bwawa la Mwanzugi. Vilevile, Wizara imewezesha vikundi vitatu vya wakulima wa mwani kwa kuwapatia vitendea kazi vikiwemo kamba **725** na taitai **288,000** katika mkoa wa Tanga kwenye vikundi vya mwani katika vijiji vya Kijiru (**241**), Moa (**243**) na Tawalani (**241**) zenye thamani ya **Shilingi milioni nne (4)**. Vilevile, jumla ya vikundi vitatu vimepatiwa kamba **1,215** katika Mkoa wa Lindi kwenye vijiji vya Mchinga I (**405**), Mchinga II (**405**) na Kitumbikwera (**405**) zenye thamani ya **Shilingi 8,000,000/=** ili kuongeza uzalishaji wa mwani. Pia, Wizara imeendelea kushirikiana na majeshi ambapo imetoa jumla ya vifaranga **75,000** kwa 837 KJ Chita (**25,000**) na Gereza la Mollo –

Sumbawanga (**50,000**) ili kuyawezesha kuanza uzalishaji wa samaki na vifaranga.

Huduma za Ugani wa Uvuvi

194. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kutoa mafunzo rejea kwa wavuvi na wakuzaji viumbe maji nchini ambapo jumla ya wadau **22,233** kutoka Halmashauri **20** nchini wamepatiwa mafunzo hayo. Halmashauri hizo ni: Sumbawanga, Nkasi, Tanganyika, Uvinza, Bukoba vijijini, Bukoba Manispaa, Muleba, Missenyi, Tanga Manispaa, Muheza, Mkinga, Pangani, Rorya, Musoma DC, Musoma MC, Kigoma MC, Kigoma DC, Mwanga, Simanjiro na Moshi DC. Aidha, Mafunzo hayo yanahusu uanzishwaji na uendeshaji wa vyama vya ushirika, matumizi sahihi ya zana ili kupunguza uvuvi haramu, ufugaji bora wa viumbe maji, uhifadhi bora wa mazao ya uvuvi, udhibiti wa ugonjwa wa UKIMWI, kifua kikuu, madawa ya kulevya na magonjwa yasiyoambukiza.

195. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutoa elimu kuhusu Sera, Sheria, Kanuni za Sekta ya Uvuvi. Aidha, masuala kuhusu ukuzaji wa viumbe maji, uvuvi endelevu na uanzishwaji wa vya ushirika vya wavuvi na ukuzaji viumbe maji ambapo jumla ya wadau **47,731** walishiriki ambapo wadau **44,500** wamepatiwa elimu katika

maonesho ya Biashara ya Kimataifa (Sabasaba) na wadau **3,231** wamepata elimu katika maonesho ya siku ya chakula dunia.

196. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kuhamasisha uanzishwaji wa vyama vya ushirika vya wavuvi na wakuzaji viumbe maji katika Halmashauri mbalimbali ambapo jumla ya vyama vipya **25** vimeanzishwa na hivyo kufanya vyama vya ushirika vilivyotambuliwa hadi sasa kufikia **172**. Aidha, injini saba (**7**) zimegawiwa kwa vyama saba (**7**) vya ushirika vya Kabwe (Nkasi), Mwamgongo (Kigoma Vijijini), Msangamkuu (Mtwara Vijijini), Mchinga (Lindi), Kilwa Kivinje (Kilwa), Igombe (Ilemela) na Chembaya (Buchosa).

197. **Mheshimiwa Spika**, jumla ya vipindi **24** vya redio na **25** vya luninga vimeandaliwa na kurushwa hewani kuhusu usimamizi wa rasilimali za uvuvi na Ukuzaji viumbe maji ikijumuisha ufugaji wa samaki katika vizimba. Aidha, nakala **8,800** za machapisho yaliyohusu ufugaji bora wa samaki, athari za uvuvi haramu na uhifadhi bora wa mazao ya uvuvi yalichapishwa na kusambazwa kwa wadau wa uvuvi kwa lengo la kutoa elimu na uelewa kuhusu Sekta ya uvuvi.

198. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kutoa huduma za ugani nchini kwa kutumia Wagani **677**

ikilinganishwa na hitaji la wagani **16,000** katika sekta ya uvuvi na hivyo kuwa na upungufu wa wagani **15,323**. Aidha, Wizara imeendelea kuwasiliana na Ofisi ya Rais – TAMISEMI ili kuajiri maafisa ugani wengi zaidi kwa lengo la kupunguza pengo hilo. Vilevile, Wizara imeendelea kuhamasisha Sekta Binafsi kuwekeza katika kutoa huduma za ugani ili kuongeza upatikanaji wa huduma hizo katika maeneo mbalimbali nchini.

Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Uvuvi

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania – TAFIRI

199. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia TAFIRI imefanya tafiti mbalimbali kwenye maji ya asili na ukuzaji viumbe maji ambazo hutumika kuishauri Serikali kuweka mikakati ya uendelezaji na usimamizi wa Sekta ya Uvuvi nchini.

Utafiti Bahari ya Hindi

200. **Mheshimiwa Spika**, Serikali kupitia Mamlaka ya Uvuvi wa Bahari Kuu kwa kushirikiana na TAFIRI imefanya utafiti wa kutambua maeneo ya uvuvi kwa njia ya setelaiti. Aidha, TAFIRI inakamilisha programu tumizi (**mobile App**) na lango la ujumbe wa simu (**SMS Gateway**) ili kuwawezesha wavuvi katika ukanda wa pwani kupokea taarifa za maeneo ya uvuvi

yenye samaki wengi kupitia simu zao za kiganjani. Aidha, jumla ya wavuvi wadogo **3,360** wanufaika na mradi huu katika maeneo ya mwambao wa Tanzania ikiwemo Mafia, Nungwi, Wete, Bagamoyo na Kilwa. Teknolojia hii inasaidia wavuvi kupunguza gharama na muda wa kutafuta samaki kwa asilimia 50.

201. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI imekamilisha utafiti wa kupunguza upotevu wa ubora wa samaki aina ya jodari na jamii zake kwa kutumia kichinjio cha samaki (*fish slaughter*). Aidha, wavuvi na wadau **220** kutoka Mikoa ya Dar es Salaam na Mtwara walifundishwa kuhusu matumizi ya teknolojia hiyo na kuongeza thamani ya samaki aina ya jodari na jamii zake na kupunguza kupotea kwa ubora wa samaki baada ya kuvunwa.

202. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI kwa kushirikiana na Shirika la Sayansi-bahari Magharibi mwa Bahari ya Hindi (WIOMSA) inatekeleza utafiti wa majaribio wa uvuvi wa pweza kwa kutumia vyungu utakaowezesha kukamilika kwa mchakato wa kupata nembo ya kiikolojia kwa zao la pweza. Aidha, mafanikio ya utafiti huu yatawezesha kuondokana na uvuvi wa kutumia zana duni ya “mchokoo” isiyokuwa endelevu kwa uvuvi wa pweza na isiyokuwa rafiki kwa mazingira ya bahari hususan matumbawe.

203. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI inatekeleza mradi wa kuboresha teknolojia ya uzalishaji wa chakula hai cha samaki (viroboto maji-chumvi aina ya *Artemia*) kwa ajili ya ufugaji wa samaki kwa jamii ya pwani ya Bahari ya Hindi. Aidha, TAFIRI imetoa mafunzo kuhusu namna bora ya uzalishaji na uchakataji wa *Artemia* kwenye mashamba ya chumvi kwa wadau **16**.

204. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imekamilisha ujenzi wa Maabara ya Utafiti wa Uvuvi katika Kituo cha TAFIRI - Dar es Salaam na ukarabati wa jengo la Makao Makuu ambayo itaimarisha shughuli za tafiti za uvuvi na ukuzaji viumbe maji.

Utafiti Ziwa Tanganyika na Ziwa Victoria

205. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI imekamilisha utafiti wa uendelezaji wa mnyororo wa thamani wa dagaa na migebuga kupitia awamu ya kwanza ya mradi wa *African Caribbean and Pacific Countries (FISH4ACP)* katika mikoa na wilaya zilizopo katika mwambao wa Ziwa Tanganyika. Matokeo ya utafiti huu yamepelekea kutengenezwa kwa mpango wa uendelezaji wa mnyororo wa thamani ambapo katika kipindi cha miaka mitatu ijayo mradi utaboresha miundombinu ya uchakataji wa samaki, mialo na mifumo ya ubaridi na ugandishaji.

206. **Mheshimiwa Spika**, TAFIRI inaendelea na utafiti wa wingi na mtawanyo wa samaki katika Ziwa Tanganyika. Pia, TAFIRI inaendelea na utafiti wa wingi na mtawanyiko wa samaki katika Ziwa Victoria kwa kushirikiana na Taasisi ya Uvuvi ya Ziwa Victoria (LVFO) pamoja na nchi za Kenya na Uganda. Matokeo ya utafiti yatawezesha Serikali kuweka mipango na mikakati ya usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za uvuvi katika Ziwa Tanganyika na Victoria.

Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi - FETA

207. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi (FETA) imeendelea kutoa mafunzo ya muda mrefu (Astashahada na Stashahada) na mfupi katika Tasnia ya Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji ili kupata wataalamu waliobobea katika fani husika ambao watakuwa chachu ya kuleta tija na kuongeza kasi ya maendeleo ya Taifa kupitia Uchumi wa Buluu. Katika kuwezesha wahitimu wa mafunzo husika kujajiri na kufanya kazi kwa ufanisi, mafunzo hayo yametilia mkazo masuala ya ujasiriamali, ubunifu na kuongeza mafunzo kwa vitendo ili kuongeza ujuzi (*Competence Based Education*).

208. **Mheshimiwa Spika**, FETA imedahili jumla ya **wanafunzi 1,401** kwa masomo ya Astashahada na Stashahada katika Kampasi za Mbegani (Bagamoyo, Pwani), Nyegezi (Mwanza) na Kibirizi (Kigoma) sawa na ongezeko la **wanafunzi 144** ikilinganishwa na **wanafunzi 1,257** waliodahiliwa mwaka 2020/2021. Vilevile, FETA imeendelea kutoa mafunzo ya muda mfupi ili kuwajengea wananchi uelewa na kuwapa ujuzi wa kuzifikia fursa mbalimbali kupitia Uchumi wa Buluu.

209. **Mheshimiwa Spika**, FETA imeendelea kutoa mafunzo ya muda mfupi kwa washiriki mbalimbali ikiwemo wavuvi, wakuzaji viumbe maji, wachakataji na wanafunzi ili kuwajengea uelewa na kuwapa ujuzi wa kuzifikia fursa mbalimbali kupitia Uchumi wa Buluu. Mafunzo hayo yalihusu: Mbinu bora za uvuvi endelevu ili kuleta tija (**924**); Ufugaji wa samaki kibiashara ikijumuisha samaki aina ya Sato, Kambale na Mwatiko (**2,058**); Ufugaji wa Majongoo Bahari ambayo ni chanzo kikubwa cha mapato, kuanzia **Shilingi 80,000** mpaka **200,000** kwa kilo kulingana na ubora husika (**15**); Kuongeza thamani katika mazao ya uvuvi hasa samaki na mwani (**236**); mbinu za kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi baada ya kuvuliwa (post-harvest loss) (**389**); uendeshaji salama wa vyombo katika maji (**140**); na uvuvi endelevu, utunzaji mazingira na vyanzo vya maji na ukuzaji viumbe katika maji kwa wanafunzi toka Vyuo Vikuu, Vyuo vya Kati, Sekondari na Msingi (**235**).

210. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza weledi na ubunifu kwa wahitimu, FETA kwa kushirikiana na Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi (*National Council for Technical and Vocational Education Training – NACTVET*) limeendesha mafunzo kwa Wakufunzi **64** wa kampasi zote tano (Mbegani, Nyegezi, Kibirizi, Gabimori na Mikindani) kwa lengo la kuwajengea uwezo wa mfumo mpya wa elimu unaotilia mkazo mafunzo ya vitendo (*Competence Based Education Training - CBET*). Aidha, FETA imehuisha ithibati ya Kampasi ya Nyegezi (Mwanza) na mitaala mitatu (**3**) inayotolewa na Kampasi hiyo ili kuendana na wakati na kuongeza umahiri kwa wahitimu.

Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

211. **Mheshimwa Spika**, Serikali imeidhinisha Muundo na mgawanyo wa majukumu ya Shirika la Uvuvi Tanzania ambapo hatua zinazoendelea ni teuzi mbalimbali za kujaza nafasi za watendaji wa shirika. Vilevile, Bodi ya TAFICO imeundwa kwa ajili ya kusimamia utekelezaji wa majukumu ya Shirika na kutoa ushauri stahiki ili kuendeleza ustawi wa Shirika kwa maendeleo ya Taifa.

212. **Mheshimwa Spika**, Katika mwaka 2021/2022, Wizara imefanya ukarabati wa jengo la utawala ambalo linatumika kwa shughuli za ofisi. Aidha, kazi ya uhakiki mali za Shirika katika Mkoa

wa Dar es Salaam imekamilika. Kwa sasa Ofisi ya Msajili wa Hazina (OTR) kwa kushirikiana na Wizara inaendelea na zoezi la kutambua na kuhakiki mali zilizopo mikoa ya Tanga, Pwani, Lindi, Mtwara, Mwanza, Kigoma, Mbeya, Njombe na Ruvuma.

213. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Serikali iliahidi kununua meli mbili (2) za uvuvi na viambata vyake kupitia Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi inayofadhiliwa na Mfuko wa Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD) kwa ajili ya Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO). Katika utekelezaji wa programu hii kumekuwa na changamoto mbalimbali hasa kutokana na wafadhili kuchelewa kutoa fedha za mradi. Aidha, changamoto nyingine ni ugumu wa kutekeleza sharti la mkopo huu ambao ulitaka Serikali ya Tanzania kufanya tathmini ya athari za kimazingira na kijamii (ESIA) kwa miradi yote inayotekelezwa kupitia programu hii kwa SMT na SMZ kutumia fedha zake za ndani ikiwemo uvuvi katika bahari kuu na ununuzi wa meli. Majadiliano kuhusu utekelazaji wa masharti hayo umechukuwa muda mrefu hadi mwanzoni mwa mwaka huu ambapo muafaka umefikiwa kwamba ESIA ya uvuvi wa bahari kuu kwa SMT na SMZ itafanywa kwa kutumia fedha za mradi wa programu hiyo. Hivyo, hadi sasa Wizara ya Mifugo na Uvuvi (SMT) na Wizara ya Uchumi wa Buluu na

Uvuvi (SMZ) zimekamisha hadidu za rejea za Mshauri Elekezi wa Kimataifa wa kufanya ESIA na kutangaza zabuni kimataifa na hatua iliyofikiwa ni kufanya uchambuzi wa zabuni hizo. Aidha, SMT na SMZ zimekamilisha msawazo wa meli zitakazonunuliwa na kuwasilisha kwa mfadhili wa programu. Vilevile, zoezi la kufanya ESIA kwa miradi mingine linaendelea kupitia wataalam wa ndani.

MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI

Miradi ya maendeleo inayotekelezwa chini ya Programu ya ASDP II

214. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imekamilisha ujenzi na ukarabati wa mialo ya kupokelea samaki ya Kayenze (Ilemela), New Igombe (Ilemela) na Ihale (Busega). Aidha, ujenzi na ukarabati wa mialo ya Chifunfu (Sengerema), na Igabiro (Bukoba) unaendelea. Pia, ujenzi wa soko la samaki la Mbamba Bay (Nyasa) umekamilika. Vilevile, ujenzi wa ofisi ya Kituo cha Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi cha Simiyu (Busega) upo katika hatua za mwisho za ukamilishaji na ujenzi wa ofisi za Vituo vya Nyakaliro (Sengerema) na Sota (Rorya) unaendelea.

215. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kujenga na kukarabati vituo vya kuendeleza ukuzaji viumbe maji vya Rubambagwe (Geita), Ruhila (Songea), Nyengedi (Lindi) na Ruvula (Mtwara). Aidha, majengo saba (7) (ya utawala, kitotoleshi, mgahawa, bwani, ghala, jengo la umeme, nyumba za watumishi) na ujenzi wa mabwawa tisa (9) katika Kituo cha Rubambagwe yapo katika hatua za mwisho. Vilevile, ukarabati na utanuzi wa vituo vya Ukuzaji Viumbe Maji vya Ruhila na Nyengedi unaendelea kwa kujenga vitotoleshi. Pia, ujenzi wa Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari cha Ruvula na kituo cha kusambaza teknolojia za uvuvi na ukuzaji viumbe maji katika eneo la Nyakabindi Simiyu unaendelea.

216. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Serikali imeanza kutekeleza Mradi wa Ujenzi wa Bandari ya Uvuvi katika eneo la Kilwa Masoko Mkoani Lindi. Aidha, Kampuni ya *China Harbour Engineering Co. Ltd* inatarajia kuanza ujenzi mwezi Mei mwishoni 2022 na ujenzi unatarajiwa kukamilika katika kipindi cha miezi 24.

217. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara inaendelea kuboresha mazingira ya utoaji elimu katika kampasi za FETA kwa kukarabati na kujenga kumbi mbili (2) za

mihadhara (lecture theatres) zenye uwezo wa kuchukua wanafunzi **100** kwa kila ukumbi katika Kampasi ya Nyegezi (Mwanza), ujenzi wa maabara na kitotoleshi cha vifaranga vya samaki katika Kampasi ya Gabimori (Mara) na ujenzi wa maabara katika Kampasi ya Mikindani (Mtwara).

Mradi wa Kikanda wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi SWIOFish (South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth Project – SWIOFish)

218. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Mradi wa Usimamizi Shirikishi wa Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (SWIOFish) imekamilisha ujenzi wa ofisi tano (**5**) za BMUs katika Halmashauri za Pangani, Mkinga, Bagamoyo, Lindi Vijijini na Chalinze na kuzinunulia samani za ofisi na vifaa vya TEHAMA. Vilevile, imekamilisha ujenzi wa Maabara ya Utafiti wa Uvuvi katika Kituo cha TAFIRI Dar es Salaam na ukarabati wa jengo la Makao Makuu ya TAFIRI.

Mradi wa Kuwezesha Kufanya Mapitio na Kuandaa Mpango Kabambe wa Sekta ya Uvuvi (The TCP/URT/3709 - Technical Assistance to Develop Tanzania Fisheries Master Plan)

219. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imekamilisha kuandaa

Mpango Kabambe wa Sekta ya Uvuvi (2021/2022–2036/37) kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) wenye lengo la kutoa mwelekeo wa sekta ya uvuvi kwa kipindi cha miaka 15. Mpango huu umeandaliwa kwa kuzingatia dhana ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi na ukuzaji viumbe maji unaozingatia ikolojia na mazingira ambapo wadau mbalimbali walishirikishwa wakiwemo Wavuvi, Wakuzaji Viumbe Maji, Sekta Binafsi, Mashirika ya Kimataifa na Taasisi za Serikali na zisizo za Kiserikali.

220. **Mheshimiwa Spika**, Mpango Kabambe wa Uvuvi una malengo mahususi yafuatayo;-

- (i) Kuimarisha usimamizi wa rasilimali za uvuvi ili kuwa na uvuvi endelevu unaozingatia dhana ya ikolojia na mazingira, sheria na kanuni;
- (ii) Kuongeza upatikanaji wa ajira, usalama na uhakika wa chakula, uwezo wa uzalishaji, na kuwa sekta yenye ushindani inayochangia katika uchumi wa Taifa;
- (iii) Kuimarisha ubia thabiti kati ya sekta ya umma na sekta binafsi (PPP) katika Sekta ya Uvuvi;
- (iv) Kuimarisha utafiti, mafunzo na huduma za ugani wa Uvuvi;

- (v) Kuongeza uzalishaji na upatikanaji wa mbegu bora za viumbe maji na chakula cha samaki kwa gharama nafuu; na
- (vi) Kuimarisha miundombinu ya kupokelea, kuchakata, kuhifadhi, kusindika na kuboresha biashara ya mazao ya uvuvi.

MPANGO WA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

Maeneo ya Vipaumbele katika Mpango na Bajeti ya Mwaka 2022/2023

221. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Sekta ya Uvuvi imepanga kutekeleza vipaumbele vinavyoendana na kufungamanisha Uchumi wa Buluu (*Blue Economy*) hususan matumizi endelevu ya rasilimali za uvuvi ikiwemo uvuvi kwenye maji baridi na maji chumvi. Vipaumbele hivyo ni pamoja na:-

- (i) Kuimarisha taasisi za sekta ya uvuvi kwa kukarabati na kujenga miundombinu, kuendesha TAFICO kwa ubia, kununua vifaa vya utafiti, mafunzo na ugani, pamoja na kuongeza upatikanaji wa wataalam.
- (ii) Kuongeza uwekezaji katika miundombinu ya uvuvi na ukuzaji

viumbe maji kwa kujenga na kukarabati bandari ya uvuvi, mialo, mabwawa, masoko na vituo vya sekta ya uvuvi.

- (iii) Kuimarisha uthibiti wa ubora, usalama na viwango vya mazao ya uvuvi kwa kununua vifaa vya kaguzi na chunguzi katika maabara za mazao ya uvuvi kwa ajili ya soko la ndani na nje ya nchi;
- (iv) Kuimarisha uwezo wa uzalishaji katika Bahari (maji ya kitaifa na Bahari Kuu) kwa kuweka mazingira wezeshi pamoja na kutoa mafunzo maalum ya uvuvi katika Bahari Kuu (EEZ) na kubadilishana uzoefu na nchi nyingine;
- (v) Kuruhusu uvuvi wa kukokora kwa kutumia meli za uvuvi (mid-water trawling) katika eneo la bahari la maji ya kitaifa na bahari Kuu (EEZ);
- (vi) Kuimarisha utafiti, huduma za ugani na mafunzo ya uvuvi;
- (vii) Kuimarisha usimamizi na ulinzi shirikishi wa rasilimali za uvuvi kwa kutoa vitendea kazi na mafunzo kwa vituo na vikundi vya usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi na kuboresha

mfumo wa ukusanyaji wa takwimu za uvuvi; na

- (viii) Kuimarisha usimamizi na utekelezaji wa Sera, Sheria, Kanuni, Mipango, Mikakati na Miongozo ya Sekta ya Uvuvi.

Makadirio ya Ukusanyaji wa Maduhuli kwa Mwaka 2022/2023

222. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Fungu 64 inatarajia kukusanya kiasi cha **Shilingi 60,000,000,000**. Vyanzo vikuu vya fedha hizo ni pamoja na; leseni za kusafirisha samaki na mazao yake nje ya nchi (*Export Licences*); leseni za uingizaji mazao ya uvuvi (*Import Licences*); mrabaha wa kuuza mazao ya uvuvi nje ya nchi (*Export Royalty*); mrabaha wa kuingiza mazao ya uvuvi nchini (*Import Royalty*), leseni za uvuvi katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari Kuu, tozo za huduma za maabara; leseni za uvuvi wa kambamiti, mauzo ya samaki na vifaranga vya samaki na faini kwa makosa mbalimbali ya ukiukwaji wa sheria za uvuvi.

Usimamizi wa Sera na Sheria

223. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/2023, Wizara inatarajia kufanya mambo yafuatayo:-

- (i) Kutafsiri Kanuni za Uvuvi zinazosimamiwa na Sekta ya Uvuvi kwa lugha ya Kiswahili ili kuwawezesha wadau mbalimbali kuwa na uelewa juu ya Kanuni hizo. Tafsiri hiyo itahusisha Kanuni ya Uvuvi ya mwaka 2009 (*Fisheries Regulation of 2009*); Kanuni ya Tozo za Maabara ya Uvuvi ya Mwaka 2012; Kanuni ya Uvuvi wa Bahari Kuu ya mwaka 2021 (*The Deep Sea Fisheries Management and Regulations of 2021*); Kanuni ya Tozo ya Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu ya Mwaka 2009 (*Marine park (User Fees) Regulations of 2009*); Kanuni za Utafiti wa Uvuvi (Uvuvi na Ukuzaji Voiumbe Maji) yam waka 2020.
- (ii) Kufanya maboresho ya Sheria ya Uvuvi Sura Na. 279 katika maeneo mbalimbali na kanuni zinazosimamiwa na Sekta ya Uvuvi kwa kuingiza marekebisho ya kanuni za uvuvi za mwaka 2009 na

marekebisho yote ya mwaka 2018, 2019 na 2020.

- (iii) Kutoa elimu juu ya sheria na kanuni zinazosimamiwa na Sekta ya Uvuvi kwa wadau mbalimbali.

224. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, katika mwaka 2022/2023, Serikali itaendelea kusimamia Sera, Sheria na Kanuni za Sekta ya Uvuvi pamoja na kutoa elimu kwa wadau wa uvuvi na ukuzaji viumbe maji kupitia huduma za ugani, mafunzo rejea, semina, mikutano, elimu kwa umma (vipindi vya televisheni na redio) na maonesho ya Kitaifa.

Usimamizi wa Takwimu za Uvuvi

225. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kusimamia uvunaji endelevu wa rasilimali za uvuvi nchini, kuongeza wigo wa ukusanyaji takwimu kwa njia ya kieletroniki kwenye mabwawa ya Mtera na Nyumba ya Mungu, kufanya sensa za uvuvi katika Bwawa la Nyumba ya Mungu na Ziwa Nyasa. Aidha, Wizara itaendelea na ukusanyaji wa takwimu za uvuvi (*Catch Assessment Survey*) na ufuatiliaji katika maeneo ya Ukanda wa Ziwa Victoria, Ziwa Tanganyika, Ziwa Nyasa, Bahari ya Hindi na mabwawa ya Nyumba ya Mungu na Mtera. Pia, itaendelea kushirikiana na LVFO kutekeleza

mikakati mbalimbali ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi katika Ziwa Victoria.

Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi

226. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itafanya doria za siku kazi **8,400** ili kudhibiti uvuvi na biashara haramu katika maeneo ya maziwa makuu na Bahari ya Hindi. Aidha, Wizara itawezesha Kikosi Kazi cha Kudhibiti Uvuvi Haramu na Uharibifu wa Kimazingira (*National Multi-Agency Task Team-NMAT*) kutekeleza majukumu yake katika maeneo ya maziwa makuu na Bahari ya Hindi. Vilevile, Wizara itafanya ufuatiliaji na tathmini kwenye utendaji wa vituo vya Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi na Uthibiti wa Ubora, Viwango na Masoko.

227. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaimarisha Vikundi **200** vya Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za uvuvi (BMUs) na kuelimisha wavuvi wadogo **260** kuhusu usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi katika maziwa makuu na Bahari ya Hindi. Aidha, Wizara itaendelea kushirikiana na Asasi za Kiraia, Washirika wa Maendeleo na Sekta Binafsi kuimarisha usimamizi shirikishi na kuwawezesha wavuvi na wadau wa uvuvi.

Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi

228. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kufanya uthibiti wa ubora na usalama wa samaki na mazao yake ili kukidhi viwango vya kitaifa na kimataifa. Katika kutekeleza jukumu hili, Wizara itawezesha Vituo **9** vya Uthibiti Ubora na Masoko wa mazao ya uvuvi na kufanya kaguzi za mara kwa mara **8,872**, na kaguzi **600** kwa kila robo mwaka. Pia, kwa kutambua umuhimu wa dagaa kama zao la kimkakati, Wizara itaandaa Mkakati wa Kuimarisha Mnyororo wa Thamani wa Samaki aina ya Dagaa katika Maziwa Makuu na Bahari ya Hindi.

229. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Maabara ya Taifa ya Uvuvi, itaendelea kufanya upimaji wa samaki na mazao yake ili kuhakiki ubora na usalama unaokidhi viwango vya kitaifa na kimataifa. Vilevile, Maabara itaendelea kuimarisha umahiri katika uchunguzi wa sampuli, miundombinu na kuongeza wigo wa upimaji hadi kufikia sampuli **5,100** zenye vipimo **14,700** vyenye thamani ya **Shilingi 810,000,000** ili kuhakiki ubora na usalama wa samaki na mazao yake.

Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu

230. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali itaendelea kuimarisha Kitengo cha Hifadhi za Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU) na kuwezesha kutekeleza majukumu ya kulinda, kutunza na kusimamia mazalia ya samaki na mifumo ikolojia katika maeneo yaliyohifadhiwa. Aidha, MPRU itafanya doria za sikukazi **900** ili kuhakikisha kuendelea kuwepo kwa rasilimali za uvuvi nchini na kuhamasisha matumizi endelevu ya rasilimali hizo. Vilevile, MPRU itaendela kutoa mchango kwa jamii zinazopakana na maeneo yaliyohifadhiwa kwa kufadhili miradi ya maendeleo ikiwemo shule na vituo vya afya.

231. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia MPRU itaendelea kutangaza maeneo yaliyohifadhiwa na vivutio vya utalii vilivyomo pamoja na kuboresha miundombinu ya utalii wa kiikolojia (eco-tourism) ikiwemo kununua boti mbili zenye vioo chini (glass bottom boat) ili kuongeza idadi ya watalii kutoka ndani na nje ya nchi na kuongeza mapato yatokanayo na utalii baharini. Aidha, MPRU itaendelea kuhamasisha uwekezaji wa hoteli za kiikolojia za kitalii katika maeneo yaliyohifadhiwa ikiwemo visiwa vilivyopo Bahari ya Hindi kama vile Nyororo, Sinda, Kware, Kirui, Mbarakuni na Mbudya ili kuongeza idadi ya watalii na mapato ya Serikali.

232. **Mheshimiwa Spika**, Serikali itatekeleza mpango wa usimamizi mtambuka wa rasilimali za bahari zinazopatikana katika eneo la bahari na pwani linalopakana na nchi ya Kenya (*Transboundary Marine Conservation Area - TBCA*) pamoja na mpaka wa Tanzania na Msumbiji ili kuweza kusimamia kwa pamoja rasilimali hizo.

233. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia MPRU itakamilisha mazungumzo na Kampuni ya Nungwi *Dreams Resort Limited* ambayo imeonyesha nia ya kuwekeza katika huduma za hoteli za kiikolojia katika maeneo tengefu ya visiwa vilivypo Bahari ya Hindi. Vilevile, Wizara itaendelea na maandalizi muhimu ya kupokea watalii wengi wanaotarajiwa kutembelea maeneo ya hifadhi za bahari na maeneo tengefu kutokana na mafanikio ya filamu ya Tanzania *Royal Tour*. Maandalizi hayo ni pamoja na kufanya upembuzi yakinifu (*feasibility studies*) kwenye maeneo ya visiwa kwa ajili ya ujenzi wa miundombinu ya kitalii ikiwemo hoteli za kiikolojia, kujenga sehemu za malazi, kuweka miundombinu ya kuesha boti (*mooring buoys*) pamoja na kuanzisha vituo vya kutolea taarifa kwa watumiaji wa rasilimali za bahari ikiwa ni pamoja na Watalii.

Usimamizi wa Uvuvi katika Bahari Kuu

234. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/2023, Serikali kupitia Mamlaka ya Kusimamia Uvuvi wa Bahari Kuu itatoa leseni **29** za uvuvi kwa meli za uvuvi wa Bahari Kuu kutoka ndani na nje ya nchi ambapo kiasi cha **Shilingi bilioni 2.1** zitakusanywa. Aidha, Mamlaka itaendelea na utekelezaji wa mpango wa ujenzi wa kiwanda cha kuchakata samaki aina ya Jodari kwa kushirikiana na Mwekezaji Kampuni ya ALBACORA ya Hispania. Kiwanda hicho kitakapokamilika kwa awamu ya kwanza kitakuwa na uwezo wa kuchakata samaki takriban tani **20** kwa siku na vyumba vya ubaridi viwili (**2**) vyenye uwezo wa kuhifadhi jumla ya samaki tani **2,400**. Pia, Mamlaka itaboresha mnyororo mzima wa thamani wa samaki aina ya jodari na jamii zake kwa kutoa mafunzo ya kuongeza thamani kwa wavuvi na wachuuzi wa samaki.

235. **Mheshimiwa Spika**, Mamlaka itaendelea kudhibiti uvuvi haramu kuendana na Mkataba wa Kimataifa wa Kuzuia Uvuvi Haramu, Usiotolewa Taarifa na Usiodhibitiwa kwa Kutumia Bandari (*Agreement on Port State Measures to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing* - PSMA). Vilevile, Mamlaka itafanya upembuzi yakinifu wa matumizi ya ndege nyuki (*drone*) katika kufanya doria za anga katika bahari

ili kupunguza gharama za uendeshaji wa doria za anga. Pia, Mamlaka itaratibu tafiti za uvuvi katika eneo la bahari kuu ili kuongeza uwezo wa kusimamia na kuvutia uwekezaji katika uvuvi wa bahari kuu.

236. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itakamilisha taratibu za kuorodhesha na kutangaza vivutio kwa wawekezaji wa ndani na nje katika uvuvi wa bahari kuu. Aidha, Serikali itakamilisha kutunga Sera ya Taifa ya Uvuvi wa Bahari Kuu ambayo inalenga kuvutia uwekezaji katika uvuvi wa bahari kuu, kuongeza biashara ya mazao ya uvuvi, kuimarisha ikolojia ya bahari na mazingira yake na kuhamasisha ujenzi wa viwanda vya kuchakata na kusindika samaki ili nchi ifaidike na rasilimali za uvuvi kwenye bahari kuu.

237. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali kwa kushirikiana na wadau wa ndani na nje ya nchi itaendelea kuimarisha usimamizi na uendelezaji wa rasilimali za uvuvi wa bahari kuu kwa kuendesha doria za anga zenye masaa **72** na doria za kwenye maji. Aidha, Serikali itaboresha mifumo ya kielekitroniki ya kufuatilia mienendo ya meli zinazovua bahari kuu.

Ukuzaji Viumbe Maji

238. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kuwezesha uendeshaji wa vituo vitano (**5**) vya ukuzaji viumbe maji (Ruhila – Ruvuma, Kingolwira – Morogoro, Mwamapuli – Tabora, Rubambagwe – Geita na Nyengedi – Lindi) ili viweze kuzalisha vifaranga **milioni 5** na kutoa mafunzo kuhusu mbinu bora za ufugaji samaki. Aidha, Wizara itaendelea kuhamasisha matumizi ya teknolojia stahiki za uzalishaji wa mwani na uongezaji thamani katika ukanda wa pwani.

239. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaendelea kuhamasisha sekta binafsi kuwekeza katika mnyororo wa thamani wa ukuzaji viumbe maji hususan katika vitotoleshi na chakula cha samaki ili kuzalisha vifaranga vya samaki **30,000,000** na tani **2,000** za chakula cha samaki. Aidha, Wizara itafanya tathmini na kupandikiza samaki katika mabwawa **20** katika mikoa ya Kilimanjaro, Dodoma, Singida, Shinyanga, Songwe, Njombe, Rukwa, Ruvuma, Manyara, na Iringa ili kuongeza upatikanaji wa samaki.

240. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itahamasisha matumizi ya teknolojia stahiki za uzalishaji wa viumbe maji na kuongeza thamani zao la mwani katika Ukanda wa Pwani ya Bahari ya Hindi. Aidha,

Wizara itafanya tathmini na kaguzi zenye siku kazi **400** za uzingatiaji katika uanzishwaji wa miundombinu katika shughuli mbalimbali za mnyororo wa thamani wa ukuzaji viumbe maji ili kuhakikisha kuwa zinafuata sheria na pia huduma na bidhaa zinakidhi vigezo vya ubora.

241. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itawezesha vikundi **15** vya wanawake, vijana na wenye ulemavu katika mikoa ya Tanga, Lindi, Mtwara, Ruvuma, Dodoma, Mwanza na Kagera kupata pembejeo na zana za ukuzaji viumbe maji ili kuhamasisha ukuzaji viumbe maji. Aidha, Wizara itanunua maeneo kwa ajili ya upanuzi wa vituo vya ukuzaji viumbe maji Nyengedi – Lindi, Mwamapuli – Tabora na kuanzisha vituo vipya katika mwambao wa Ziwa Nyasa na Tanganyika.

242. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea na zoezi la tathmini na kuanisha maeneo ya ufugaji wa samaki katika vizimba katika mikoa ya Simiyu, Mara na Geita. Pia, Serikali itaanza utekelezaji wa mpango wa kuwezesha vijana na vikundi mbalimbali kufuga samaki kwenye vizimba katika Ziwa Victoria kwa kuanzisha atamizi **265** zenye vizimba **1,060** vya ukuzaji viumbe maji kwa mikopo ya masharti nafuu kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB). Aidha, ili kuongeza kasi na tija katika

utekelezaji wa mpango huo, Serikali itaiwezesha TAFIRI kuanzisha atamizi maalum mbili za ukuzaji wa viumbe maji zenye vizimba **40**, kitotoleshi, mabwawa ya kukuzia samaki na mtambo wa kutengeneza chakula cha samaki katika Vituo vya TAFIRI vya Nyegezi (Mwanza) na Sota (Mara).

243. **Mheshimiwa Spika**, kufuatia ziara ya Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania aliyofanya nchini Marekani hivi karibuni Kampuni ya Yona Trading Group (YTG) imeonyesha nia ya kuwekeza **Dola za Marekani milioni 70** katika tasnia ya ukuzaji viumbe maji. Fedha hizo zitatekeleza miradi ya ufugaji samaki kwenye vizimba na uvuvi katika Mkoa wa Kagera chini ya ushirikiano kati ya Wizara, Mkoa wa Kagera, Chuo Kikuu cha Nelson Mandela na Mfuko Kichocheo Maendeleo ya Kilimo Tanzania (*Tanzania Agricultural Catalytic Trust – TACT*).

Huduma za Ugani wa Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji

244. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka 2022/2023, Wizara itahamasisha na kutoa mafunzo rejea kwa wadau wa uvuvi **25,000** kuhusu uvuvi endelevu na uendelezaji wa ukuzaji wa viumbe maji. Aidha, Wizara itawezesha vyama vya ushirika **83** vya wavuvi na wakuzaji viumbe

maji kwa kuvipatia mafunzo na zana bora za uvuvi ikiwemo boti **250** ili kuwa na uzalishaji wenye tija. Vilevile, Wizara itaendelea kukusanya, kuchakata, kutafsiri, kusambaza matokeo ya tafiti na uhaulishaji wa teknolojia za uvuvi na ukuzaji viumbe maji kwa wadau wa Sekta ya Uvuvi. Pia, Wizara itaandaa na kurusha hewani vipindi **30** vya redio na **10** vya luninga kuhusu masuala ya Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji.

245. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaendelea kushiriki na kuhamasisha wadau kushiriki katika maonesho ya Kitaifa na Kimataifa (Sabasaba, Nanenane, Siku ya Chakula Duniani na Siku ya Mvuvi Duniani) ili waweze kujifunza teknolojia mbalimbali za uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji pamoja na kubadilishana uzoefu.

246. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itawawezesha maafisa ugani wa Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji kwa kuwanunulia pikipiki **80**. Vilevile, itaendelea kuratibu utekelezaji wa Agenda ya Taifa ya Utafiti wa Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji (*National Fisheries and Aquaculture Research Agenda*) ya mwaka 2020-2025 na kuwezesha kufanya utafiti maalum (*commissioned research*) kwa ajili ya kupata majibu ya masuala ya kisera kwenye Sekta ya Uvuvi.

Taasisi zilizo chini ya Sekta ya Uvuvi

Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania – TAFIRI

247. **Mheshimiwa Spika**, Katika mwaka wa fedha 2022/2023, Wizara itawezesha Vituo vya TAFIRI vya Mwanza na Sota kufanya utafiti wa ufugaji viumbe maji kwa kuboresha kosafu za samaki aina ya sato, kuwezesha ufugaji wa samaki kwenye vizimba, na kuzalisha chakula bora cha samaki kwa kutumia malighafi zinazopatikana hapa nchini. Vilevile, TAFIRI itazalisha vifaranga **4,000,000** vya samaki na kuzalisha kiasi cha tani **36** za chakula bora cha samaki na kuzisambaza kwa wafugaji kwa bei nafuu ili kuchochea uzalishaji wa samaki kupitia tasnia ya ukuzaji viumbe maji.

248. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia TAFIRI itafanya utafiti wa wingi na mtawanyiko wa samaki katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari (*Exclusive Economic Zone - EEZ*). Serikali imefanikiwa kupata meli kutoka shirika la uwekezaji la nchini Oman liitwalo *Oman Investment Authority* (OIA) chini ya *Al Wusta Fisheries Industry* (AWF) ambayo itashirikiana katika kufanya kazi hii muhimu kwa maendeleo ya Uchumi wa Buluu, na tayari Hati ya Maelewano (MoU) imesainiwa tarehe 12 Mei, 2022. Utafiti huu utaiwezesha Serikali kuweka mipango madhubuti

ya uwekezaji katika uvuvi kwenye eneo la EEZ. Vilevile, TAFIRI itaendelea kufanya tafiti za kujua wingi, aina na mtawanyiko wa samaki katika Maziwa Makuu (Victoria, Tanganyika na Nyasa). Tafiti hizi ni muhimu kwani zitasaidia Wizara kuweka misingi bora ya usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi katika maeneo haya.

Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi – FETA

249. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wakala wa Elimu na Mafunzo ya Uvuvi utaendelea kutoa mafunzo ya muda mrefu na mfupi ili kuongeza wataalam watakaosaidia wananchi kunufaika na Uchumi wa Buluu. Aidha, FETA itadahili wanafunzi **1,600** wa mafunzo ya muda mrefu na wanafunzi **4,500** wa mafunzo ya muda mfupi katika kampasi zake zote. Ili kuendelea kutoa wahitimu wanaokidhi mahitaji ya soko ambao wana weledi, ubunifu, wanaoweza kujiajiri na kufanya kazi kwa ufanisi, Serikali itaendelea kuboresha na kuongeza miundombinu na vifaa vya kufundishia vya FETA katika Kampasi zake tano (5) za Mbegani, Nyegezi, Kibirizi, Gabimori na Mikindani.

250. **Mheshimiwa Spika**, mafunzo ya muda mfupi yatakatolewa kwa makundi mbalimbali ya wadau wa sekta ya uvuvi wakiwemo wavuvi, wakuzaji viumbe maji, na wafanyabiashara wa mazao ya uvuvi. Aidha, miongoni mwa aina ya mafunzo yatakatolewa ni katika nyanja zifuatazo: unenepeshaji wa kaa, ukuzaji wa majongoo bahari na kambakochi, ukuzaji wa samaki katika vizimba na uongezaji wa thamani ya zao la mwani.

Shirika la Uvuvi Tanzania (TAFICO)

251. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali itakamilisha zoezi la tathmini ya athari za kimazingira na kijamii katika ukanda wa bahari kuu kama sharti la kuwezesha uvuvi wa bahari kuu. Aidha, Serikali kupitia TAFICO itaendelea na taratibu za ununuzi wa meli mbili (2) za uvuvi na vifaa vyake kwa ajili ya kuvua katika bahari kuu zitakazonunuliwa chini ya Programu ya Kuendeleza Kilimo na Uvuvi (AFDP) inayofadhiliwa na Mfuko wa Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD). Pia, Serikali itaendelea uboreshaji wa miundombinu ya TAFICO iliyopo Ras Mkwavi Dar es Salaam. Vilevile, Wizara itakamilisha zoezi la kutambua na kuhakiki mali za TAFICO zilizopo katika mikoa ya Tanga, Pwani, Lindi, Mtwara, Mwanza, Kigoma, Mbeya, Njombe na Ruvuma.

MIRADI YA MAENDELEO YA SEKTA YA UVUVI

Miradi ya maendeleo inayotekelezwa chini ya Programu ya ASDP II

252. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Serikali itaendelea na ujenzi wa Bandari ya Uvuvi ambapo imetenga fedha za ndani **Shilingi bilioni 50** kwa ajili ya mradi huu. Aidha, Serikali itajenga mwalo wa Mchinga na masoko ya samaki Tunduma, Kigamboni na Mafia. Vilevile, Serikali itajenga madarasa matatu na maabara katika Kampasi ya Mikindani (Mtwara) na itakarabati Vituo vya Ukuzaji Viumbe Maji vya Ruhila (Ruvuma), Nyengedi (Lindi) na kujenga kituo cha Ruvula (Mtwara) na mashamba darasa mawili katika Manispaa za Songea na Mtwara.

253. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaboresha Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Kingolwira kwa kujenga kitotoleshi, mabwawa, visima na kununua mtambo wa kutengeneza chakula cha samaki. Vilevile, Wizara itafanya ujenzi soko la samaki Kipumbwi, kiwanda cha kutengeneza barafu na chumba cha ubaridi chenye uwezo wa kuhifadhi tani 40 za samaki katika Wilaya ya Pangani.

Mradi wa Tanzania Scaling-up Sustainable Marine Fisheries and Aquaculture Management Project

254. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Mradi mpya wa “*Tanzania Scaling-up Sustainable Marine Fisheries and Aquaculture Management Project*” itafanya kazi zifuatazo:-

- (i) Ujenzi wa jengo la utawala la TAFIRI, ukumbi wa mikutano na makumbusho ya uvuvi katika Kituo cha TAFIRI, Kanda ya Dar es Salaam;
- (ii) Ununuzi wa boti 70 za uvuvi katika Bahari ya Hindi zitakazotolewa kwa Vyama vya vya Ushirika na vikundi vya BMUs/CFMAs;
- (iii) Kuendeleza na kukamilisha ujenzi wa majengo ya Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari, Kunduchi Dar es Salaam;
- (iv) Kujenga mialo ya samaki katika maeneo ya Somanga (Kilwa), Sahare (Tanga), Kisiju (Mkuranga) na Bagamoyo (Bagamoyo);
- (v) Kujenga chanja **10** za kukaushia mwani katika Halmashauri za Wilaya za Mtwara DC, Lindi DC, Lindi MC, Kilwa, Mkuranga, Mafia, Bagamoyo, Pangani, Tanga na Mkinga;
- (vi) Kujenga maghala matano (**5**) ya kuhifadhi mwani katika Halmashauri za Mtwara DC, Kilwa, Lindi MC, Mafia, na Mkinga;

- (vii) Kununua mashine tano (**5**) za kuchakata zao la mwani kwa Vyama vya Ushirika vya mwani katika Halmashauri za Mtwara DC, Lindi MC, Kilwa, Bagamoyo, na Mkinga; na
- (viii) Kununua mtambo wa kutolea mafunzo ya mazoezi ya kuendesha Meli (3D *Full mission bridge fishing ship simulator*) katika Wakala wa Mafunzo ya Uvuvi (FETA) Mbegani, Bagamoyo.

Mradi wa Kikanda wa Usimamizi Shirikishi wa Rasilimali za Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi SWIOFish (*South West Indian Ocean Fisheries Governance and Shared Growth Project – SWIOFish*)

255. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Mradi wa SWIOFish itaendelea na ujenzi wa Kituo cha Ukuzaji Viumbe Maji Bahari (*National Mariculture Resource Centre – NMRC*) kinachojengwa Kunduchi - Dar es Salaam na Ofisi ya Utawala ya Hifadhi ya Bahari na Maeneo Tengefu (MPRU) inayojengwa Wilayani Mafia.

D. MASUALA MTAMBUKA KATIKA SEKTA ZA MIFUGO NA UVUVI

Dawati la Sekta Binafsi la Wizara

256. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi la Wizara iliendelea kuwa kiungo kati ya Serikali na wadau mbalimbali wa sekta binafsi katika sekta za mifugo na uvuvi. Katika mwaka 2021/2022, Dawati hilo limesaidia kuunganisha kampuni zinazohitaji huduma ya mikopo hususan kutoka Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania (TADB) kwa kusaidia utayarishaji wa Maandiko ya Biashara (*Bankable Business Plans*) ambapo kampuni tatu (**3**) za sekta ya uvuvi na kampuni moja (**1**) sekta ya mifugo zimenufaika. Aidha, Dawati limewezesha kuongezeka kwa maombi ya mikopo ya wadau wa sekta za mifugo na uvuvi katika benki ya TADB

257. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania ilitoa mikopo ya moja kwa moja (*direct lending*) ya Shilingi **bilioni 1.9** ili kuwezesha ufugaji wa ng'ombe wa maziwa; Shilingi **bilioni 2.8** kuwezesha ufugaji wa samaki; Shilingi **milioni 567** kuwezesha unenepeshaji wa ng'ombe na Shilingi **bilioni 8.6** kuwezesha ufugaji na utengenezaji wa chakula cha kuku. Hii inafanya jumla ya mikopo iliyotolewa kwenye sekta ya

mifugo na uvuvi kufikia Shilingi **bilioni 38.9** toka benki ilipoanza kazi zake za utoaji mikopo mwaka 2016

258. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 kupitia Mfuko wa Dhamana kwa Wakulima Wadogo (*Small holder Credit Guarantee Scheme*) Benki ya Maendeleo ya Kilimo Tanzania ilitoa dhamana ya jumla ya Shilingi **bilioni 5.34**. Kati ya hizo, kiasi cha Shilingi **milioni 162** kililitolewa kama dhamana kuwezesha miradi **18** ya ufugaji wa kuku; Shilingi **bilioni 5.078** kililitolewa kuwezesha miradi **21** ya ufugaji na unenepeshaji wa ng'ombe na mbuzi; **Shilingi milioni 26.5** kililitolewa kuwezesha miradi mitatu (**3**) ya ufugaji wa samaki na Shilingi **milioni 875.32** kililitolewa kuwezesha miradi minne (**4**) ya ufugaji wa ng'ombe wa maziwa. Hii inafanya jumla ya dhamana iliyotolewa kwenye sekta ya mifugo na uvuvi kufikia Shilingi **bilioni 9.18** toka mfuko ulipoanza kazi zake mwaka 2018.

259. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 TADB imeweza sekta za mifugo na uvuvi kama ifuatavyo:-

- (i) Kwa kushirikiana na *Bill and Melinda Gate Foundation* (BMGF) mradi wa ushirikiano kati ya wazalishaji na wasindikaji wa maziwa unaojulikana

kama *Tanzania inclusive Producer Processor Partnership (Ti3P)* wenye lengo la kuongeza uzalishaji na usindikaji wa maziwa nchini umezinduliwa. Katika mradi huu wa miaka mitatu BMGF atatoa jumla ya ya dola za marekani million saba ili kusaidia uwekezaji katika sekta ya maziwa nchini katika maeneo ya Nyanda za Juu Kusini, Kaskazini, Mashariki na Kanda ya Ziwa. Mradi huu utavijengea uwezo vikundi vya wafugaji na viwanda vya kuchakata maziwa, kuwezesha upatikanaji wa pembejeo na mitamba na kuongeza uwezo wa viwanda kuchakata maziwa pamoja na kupanua soko la maziwa.

- (ii) Ujenzi wa viwanda viwili vya uchakataji na usindikaji wa maziwa vilivyopo Kahama- Shinyanga na Tarime-Mara. Jumla ya Shilingi **bilioni 3.3** zimetolewa kwa viwanda hivi viwili vinavyokusanya maziwa kupitia vituo **15** vya kukusanyia maziwa vilivyoko katika mikoa sita (**6**) ya Geita, Kagera, Mara, Mwanza, Shinyanga na Simiyu;

- (iii) Ufugaji wa samaki katika vizimba (*cage fish farming*) katika ziwa Victoria ambapo jumla ya **vizimba 70** vyenye thamani ya Shilingi **milioni 760** vimewezeshwa. Mradi huu utanufaisha wafugaji wa samaki **wapatao 70** waliopo katika mkoa ya Mwanza;
- (iv) Upatikanaji wa **boti 30** za kuvulia zenye thamani ya Shilingi **320 milioni**. Mradi huu utawanufaisha wavuvi zaidi ya elfu **50** wanaofanya kazi zao katika ziwa Victoria; na
- (v) Ufugaji wa samaki aina ya Sato kwa kutumia teknolojia ya kisasa ya *Inpond Raceway System (IPRS)* katika wilaya ya Bagamoyo mkoni Pwani. Kiasi cha Shilingi **bilioni 2.4** kimetolewa kwa ajili ya kuwezesha mradi huo.

260. **Mheshimiwa Spika**, Benki ya Maendeleo ya Kilimo (TADB) imeidhinisha mikopo yenye thamani ya Shilingi **Milioni 989** kwa ajili ya vyama viwili (**2**) vya Wazalishaji wa Maziwa vya UTAMBUZI (Busokelo) ambao wamepata Shilingi **milioni 300**

na Muungano wa Vyama vya Ushirika Mkoa wa Kilimanjaro (KDCJE) ambao wamepata Shilingi **milioni 689** kwa ajili ya kununua ng'ombe bora wa maziwa **290**. Vile vile, Dawati linaendelea kuhamasisha uundwaji wa vyama vya ushirika vya mifugo na kuwaunganisha na taasisi mbalimbali kwa ajili ya uwezeshwaji wa mitaji na mafunzo.

261. **Mheshimiwa Spika**, takwimu za Tume ya Maendeleo ya Ushirika Tanzania zinaonyesha kwamba vyama vya ushirika vya ufugaji vimeongezeka kutoka vyama **117** mwaka 2020/2021 hadi kufikia **206** mwaka 2021/2022. Aidha, kwa upande wa vyama vya Ushirika vya Uvuvi vimeongezeka kutoka vyama **145** mwaka 2020/2021 hadi **172** mwaka 2021/2022, sawa na ongezeko la vyama **25**. Pia, Dawati la Sekta Binafsi limefanikiwa kutoa mafunzo kazi ya uandaaji wa maandiko ya kibiashara, ambapo vyama vya ushirika **18** vilivyopo Halmashauri za Pangani (**2**), Mkinga (**1**), Ilemela (**3**), Dodoma (**1**), Mafia (**1**), Bagamoyo (**3**), Ilala (**2**), Temeke (**2**), Kigamboni (**1**) na Nyamagana (**1**) vimeweza kuandaa maandiko mbalimbali yaliyowasilishwa TADB kwa ajili ya kuomba mikopo.

262. **Mheshimiwa Spika**, kupitia Dawati la Sekta Binafsi la Wizara ya Mifugo na Uvuvi wadau **218** wametembelewa na kupewa ushauri wa kitaalam; vikiwemo viwanda vya kuchakata samaki, wavuvi,

wafugaji wa samaki katika vizimba na mabwawa. Pia, watalaam wa Dawati la Sekta Binafsi wametembelea na kukutana na wawekezaji wa sekta ya uvuvi ili kutoa ushauri wa kitaalam katika mikoa **14** ya Mbeya, Tanga, Mwanza, Simiyu, Geita, Kagera, Mara, Arusha, Kilimanjaro, Morogoro, Kigoma, Dar es Salaam, Pwani na Lindi.

263. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi kwa kushirikiana na Wakala wa Bima nchini (TIRA) limeratibu uanzishwaji wa Bima za Mifugo na Uvuvi ili kuwakomboa wafugaji, wavuvi na wafugaji viumbe maji na kurahisisha upatikanaji wa mikopo. Hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022, wanufaika wote wa mikopo iliyotolewa na Benki ya Kilimo kwenye sekta za mifugo na uvuvi walinufaika na bima hizo. Aidha, Dawati kwa kushirikiana na mashirika mbalimbali ya Bima nchini linaendelea kutoa elimu kwa wananchi ili waweze kujiunga na mfumo huo wa bima. Pia, ufuatiliaji wa bima kutoka taasisi nyingine kama vile Jubilee Insurance na NMB UMEBIMA umefanyika ili kuongeza tija kwenye uwekezaji wa sekta ya mifugo.

264. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, Dawati la Sekta Binafsi kwa kushirikiana na Wakala wa Bima nchini (TIRA) limeratibu uanzishwaji wa huduma ya Bima za Mifugo na Uvuvi. Hadi kufikia tarehe 30 Aprili, 2022, vyama vya ushirika vitatu (3) vimejiunga na huduma ya bima ya mifugo ambapo jumla ya ng'ombe wa maziwa **162** wamekatiwa bima. Aidha, Dawati kwa kushirikiana na mashirika mbalimbali ya Bima nchini linaendelea kutoa elimu kwa wafugaji na wavuvi ili waweze kujiunga na huduma za bima.

265. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi itaendelea kuhamasisha uwekezaji kwenye sekta za mifugo na uvuvi kwa kuibua maeneo mapya ya uwekezaji; kuwajengea uwezo wafugaji na wavuvi kupitia vikundi na vyama vyao vya ushirika kufanya shughuli zao kibiashara; kufanya tafiti ya minyororo ya thamani na masoko; kuwaunganisha wawekezaji na taasisi za kifedha; na kufanya ufuatiliaji wa mwenendo wa uwekezaji katika Sekta za mifugo na uvuvi nchini.

266. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Dawati la Sekta Binafsi itaendelea kuvijengea uwezo na kuviwezesha vyama vya ushirika kukuza na kuimarisha uzalishaji kwa kuviwezesha kupata mikopo yenye riba nafuu

kupitia Benki ya Maendeleo ya Kilimo nchini (TADB). Vilevile, Wizara itahamasisha uwekezaji kwenye makundi maalumu ya vijana na kina mama kupitia ufugaji samaki kwenye vizimba, ufugaji wa samaki kwenye mabwawa, utengenezaji vyakula vya samaki, uvuvi na uchakataji wa mazao ya kimkakati ya uvuvi, na ufugaji wa viumbe maji baharini.

Utawala Bora, Jinsia na UKIMWI

267. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 vikao saba (7) vya Kamati ya Ajira vimefanyika vikiwemo vitatu (3) sekta ya mifugo na vinne (4) sekta ya uvuvi ambapo watumishi 32 wamethibitishwa kazini, watumishi 34 wamepandishwa vyeo, Watumishi 9 wamebadilishwa kada katika Sekta ya Mifugo. Aidha, watumishi wapya 20 wameajiriwa katika Sekta ya Mifugo na 72 katika Sekta ya Uvuvi. Vilevile, katika Sekta ya Uvuvi kulikuwa na ajira mpya 72, uhamisho 33, uteuzi nafasi (2), upandishwaji vyeo nafasi 15 na ubadilishwaji wa kada nafasi (5). Taarifa za watumishi 883 zimehakikiwa wakiwemo 503 wa sekta ya mifugo na 380 wa sekta ya uvuvi. Watumishi 20 waliostaafu wameondolewa kwenye Mfumo wa Taarifa za Utumishi na Mishahara. Pia usimamizi na ufuatiliaji wa utendaji wa kila siku kwa watumishi wa Wizara umefanyika.

268. **Mheshimiwa Spika**, katika kuongeza ufanisi kwenye utendaji kazi Wizara iwewawezesha watumishi **22** kuhudhuria mafunzo ya muda mrefu na mfupi. Watumishi nane (**8**) wamepatiwa mafunzo ya muda mrefu katika Shahada ya Uzamili na Shahada ya Uzamivu watumishi wanne (**4**). Aidha, watumishi **20** wamewezeshwa kupata mafunzo ya muda mfupi kuhusu masuala mbalimbali yakiwemo ukuzaji wa viumbe maji baharini, uendeshaji wa ofisi, usimamizi wa fedha na udereva ngazi ya juu.

269. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 jumla ya watumishi **653** wa Wizara wakiwemo **503** wa sekta ya mifugo na **150** wa sekta ya uvuvi wameendelea kuhamasishwa kupima afya zao kupitia vikao na semina mbalimbali. Aidha, Wizara inaendelea kutoa posho kwa ajili ya kununua lishe bora kwa watumishi wanaoishi na virusi vya UKIMWI.

270. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea na utekelezaji wa Afua za kujikinga na UVIKO-19 (Ugonjwa unaosababishwa na Virusi vya Korona – 2019) na uhamasishaji wa chanjo katika Sekta ya Uvuvi kwa kuwawezesha watumishi vifaa kinga kama vile Barakoa na vipukuzi (*sanitizer*). Pia, watumishi walipatiwa elimu juu namna bora za kujikinga na maambukizi ya ugonjwa huo.

271. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 Mkataba wa Huduma kwa Wateja umehuishwa kwa lengo la kuimarisha utoaji huduma kwa kuzingatia vigezo vilivyowekwa na kukubaliana kati ya Wizara na wadau.

272. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kutekeleza Mfumo wa Wazi wa Upimaji wa Utendaji Kazi (OPRAS) ambapo watumishi 278 wamejaza fomu na kufanyiwa mapitio ya upimaji wa Utendaji kazi. Aidha, Mfumo Shirikishi wa Taarifa za Utumishi na Mishahara (HCMIS) umeendelea kutumika kuingiza na kutunza taarifa za watumishi, kuhakiki mishahara ya watumishi kabla ya kulipa.

273. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023 Wizara itaendelea kuhamasisha watumishi **933** kujikinga dhidi ya UVIKO – 19 na maambukizi mapya ya VVU/UKIMWI na kupima afya zao kwa hiari wakiwemo **553** wa Sekta ya Mifugo na **380** wa sekta ya uvuvi; kuwezesha vikao vinne (**4**) vya Kamati ya Maadili; na kuwezesha utekelezaji wa Mifumo ya HCMIS, GSPP, Mikataba ya Utendaji Kazi na Mkataba wa Huduma kwa Mteja.

274. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka wa fedha 2022/2023, Wizara imeomba kupatiwa nafasi mpya **90** katika Ikama ya Watumishi ambapo ajira mpya ni (**70**), uhamisho (**19**) na Uteuzi moja (**1**). Vilevile, vikao vinne vikiwemo viwili (**2**) vya Kamati ya Ajira na viwili (**2**) vya Baraza la Wafanyakazi vitawezeshwa, pia majukumu ya Vyama vya Wafanyakazi, michezo, mabonanza, siku ya wanawake duniani na masuala ya jinsia yatawezesha.

275. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaendelea kutekeleza Mkakati wa Kuzuia na Kuziba Mianya ya Rushwa kwa kuelimisha watumishi 380 kuhusu miongozo, kanuni na Sheria za Utumishi wa Umma.

276. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaendelea kutoa elimu na kuhamasisha watumishi wake kuendelea kupima afya zao na kujikinga dhidi ya magonjwa hayo pamoja na kutoa posho kwa ajili ya watumishi wanaoishi na Virusi vya UKIMWI. Pia, Wizara itaendelea kuchukua hatua stahiki za kujikinga dhidi ya maambukizi ya UVIKO-19 na magonjwa mengine ya kuambukiza.

277. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaendelea kuhuisha taarifa za watumishi katika Mfumo Shirikishi wa Taarifa za Utumishi na Mishahara (HCMIS), kuendelea kuboresha mazingira ya

utendaji kazi na kuendelea kusimamia na kutekeleza Mfumo wa Wazi wa Upimaji wa Utendaji Kazi (OPRAS).

Teknolojia ya Habari na Mawasiliano

278. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO) imeanzisha jukwaa la kidigitali la mawasiliano kwa wafugaji liitwalo Ugani Kiganjani (*Digital Services Portfolio*) ambapo taarifa mbalimbali hupatikana. Taarifa hizo zinalenga kuwapa maarifa wafugaji na wavuvi kuhusu uzalishaji, magonjwa, chanjo na masoko ya mifugo na mazao yake. Aidha, mfugaji anaweza kuingia katika wavuti hiyo kwa njia ya simu janja, kompyuta au kishikwambi.

279. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kwa kushirikiana na Taasisi ya *Trade Mark East Africa (TMEA)* imetengeneza mfumo wa kielektroniki wa utoaji vibali vya kusafirisha mifugo na mazao ya mifugo ndani na nje ya nchi uitwao *Mifugo Management Information System (MIMIS)*. Mfumo huo utaboresha mazingira ya biashara za mifugo na mazao yake. Aidha, jumla ya miamala **162** imejengwa kwenye mfumo wa MIMIS na kuunganishwa na mfumo wa Serikali wa ukusanyaji wa mapato ya kodi, maduhuli, tozo na huduma (**Government electronic Payment**

Gateway - GePG). Pia, Taasisi ya TMEA katika kuimarisha ufanisi wa mfumo huo itaipatia Wizara vifaa vya kuwezesha usajili na utoaji wa vibali kwenye vituo vya utoaji wa huduma.

280. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara kupitia Kitengo cha TEHAMA kimesanifu na kutengeneza *billing system* kwa ajili ya ukusanyaji maduhuli ya Serikali katika Sekta ya Uvuvi. Pia, Kitengo kimetengeneza *mobile application billing system* ambayo itasimikwa kwenye *Point on Sale (PoS)* za Sekta zinazotumika katika vituo vya Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi na Uthibiti wa Ubora na Usalama wa Mazao ya Uvuvi. Aidha, kukamilika kwa mifumo hii kutawezesha upatikanaji wa taarifa za makusanyo kwa wakati, kuokoa muda wa utoaji wa leseni za uvuvi na kuwezesha kutolewa hati ya madai maeneo ambayo hayana mtandao.

281. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kushirikiana na Ofisi ya Rais - TAMISEMI katika usimamizi wa biashara za mifugo na mazao yake kwenye minada ya awali iliyo chini ya usimamizi wa Mamlaka ya Serikali za Mitaa kupitia mfumo wa kieletroniki wa Tausi. Aidha, Wizara imeanza kutumia mfumo wa **e-Mrejesho** unaotoa fursa kwa wananchi au watumishi kuwasilisha mapendekezo, maoni, maswali na pongezi juu ya utendaji kazi wa Wizara.

282. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutoa taarifa mbalimbali kwa wadau wa mifugo na uvuvi kupitia vipindi maalum vya radio na televisheni kwa kutayarisha na kurusha hewani jumla ya vipindi **47** vya televisheni na vipindi **84** vya redio (TBC 1, Channel Ten, TBC Taifa na Redio za Kijamii za CFM na Nyemo FM). Pia, Wizara imeandaa na kutoa taarifa kwenye magazeti mara **93**, majarida **11** ya mtandaoni, tovuti na mitandao ya kijamii mara **118**. Aidha, Wizara imepokea na kushughulikia malalamiko na maoni **104** kutoka kwa wananchi na wadau kwa njia ya simu na mitandao ya kijamii ya Wizara.

283. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kusimamia, kutoa msaada wa kiufundi na kujenga uwezo kwenye mifumo ya kusimamia vibali vya kusafirisha mifugo na mazao yake ndani na nje ya nchi pamoja na kuimarisha mfumo wa kielektroniki wa Utambuzi, Usajili na Ufuatiliaji wa Mifugo. Aidha, Wizara itatengeneza dirisha la kidigitali la usajili na uratibu wa huduma za ugani.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kutoa taarifa na maarifa kwa wananchi kuhusu shughuli mbalimbali za sekta ya mifugo na uvuvi kupitia vipindi maalum **52** vya redio, **52** vya televisheni, majarida **20** ya mtandaoni na magazeti. Pia, Wizara itaendelea kupokea na kushughulikia malalamiko na maoni kupitia mfumo uliohuishwa wa e-Mrejesho (www.emrejesho.gov.go.tz), simu na mitandao ya kijamii ya Wizara.

284. **Mheshimiwa Spika**, Wizara itaimarisha mifumo mitatu (**3**) ya TEHAMA ya ufuatiliaji na tathimini wa Sekta ya Uvuvi (*M&E System*), utoaji taarifa za soko la mazao ya uvuvi na maeneo ya upatikanaji wa Samaki ukanda wa Pwani kwa wilaya tano (**5**) na kanzidata ya wafugaji wa viumbe maji na watengenezaji wa vyakula. Pia, Wizara itaendelea kusanifu na kutengeneza mfumo wa makusanyo wa maduhuli na taarifa mbalimbali za Taasisi za Sekta ya Uvuvi za MPRU na FETA.

Mazingira na Mabadiliko ya Tabianchi

285. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kusimamia hifadhi ya Mazingira ikiwa ni pamoja na kukabiliana na athari za Mabadiliko ya Tabianchi. Katika mwaka 2021/2022 Mafunzo yametolewa kwa wawezeshaji **72** kuhusu ufugaji unaozingatia hifadhi ya mazingira na kuhimili mabadiliko ya tabianchi (*Climate Smart Agriculture*)

katika Halmashauri **12** za Mikoa ya Shinyanga (Shinyanga Manispaa, Shinyanga DC, Kishapu DC, Kahama Manispaa, Msalala DC, na Ushetu DC) na Geita (Geita TC, Geita DC, Nyang’wale DC, Mbogwe DC, Bukombe DC na Chato DC).

286. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 Wizara imefanya tathmini ya athari za Kimazingira na Kijamii (ESIA) katika utekelezaji wa Miradi miwili (**2**) ya maendeleo ili kuifanya Miradi hiyo iwe endelevu na kupunguza athari hasi katika Mazingira na jamii. Miradi hiyo ni ujenzi wa Minada ya Mifugo ya Mpakani ya Horohoro, Wilaya ya Mkinga - Tanga na Mtukula Wilaya ya Misenyi - Kagera. Tathmini hiyo ilibaini kuwa miradi hiyo imezingatia Sheria ya Menejimenti ya Mazingira SURA 191.

287. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kusimamia uhifadhi na usimamizi wa mazingira ikiwa ni pamoja na ufanyaji wa tathimini ya athari za kimazingira na kijamii (Environmental and Social Impact Assesment – ESIA) kwenye miradi inayotekelezwa kupitia programu ya kuendeleza Kilimo na uvuvi (*Agriculture and Fisheries Development Programme – AFDP*) katika shughuli za uchimbaji wa visima (boreholes) na Ujenzi wa Mabwawa (Kingolwira na Mwamapuli), ujenzi wa soko la kuuzia samaki (Kipumbwi-Pangani) na vichanja vya kuanikia daga (Bagamoyo).

288. **Mheshimiwa Spika**, Wizara ya Mifugo na Uvuvi kupitia Kitengo cha Mazingira imeendelea kutekeleza matakwa ya sheria ya Mazingira ya mwaka 2004, ambapo imefanya jumla ya kaguzi **16** ili kuhakiki athari za kimazingira zinazosababishwa na shughuli za kibinadamu. Aidha, kaguzi nne (**4**) zimefanyika katika viwanda **11** vya kuchakata mazao ya uvuvi kutoka kanda ya Ziwa Victoria na kanda ya mashariki. Pia kaguzi **12** zimefanyika kwenye mabwawa **110** ya kufugia samaki na mashamba **13** ya ufugaji samaki kwenye vizimba na kutoa elimu ya utunzaji na uhifadhi wa mazingira. Vilevile, wadau **433** kutoka bwawa la Mtera na Nyumba ya Mungu walipatiwa elimu kuhusu kukabiliana na mabadiliko ya tabianchi na athari zitokanazo na shughuli za kibinadamu.

289. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itawezesha mafunzo kwa wawezeshaji (ToTs) **192** kuhusu ufugaji unaohimili Mabadiliko ya Tabianchi (*Climate Smart Agriculture - CSA*) katika Mamlaka **32** za Serikali za Mitaa; kufanya tathmini ya athari za kimazingira na kijamii (*Environmental and Social Impacts Assessment - ESIA*); na kufanya ukaguzi wa kimazingira (*Environmental Audit - EA*) katika miradi na miundombinu **10** ya Sekta ya Mifugo.

290. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itafanya ufuatiliaji wa utekelezaji wa Sheria ya Mazingira ya mwaka 2004 katika shughuli za Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji kutoka ukanda wa Ziwa Victoria na maeneo ya Pwani ya Bahari ya Hindi. Aidha, Wizara itajenga uelewa kwa wadau **700** wa uvuvi juu ya hatua za kuchukua ili kupunguza athari za kimazingira zitokanazo na mabadiliko ya tabianchi pamoja na shughuli za uvuvi na ukuzaji viumbe maji usiokuwa endelevu katika ukanda wa Ziwa Tanganyika, Bwawa la Mtera na Nyumba ya Mungu, ikiwa ni pamoja na kuandaa mwongozo wa ufugaji Samaki unaozingatia uhifadhi wa Mazingira.

Ushirikiano wa Kikanda na Kimataifa

291. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeendelea kuimarisha ushirikiano wa kikanda na kimataifa ili kuendeleza sekta za mifugo na uvuvi. Kupitia ushirikiano huo, nchi yetu inapata fursa ya kushiriki na kutekeleza Sheria, Miongozo, Mikataba, Itifaki na Taratibu mbalimbali zenye lengo la kuimarisha sekta za mifugo na uvuvi hususan udhibiti wa magonjwa ya mifugo na samaki; biashara ya mifugo na uvuvi na mazao yake.

292. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022 Wizara kwa kushirikiana na Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Shirika la Afya Duniani (WHO) na Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (OIE) imeendelea kufuatilia viashiria vya Ugonjwa wa Mafua Makali ya Ndege unaoambukiza binadamu kutokana na kugusana na ndege wenye virusi vya ugonjwa huo. Ili kufanikisha ufuatiliaji huo jumla ya sampuli **640** zilichukuliwa kwenye maeneo hatarishi wanakotua ndege kutoka Bara la Ulaya na matokeo ya kimaabara yanaonesha mpaka sasa hakuna virusi vya ugonjwa huo hapa nchini.

293. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeshiriki katika vikao vya Jumuiya ya Afrika Mashariki na SADC ikiwemo kikao cha Kamati ya Sekta ya Biashara ya Jumuiya ya Afrika Mashariki kujadili masuala ya biashara ndani ya Jumuiya; pamoja na mkutano wa uzinduzi wa Taasisi ya Wanawake wa Afrika katika Rasilimali za Mifugo na Kilimo-Biashara (*African Women in Animal Resource Farming and Agribusiness-AWARFA*). Kutokana na hizo juhudi za pamoja, sekta ya mifugo imeendelea kukua na kuimarika.

294. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeshiriki kwenye mikutano na vikao mbalimbali vya Kikanda kama ifuatavyo:-

- (i) Vikao vya IORA ambavyo vilipitia utekelezaji wa Mpango wa Usimamizi wa Rasilimali za Uvuvi katika Bahari ya Hindi, kubadilishana uzoefu wa usimamizi ili kuhakikisha nchi wanachama wa IORA zinanufaika na rasilimali za uvuvi kupitia Uchumi wa Buluu;
- (ii) Mkutano wa Baraza la Mawaziri wa Nchi Wanachama wa LTA ambao ulijadili na kupitisha mkataba wa hatua za usimamizi endelevu wa rasilimali za uvuvi na bonde la Ziwa Tanganyika;
- (iii) Mikutano mbalimbali ya SADC ambapo Tanzania imeridhia na kusaini Mpango wa kuanzishwa kwa Kituo cha Kikanda cha Usimamizi na Ulinzi wa Rasilimali za Uvuvi na Kituo cha Pamoja cha Ukuzaji Viumbe Maji kwa nchi za Kusini mwa Afrika;
- (iv) Mkutano wa OIE kupitia viwango vya afya ya viumbe maji na kurekebisha ili iweze kuendana na hali ya sasa ya biashara ya mazao ya uvuvi; na
- (v) Mkutano wa IOTC ambao ulijadili mfumo wa mgawanyo wa mavuno (Quota system) ya samaki katika Bahari ya Hindi na kuwezesha nchi kupata mgawanyo mkubwa

utakaotuwezesha kufaidika na rasilimali za uvuvi kupitia Uchumi wa Buluu.

295. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Wizara imeshiriki katika vikao na mikutano ya LVFO ambapo Tanzania imeridhia kutumia Mwongozo wa Uchakataji na Biashara ya Mabondo utakaotumika na kusimamiwa na nchi za Afrika Mashariki; kuchangia **Dola za Kimarekani 600,000** kwa ajili ya kutekeleza Mkakati wa kuokoa Sangara ujulikanao *Operation Save Nile Perch* (OSNP); na Mwongozo wa Usimamizi Shirikishi wa Uvuvi (*Beach Management Unit Guidelines*)

296. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara itaendelea kushirikiana na Taasisi za Kikanda na Kimataifa katika sekta za mifugo na uvuvi ili kuimarisha mahusiano katika uwekezaji, masoko na tafiti.

Uwekezaji Sekta ya Uvuvi

297. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuhamasisha sekta binafsi kujenga viwanda vya kuchakata mazao ya uvuvi na maghala ya kuhifadha na kugandisha mazao ya uvuvi ambapo hadi sasa kuna viwanda vikubwa vya kuchakata mazao ya uvuvi **16**, viwanda vya kati vitano (**5**) na viwanda vidogo **33** na maghala ya kuhifadhi mazao

ya uvuvi **90**. Vilevile, kuna viwanda **13** vya kuchakata mabondo ya Sangara na viwanda vitano (**5**) vya kutengeneza zana za uvuvi.

298. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, uwekezaji mkubwa wenye thamani ya Shilingi **bilioni 11** umefanyika katika ufugaji samaki kibiashara na Kampuni za Tanlapia (Bagamoyo) na Tangreen (Magu). Uwekezaji huu utapokamilika, unatarajia kuzalisha zaidi ya tani **15,000** za samaki kwa mwaka. Aidha, Serikali imetia saini hati ya mashirikiano na Serikali ya Misri kupitia Kampuni ya Taifa ya Uvuvi na Ukuzaji Viumbe Maji (*National Company for Fishing and Aquaculture*) ili kuwekeza pamoja na TAFICO. Mradi huo utajumuisha uzalishaji chakula cha samaki, ufugaji samaki, uchakataji wa mazao ya uvuvi, kupunguza upotevu wa mazao ya uvuvi na kuongeza thamani, kuwezesha uvunaji wa rasilimali za uvuvi katika Ukanda wa Uchumi wa Bahari, kuwajengea uwezo watumishi wa sekta ya uvuvi na kuimarisha utafiti wa uvuvi na ukuzaji viumbe maji. Pia, Wizara itaendelea kuweka mazingira wezeshi ili kuvutia uwekezaji zaidi ikiwa ni pamoja na kutoa vibali bila gharama, kuwezesha misamaha ya kodi na ushuru kwa zana na pembejeo muhimu, na kuanisha maeneo mahsusi ya ufugaji samaki katika maziwa makubwa.

299. **Mheshimiwa Spika**, Serikali imeendelea kuhamasisha uwekezaji katika tasnia ya Ukuzaji Viumbe Maji ambapo hadi tarehe 30 Aprili, 2022 kuna vizimba vya kufugia samaki **780**, mabwawa **31,407**, vitotoleshi **35** vya kuzalisha vifaranga vya samaki. Kuongezeka kwa vitotoleshi kutaongeza upatikanaji wa vifaranga vya samaki na hivyo kuongeza uzalishaji wa samaki.

Gawio la Serikali katika Sekta ya Mifugo na Uvuvi

300. *Mheshimiwa Spika*, katika mwaka 2021/2022, Taasisi, Bodi na Wakala zilizopo chini ya Wizara ambazo ni NARCO, LITA, TALIRI, TVLA, Bodi ya Nyama Tanzania, Bodi ya Maziwa Tanzania, TAFIRI, FETA na MPRU zimetoa gawio kwa Serikali lenye jumla ya Shilingi **152,203,000** kati ya fedha hizo, Shilingi **117,203,000** ni za Taasisi za Sekta ya Mifugo na **Shilingi 35,000,000** ni za taasisi za sekta ya uvuvi (**Kiambatisho Na. 20**) ikilinganishwa na kiasi cha Shilingi **348,940,989.85** kilichotolewa mwaka 2020/2021. Aidha, Wizara imeendelea kuhamasisha uwepo wa tija katika taasisi hizo ili kuweza kuchangia zaidi mapato katika mfuko wa Serikali.

Michango katika Shughuli za Kijamii

301. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2021/2022, Taasisi, Bodi na Wakala zilizo chini ya Wizara zimetoa mchango wa Shilingi **202,468,500** ikilinganishwa na Shilingi **279,636,302.48** zilizotolewa mwaka 2020/2021. Michango hiyo ni kwa ajili ya kuchangia shughuli za maendeleo ya jamii ikiwemo uchanjaji mifugo, kutoa elimu kwa wafugaji, kuendesha elimu ya uhifadhi katika vijiji nje ya eneo la hifadhi za Bahari na maeneo tengefu, kutoa misaada ya vifaa vya kielimu kwa shule za msingi katika Wilaya ya Mafia n.k.

E HITIMISHO

302. **Mheshimiwa Spika**, kabla ya kuhitimisha hotuba yangu, naomba kuchukua fursa hii kuwashukuru wale wote waliochangia kwa namna moja au nyingine katika kuiwezesha Wizara kufanikisha majukumu yake. Mafanikio yaliyopatikana katika mwaka 2021/2022 yametokana na ushirikiano na misaada ya kifedha na kiufundi kutoka kwa nchi wahisani, mashirika mbalimbali ya kitaifa na kimataifa, taasisi za fedha za Kitaifa na Kimataifa, taasisi za hiari zisizokuwa za kiserikali na mashirika ya kidini bila kusahau hamasa na ushiriki wa wananchi wakiongozwa na Waheshimiwa Wabunge na Madiwani.

303. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutumia fursa hii kuzitambua na kuzishukuru nchi za Japan, Korea Kusini, Uingereza, Uholanzi, Ireland na Jamhuri ya Watu wa China kwa kuchangia katika maendeleo ya Sekta ya Mifugo na Uvuvi. Naomba pia kutambua na kuzishukuru jumuiya za kikanda ambazo ni Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC), Jumuiya ya Maendeleo ya Nchi za Kusini mwa Afrika (SADC) na Umoja wa Nchi za Ulaya (EU).

304. **Mheshimiwa Spika**, Aidha, nazishukuru taasisi zinazoendelea kutuunga mkono kwa njia mbalimbali, ikiwa ni pamoja na:- Taasisi ya Usimamizi wa Uvuvi Ziwa Victoria (*Lake Victoria Fisheries Organization-LVFO*), Mamlaka ya Usimamizi wa Ziwa Tanganyika (*Lake Tanganyika Authority-LTA*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi wa Jodari ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Tuna Commission-IOTC*), Kamisheni ya Usimamizi wa Uvuvi Kusini Magharibi mwa Bahari ya Hindi (*South West Indian Ocean Fisheries Commission-SWIOFC*), Umoja wa Nchi zilizoko katika Mwambao wa Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Rim Association - IORA*), *Western Indian Ocean Marine Science Association* (WIOMSA), Kamisheni ya Usimamizi wa Nyangumi (*International Whaling Commission-IWC*), Kamisheni ya Bahari ya Hindi (*Indian Ocean Commission-IOC*), na Taasisi ya Wanawake wa

Afrika katika Rasilimali za Mifugo na Kilimo-Biashara (*African Women in Animal Resource Farming and Agribusiness-AWARFA*).

305. **Mheshimiwa Spika**, nitambue pia mchango wa mashirika mengine tunayoshirikiana nayo katika Sekta za Mifugo na Uvuvi ambayo ni: Shirika la Afya Duniani (WHO), Shirika la Afya ya Wanyama Duniani (OIE), Shirika la Chakula na Kilimo la Umoja wa Mataifa (FAO), Mfuko wa Kimataifa wa Maendeleo ya Kilimo (IFAD), Shirika la Maendeleo la Umoja wa Mataifa (UNDP), Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Watoto (UNICEF), Taasisi ya Rasilimali za Wanyama ya Umoja wa Afrika (AU-IBAR), Taasisi ya Kimataifa ya Utafiti wa Mifugo (ILRI), Taasisi ya Utafiti wa Kilimo ya Ireland (TEAGASC), Serikali ya Uholanzi na Serikali ya Japan kupitia Programu ya Uchumi na Maendeleo ya Jamii (*Economic and Social Development Programme – ESDP*), *Trade Mark East Africa - TMEA* na *Overseas Fishery Cooperation Foundation (OFCF) of Japan*.

306. **Mheshimiwa Spika**, nazishukuru pia taasisi za Kifedha na Wadau wa Maendeleo kwa ushirikiano wao hasa, Benki ya Dunia (WB), Benki ya Maendeleo ya Afrika (AfDB), Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la Jamhuri ya Korea (KOICA), Shirika la Kimataifa la Ushirikiano la

Jamhuri ya Japan (JICA), Shirika la Misaada la Ireland (Irish Aid), Shirika la Misaada la Marekani (USAID), Idara ya Maendeleo ya Kimataifa ya Uingereza (DfID), Shirika la Ushirikiano la Ujerumani (GIZ), Shirika la Maendeleo la Denmark (DANIDA), Shirika la Kimataifa la Maendeleo la Sweden (SIDA); na mashirika ya IAEA, ILRI, CIAT kwa michango yao katika kuendeleza Sekta za Mifugo na Uvuvi.

307. **Mheshimiwa Spika**, Aidha, napenda kuyashukuru Mashirika na Taasisi za hiari za *Bill and Melinda Gates Foundation, World Wide Fund for Nature (WWF), Heifer Project Tanzania (HPT), Overseas Fisheries Cooperation Foundation of Japan (OFCF), Vetaid, Care International, Welcome Trust, World Vision, FARM Africa, Land O' Lakes, World Society for Protection of Animals (WSPA), Global Alliance for Livestock and Veterinary Medicine (GALVmed), Institute of Social Studies (ISS), International Land Coalition (ILC), Sea Sense, SmartFish, Marine Stewardship Council (MSC)*, pamoja na Mashirika na Taasisi mbalimbali za humu nchini zinazojihusisha na uendelezaji wa Sekta za Mifugo na Uvuvi.

308. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya pekee nimpongeze na kumshukuru tena Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, **Mheshimiwa Samia**

Suluhu Hassan, kwa namna anavyoliongoza Taifa letu na anavyotusimamia katika kutekeleza majukumu ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi. Nina imani kuwa ndani ya uongozi wake tutahakikisha kuwa Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya mwaka 2020 - 2025 na Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa mwaka 2021/2022 – 2025/2026 inatekelezwa kikamilifu hususan katika sekta za mifugo na uvuvi.

309. **Mheshimiwa Spika**, naomba kuchukua nafasi hii tena kuwashukuru na kuwapongeza Kamati ya Kudumu ya Bunge inayosimamia Kilimo, Mifugo na Maji kwa maoni yao na ushauri uliolenga kuboresha na kuimarisha sekta za mifugo na uvuvi. Pia niwashukuru wadau mbalimbali katika sekta za mifugo na uvuvi, wafugaji na wavuvi hususan wanaozingatia Sheria katika utendaji wa kazi zao kote nchini kwa kutunza, kuzalisha na kulinda rasilimali za Taifa. Napenda kuwaahidi kwamba Wizara yangu itaendelea kusimamia sekta za mifugo na uvuvi na kuunga mkono juhudi za wafugaji, wavuvi, wasindikaji na wafanyabiashara wa bidhaa za mifugo na uvuvi.

310. **Mheshimiwa Spika**, naomba kurejea tena kutoa shukrani zangu za dhati kwa **Mheshimiwa Abdallah Hamis Ulega**, Mbunge wa Jimbo la

Mkuranga, Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi kwa ushauri na ushirikiano wake katika kusimamia majukumu ya Wizara. Aidha, natoa pia shukrani zangu kwa **Bw. Tixon Tuyangile Nzunda**, Katibu Mkuu (Mifugo) na **Dkt. Rashid Adam Tamatamah**, Katibu Mkuu (Uvuvi), Wakurugenzi pamoja na Watendaji wote wa Wizara na Taasisi kwa kazi nzuri wanazozifanya.

311. **Mheshimiwa Spika**, naomba pia kutoa shukrani zangu za dhati kwa wananchi wa Jimbo la Maswa Magharibi ambao muda wote wameendelea kuniunga mkono katika kutekeleza majukumu yangu ya jimbo na kitaifa, nataka niwahakikishie kuwa nitaendelea kuwatumikia kwa juhudi na maarifa ili kuleta mabadiliko ya kimaendeleo katika jimbo letu na Taifa kwa ujumla.

F. MUHTASARI WA MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

312. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara inaomba Bunge lako Tukufu likubali kupitisha Makadirio ya Matumizi ya Wizara ya Mifugo na Uvuvi ya jumla ya Shilingi **168,248,787,000**. Kati ya fedha hizo, Shilingi **52,047,604,000** ni kwa ajili ya Sekta ya Mifugo na Shilingi **116,201,183,000** kwa ajili ya Sekta ya Uvuvi. Mchanganuo wa fedha zinazoombwa kwa kila Fungu ni kama ifuatavyo: -

Fungu 99: Sekta ya Mifugo

313. **Mheshimiwa Spika**, Wizara inaomba kutumia jumla ya Shilingi **52,047,604,000** kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya Sekta ya Mifugo. Kati ya fedha hizo, Shilingi **35,036,988,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **17,010,616,000** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Mgawanyo wake ni kama ifuatavyo:-

- (i) **Fedha za Matumizi ya Kawaida Shilingi 35,036,988,000**
 - Mishahara Shilingi **21,332,877,000**
 - Matumizi Mengineyo (OC) Shilingi **13,704,111,000**

**(ii) Fedha za Matumizi ya Maendeleo
Shilingi 17,010,616,000**

- Fedha za Ndani, Shilingi **16,871,741,000**; na
- Fedha za Nje Shilingi **138,875,000**.

Fungu 64: Sekta ya Uvuvi

314. **Mheshimiwa Spika**, katika mwaka 2022/2023, Wizara inaomba jumla ya Shilingi **116,201,183,000** kwa ajili ya kutekeleza majukumu ya Sekta ya Uvuvi. Kati ya fedha hizo, Shilingi **23,349,646,000** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Shilingi **92,851,537,000** ni kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Maendeleo. Mchanganuo wake ni kama ifuatavyo:-

**(i) Fedha za Matumizi ya Kawaida ni
Shilingi 23,349,646,000.**

- Mishahara ni Shilingi **12,719,235,000**; na
- Matumizi Mengineyo (OC) ni Shilingi **10,630,411,000.00**.

**(ii) Fedha za Matumizi ya Maendeleo
Shilingi 92,851,537,000**

- Fedha za Ndani: Shilingi **55,854,800,000**; na
- Fedha za Nje: Shilingi **36,996,737,000**

315. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitoe shukrani zangu za dhati kwako na kwa Waheshimiwa Wabunge kwa kunisikiliza. Hotuba hii pia inapatikana katika Tovuti ya Wizara: www.mifugouvuvi.go.tz

316. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja.

KIAMBATISHO 1: UZALISHAJI WA MAZAO YA MIFUGO KUENZIA MWAKA 2014/2015 HADI 2021/2022

Aina ya Zao	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Uzalishaji wa Nyama (Tani)								
Ng'ombe	319,112	323,775	394,604	471,692	479,071	486,736.10	508,355.17	526,350.95
Mbuizi/ Kondoo	124,745	129,292	144,597	92,999	94,453	95,964.30	102,137.22	107,791.38
Nguruwe	54,360	79,200	18,899	37,191	37,773	38,377.40	41,467.82	44,420.33
Kuuku	99,540	104,292	63,597	78,110	79,332	80,601.30	86,205.78	91,403.99
Jumla	597,757	636,559	621,697	679,992	690,629	701,679.10	738,165.99	769,966.66
Uzalishaji wa Maziwa ('000' Lita)								
Ng'ombe wa Asili	1,381,451	1,423,288	1,460,900	1,608,099	1,874,923	2,101,789	2,170,461	2,345,650.13
Ng'ombe wa Kisasa	677,275	703,979	626,100	792,044	803,538	900,766	930,923	1,102,421.52
Jumla	2,058,726	2,127,267	2,087,000	2,400,134	2,678,461	3,002,555	3,101,384	3,448,071.65
Uzalishaji wa Mayai ('000')								
Mayai	4,153,800	4,353,182	2,758,000	3,156,692	3,575,621	4,051,179	4,510,345	4,979,772

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 2: VIWANDA VYA KUSINDIKA MAZIWA KATIKA MWAKA 2021/2022

Na	Mkoa	Idadi ya viwanda	Jina la Kiwanda	Uwezo uliosimikwa (lita)	Hali ya kiwanda	Usindikaji halisi/siku (lita) 2020/2021	Asilimia ya usindikaji (%)	Usindikaji halisi 2021/2022 (lita)	Asilimia ya usindikaji (%)
1	Arusha	18	Northern Creameries	30,000	Hakifanyi kazi	0	-	0	0
			International Dairy Products	10,000	Kinafanya kazi	3,500	35.00	3,581	35.81
			Mountain Green Dairy	1,500	Kinafanya kazi	400	26.67	409	27.28
			Agape Dairy group	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92
			Jitume Dairy group	300	Kinafanya kazi	150	50.00	153	51.15
			Inuka Dairy group	500	Hakifanyi kazi	0	-	0	0.00
			Kijimo Dairy Cooperative	1,000	Kinafanya kazi	500	50.00	512	51.15
			Ayalabe Dairy cooperative Society	1,500	Kinafanya kazi	400	26.67	409	27.28
			Bayana Milk	100	Kinafanya kazi	50	50.00	51	51.15
			Uvingo Dairy	1,000	Kinafanya kazi	500	50.00	512	51.15
			Fahari Fresh General Supply	500	Kinafanya kazi	100	20.00	102	20.46
			Machame Dairy Products	400	Kinafanya kazi	100	25.00	102	25.58
			Grand Demam	40,000	Kinafanya kazi	2500	6.25	2,558	6.39
			Yoba Tanzania (INNESOD Ltd)	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92
			Hillside Dairies	1,500	Kinafanya kazi	400	26.67	409	27.28
			Meru Kwetu Dairy	500	Kinafanya kazi	150	30.00	153	30.69
			Galaxy Foods and Beverage	30,000	Kinafanya kazi	8,000	26.67	8,184	27.28
			Asili Dairy Products	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92
2	Dar es Salaam	11	Bakresa Food Products	10,000	Kinafanya kazi	8000	80.00	8,184	81.84

Na	Mkoa	Idadi ya viwanda	Jina la Kiwanda	Uwezo uliosimikwa (lita)	Hali ya kiwanda	Usindikaji halisi/siku (lita) 2020/2021	Asilimia ya Usindikaji 2021/2022 (lita)	Asilimia ya Usindikaji halisi usindikaji (%)
			Profate Dairy Investment	2,000	Kinafanya kazi	800	800	40.00
			Manow Dairy	1,000	Kinafanya kazi	300	300	30.00
			SADO Farm Dairy	1,000	Kinafanya kazi	500	500	50.00
			Fabian and Family Co. Dairy	1,500	Kinafanya kazi	500	500	33.33
			TAMU Milk	500	Kinafanya kazi	250	250	50.00
			Mink Milk	300	Kinafanya kazi	150	150	50.00
			Dar Zoo Farm Milk	5,000	Kinafanya kazi	2,000	2,046	40.00
			Gonza Milk	700	Kinafanya kazi	300	300	42.86
			Dairy daily	500	Kinafanya kazi	300	300	60.00
			MilkCom	100,000	Kinafanya kazi	40000	40,920	40.00
3	Dodoma	1	Dodoma Halisi	1,500	Kinafanya kazi	500	512	33.33
4	Geita	1	Mzeituni Business	500	Kinafanya kazi	100	102	20.00
5	Iringa	2	Mafinga Milk Group	600	Kinafanya kazi	100	102	16.67
6	Kagera	6	ASAS Dairy	100,000	Kinafanya kazi	32000	32,736	32.00
			Kagera Milk	3,000	Kinafanya kazi	400	409	13.33
			Kyaka Milk Plant (Mgando)	1,000	Kinafanya kazi	450	460	45.00
			Kihanga Milk	500	Hakifanyi kazi	0	0	-
			Kagera mgando	1,000	Kinafanya kazi	300	307	30.00
			Kagama Ranch	800	Kinafanya kazi	200	205	25.00
			Delco Food ltd	1,000	Kinafanya kazi	300	307	30.00
7	Katavi	1	Katavi Dairy Milk Supplier	400	Kinafanya kazi	50	51	12.50
8	Kigoma	1	Viemka Agri Enterprise	500	Kinafanya kazi	200	205	40.00
9	Kilimanjaro	12	Nronga Women Dairy	2,500	Kinafanya kazi	1500	1,535	60.00
			Nronga Creameries Dairy	3,000	Kinafanya kazi	1,500	1,535	50.00

Na	Mkoa	Idadi ya viwanda	Jina la Kiwanda	Uwezo iliosimikwa (hita)	Hali ya kiwanda	Usindikaji halisi/siku (hita) 2020/2021	Asilimia ya Usindikaji 2021/2022 (%)	Usindikaji halisi usindikaji (%)
			West Kilimanjaro	2,000	Kinafanya kazi	800	40.00	818
			Mboreni Women	1,000	Kinafanya kazi	300	30.00	307
			Marukeni	1,000	Kinafanya kazi	450	45.00	460
			Foo Dairy	1,000	Kinafanya kazi	200	20.00	205
			Ng'uni Women	1,000	Kinafanya kazi	350	35.00	358
			Kalali Women	1,000	Kinafanya kazi	300	30.00	307
			Fulkeni Mini Dairies	3,000	Kinafanya kazi	500	16.67	512
			Kilimanjaro Creameries	10,000	Kinafanya kazi	100	1.00	102
			Neema Dairies	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307
			Kondiki Small Scale Dairy	5,000	Kinafanya kazi	3500	70.00	3,581
10	Lindi	2	Lindi Dairy	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205
			Narunyū Sisters	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307
11	Manyara	1	Nasinya Dairy Ltd	400	Kinafanya kazi	200	50.00	205
			Musoma Dairy	120,000	Kinafanya kazi	0	-	0
		12	Baraki Sisters	250	Kinafanya kazi	100	40.00	102
			Nyuki Dairy	3,500	Kinafanya kazi	1,500	42.86	1,535
			Mara Milk	16,000	Hakifanyi kazi	0	-	0
			Kwetu milk	200	Kinafanya kazi	100	50.00	102
			Bwai Milk	300	Kinafanya kazi	100	33.33	102
			Mema Milk	500	Kinafanya kazi	150	30.00	153
			Skolth Milk	200	Kinafanya kazi	100	50.00	102
			Ebeneza Dairy	500	Kinafanya kazi	100	20.00	102
			Maziwa Mtundi	300	Kinafanya kazi	200	66.67	205
			Musoma Milk Group	1,200	Kinafanya kazi	700	58.33	716
			AFRI Milk	400	Kinafanya kazi	100	25.00	102
13	Mbeya	6	Lwis Milk	300	Hakifanyi kazi	0	-	0
			Sebadon Milk	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307
			Mbeya Maziwa	1,000	Kinafanya kazi	800	80.00	818

Na	Mkoa	Idadi ya viwanda	Jina la Kiwanda	Uwezo uliosimikwa (lita)	Hali ya kiwanda	Usindikaji halisi/siku (lita) 2020/2021	Asilimia ya Usindikaji (%)	Usindikaji halisi 2021/2022 (lita)	Asilimia ya Usindikaji (%)
			Isanga Dairy Cooperative Union	300	Kinafanya kazi	100	33.33	102	34.10
			Mbeya Milk	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92
			Malt Uyole	1,000	Kinafanya kazi	200	20.00	205	20.46
14	Morogoro	8	SUA	500	Kinafanya kazi	50	10.00	51	10.23
			Mazimbu Cheese	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92
			Bahkilana Dairy	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38
			Morogoro Fresh	500	Kinafanya kazi	300	60.00	307	61.38
			Shamo Dairy	300	Kinafanya kazi	100	33.33	102	34.10
			Twawose	500	Kinafanya kazi	200	40.00	205	40.92
			Mother Dairy Ltd	3,000	Kinafanya kazi	2000	66.67	2,046	68.20
			Shambani Graduates	8,000	Kinafanya kazi	1800	22.50	1,841	23.02
16	Mwanza	4	Mother Dairy-Sengerema	1,600	Kinafanya kazi	400	25.00	409	25.58
			Misenani Dairy	100	Kinafanya kazi	50	50.00	51	51.15
			Mabuki Min Dairy	200	Kinafanya kazi	100	50.00	102	51.15
			Tukwamuane Dairy	500	Kinafanya kazi	221	44.20	226	45.22
17	Njombe	1	Njombe Milk factory	20,000	Kinafanya kazi	6000	30.00	6,138	30.69
18	Pwani (coastal)	2	Chawakimu Cooperative	5,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	30.00	1,535	30.69
			Mother Dairy Ltd (Rufiji)	5,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	30.00	1,535	30.69
19	Rukwa	1	Motherland Dairy	5,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	16.00	818	16.37
20	Ruvuma	3	Jema Milk	300	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	40.00	123	40.92
			Peramiho Dairy	150	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	66.67	102	68.20
			Ruvuma Dairies	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	60.00	307	61.38
21		2	Mama O Dairy	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	40.00	205	40.92

Na	Mkoa	Idadi ya viwanda	Jina la Kiwanda	Uwezo uliosimikwa (lita)	Hali ya kiwanda	Usindikaji halisi/siku (lita) 2020/2021	Asilimia ya Usindikeji (%)	Usindikaji halisi 2021/2022 (lita)	Asilimia ya Usindikeji (%)
	Shinyanga		Saweke Cooperative	200	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	75.00	153	76.73
22	Simiyu	2	Lamadi Milk (Busega)	400	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	25.00	102	25.58
23	Singida	3	Meatu Milk	1,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	20.00	205	20.46
			Taishi Farm	1,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	45.00	460	46.04
			Singida Milk	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	40.00	205	40.92
			Singidani Dairy (Mama Habiba Sengaso)	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	60.00	307	61.38
24	Songwe	1	Ushirika wa maziwa wa Vwawa	5,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	14.00	716	14.32
25	Tabora		Baklaani Milk	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	40.00	205	40.92
			Neerna brands	1,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	30.00	307	30.69
			Wisjack Dairy	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	42.00	215	42.97
			New /Tabora Dairies	5,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	20.00	1,023	20.46
26	Tanga	3	Tanga Fresh Ltd	120,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	39.25	48,183	40.15
			Biderman Dairy	500	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	40.00	205	40.92
27	Unguja	1	Irente Farm	1,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	30.00	307	30.69
			Azam Dairy	150,000	Kinafanya kazi	Kinafanya kazi	13.33	20,460	13.64
Total		105		872,700		207,951	23.76	212,734	24.38

Chanzo: Bodi ya Maziwa Tanzania, 2021

KIAMBATISHO: 3 HALI YA UHIMILISHAJI NCHINI KUTOKA MWAKA 2019/2020 HADI MWAKA 2021/2022.

Na.	Mkoa	Ng'ombe Waliohimilishwa 2019/2020	Ng'ombe Waliohimilishwa 2020/2021 Hadi	Ngombe Waliohimilishwa 2021/2022
1	Arusha	25,475	16,426	12,977
2	Dar Es Salaam	2,486	16,200	4,039
3	Dodoma	4,407	1,118	1,435
4	Geita	3,978	139	89
5	Iringa	1,243	589	1,210
6	Kagera	4,811	756	2,035
7	Katavi	2,041	104	60
8	Kigoma	38	0	78
9	Kilimanjaro	7,456	17,156	14,521
10	Lindi	0	209	128
11	Manyara	621	917	1,029
12	Mara	657	2,351	349
13	Mbeya	3,492	862	4,100
14	Morogoro	1,243	566	948
15	Mwanza	3,107	1,715	748
16	Njombe	907	884	1,100
17	Pwani	1,243	2,754	2,413
18	Rukwa	653	414	100
19	Shinyanga	27	0	169
20	Simiyu	4,464	437	0
21	Singida	186	0	14
22	Songwe	0	1,293	89
23	Tabora	0	2,271	0
24	Tanga	8,077	10,214	5,479
	Jumla	76,612	77,375	53,110

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 4: WAHIMILISHAJI WALIOPATIWA MAFUNZO MWAKA 2021/2022.

Na.	Wilaya	Mkoa	Wahimilishaji Waliojengewa Uwezo
1	Kongwa	Dodoma	4
2	Mpanda Mc & Tanganyika	Katavi	3
3	Bariadi	Simiyu	13
4	Meatu		6
5	Chato	Geita	4
6	Bukombe		2
7	Missenyi	Kagera	4
8	Kyerwa		1
9	Mkuranga	Pwani	5
10	Kisarawe		9
11	Ruangwa	Lindi	4
12	Butiama	Mara	5
13	Uyui	Tabora	8
14	Mbarali	Mbeya	7
15	Musoma Dc	Mara	3
16	Bunda Dc		5
17	Serengeti		6
18	Kilosa		4
19	Mvomero	Morogoro	2
20	Muheza		7
21	Korogwe	Tanga	4
22	Tanga CC		12
Jumla			118

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

**KIAMBATISHO 5: UZALISHAJI WA MITAMBA KATIKA MASHAMBA YA SERIKALI KUENZIA MWAKA
2012/2013 HADI 2021/2022**

Na	Kituo	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/2021	2021/2022
1	Sao Hill	198	194	187	144	158	120	130	212	200	223
2	Mabuki	215	113	223	200	153	150	140	175	389	130
3	Kitulo	104	61	66	62	72	110	110	150	135	119
4	Ngerengere	47	67	70	80	70	20	50	93	150	102
5	Nangarano	47	67	70	80	70	20	50	8	51	21
6	NARCO	60	40	30	80	88	120	129	1,287	2,570	1,733
7	TALIRI	-	-	-	-	-	-	-	260	45	115
8	LITA	-	-	-	-	-	-	-	164	20	237
	Jumla	671	542	646	646	611	540	609	2,349	3,560	2,680

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 6: ORODHA YA MASHAMBA YA KUKU WAZAZI MWAKA 2021/2022

Na.	Mkoa	Jina la Shamba	Aina ya Kuku	Idadi
1.	Arusha	Tanzania Poultry farm	Wazazi	200,000
2.	Dar es Salaam	Irvine's hatchery - Bagamoyo	Wazazi	220,000
3.	Dar es Salaam	Interchick	Wazazi	100,000
4.	Dar es Salaam	Twiga hatcheries	Wazazi	120,000
5.	Dar es Salaam	Ideal chick	Wazazi	50,000
6.	Iringa	Mkuza Farm	Wazazi	30,000
7.	Kilimanjaro	Kilacha	Wazazi	18,000
8.	Kilimanjaro	Kibo Hacheries	Nyama	60,000
9.	Pwani	CPF	Nyama	70,000
10.	Iringa	Silverland	Wazazi	100,000
11.	Pwani - Chalinze	Msigani Poultry Farm	Chotara/Sasso	5,000
12.	Pwani	AKM Glitters	Chotara/Kroila	30,000
13.	Pwani - Mlandizi	Animal Care Poultry Farm- Breeder Flock	Wazazi chotara	30,000
14.	Pwani	Nzua Poultry	Wazazi Kienyeji	5,000
15.	Dar es Salaam	Z.K Poultry Farm Co. Ltd- Breeder farm	Wazazi	1,000
16.	Kilimanjaro- Siha	Afro Farm Tanzania Ltd	Mayai	20,000
17.	Njombe	Matembwe	Mayai	3,000
18.	Arusha-Mbuguni	KiliAgro Farm	Nyama	200,000
19.	Dar es Salaam-Ubungo	Young Investment Co.Ltd	Nyama	40,000
20.	Mbeya	Songwe Farm	Wazazi	4,000
21.	Bagamoyo	Miyamhoro Poultry Farm	Wazazi	10,000
22.	Dar es salaam- chamika	Triram Breeder Farm	Wazazi	20,000
23.	Pwani	Kuku Project	Nyama	5,000
24.	Morogoro	Tanbreed	Nyama	30,000

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 7: ORODHA YA VITOTOLESHI VYA KUKU NA MAYAI MWAKA 2021/2022

Na	Mkoa	Jina la kitotoleshaji	Aina ya vifaranga vinavyozalishwa	Uzalishaji kwa Wiki
1.	Arusha	Tanzania Poultry farm	Nyama	180,000
2.	Dar es Salaam	Irvine's hatchery – Bagamoyo	Nyama	220,000
3.	Dar es Salaam	Interchick	Mayai	25,000
4.	Dar es Salaam	Twiga hatcheries	Nyama	280,000
5.	Dar es Salaam	Ideal chick	Nyama	120,000
6.	Pwani	Kibaha E.C	Nyama	20,000
7.	Pwani	Ruvu JKT	Nyama	30,000
8.	Pwani	Kiluvya Poultry products	Nyama	30,000
9.	Pwani	Mkuza	Nyama	60,000
10.	Kilimanjaro	Kilacha	Nyama	30,000
11.	Kilimanjaro	Kibo Hatcheries	Nyama	60,000
12.	Pwani	CPF	Nyama	150,000
13.	Iringa	Silverland	Chotara / Sasso	300,000
			Nyama	100,000
			Layers	50,000
14.	Dar es Salaam	Falcon Hatchery	Nyama	18,000
15.	wani – Mkuranga	Xi Wang Breeder Farm	Mayai	10,000
16.	Pwani – Chalinze	Msigani Poultry Farm Hatchery	Chotara-Kuroila	7,000
17.	Pwani	AKM Glitters	Chotara-Kuroila	250,000
18.	Pwani - Mlandizi	Animal Care Poultry Farm-Breeder Flock	Nyama	40,000
19.	Pwani	Nzua Poultry Farms Hatchery	Kienyeji	15,000
20.	Pwani -Kibaha	Orgamia Hatchery	Nyama	40,000
21.	Dar es Salaam-Pugu	Kana Hatcheries	Mayai	20,000
22.	Dar es Salaam	Z.K Poultry Farm Co. Ltd- Hatchery	Nyama	6,000
23.	Njombe	Matembe	Mayai	7,000
24.	Mwanza	Kuku Poa	Nyama	20,000
25.	Mbeya	Songwe Hatchery	Mayai	30,000
26.	Dar Es Salaam- Chanika	Triram Hatchery	Nyama	15,000
27.	Dar es salaam-Bunju B	Shosma- Hatchery	Nyama	20,000
28.	Bagamoyo	Miyamhoro Poultry Farm	Nyama	10,000
		Jumla		2,283,000

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

**KIAMBATISHO 8: IDADI YA VIFARANGA NA MAYAI YA KUKU VILIVYOINGIZWA NCHINI NA KUSAFIRISHWA
NJE YA NCHI**

Na.	Mwezi	Vifaranga vya Kuku Wazazi (DOC – PS)		Vifaranga vya Kuku (DOC)		Mayai ya Kutotolesha Vifaranga (Parent stock)		Mayai ya Kula (Table Eggs) kwa Tray		Kuku	
		Nje	Ndani	nje	ndani	nje	ndani	nje	ndani	nje	ndani
1	Januari 2021	82,000	98,912	34,600	0	472,600	0	8,000	0	0	0
2	Februari 2021	112,000	139,606	60,600	0	830,500	19,754	7,006	0	0	0
3	Machi 2021	113,000	1,150	20,670	0	424,240	10,620	19,990	0	1,300	0
4	Aprili 2021	49,220	86,491	43,600	0	26,415	0	0	0	280	0
5	Mei 2021	0	37,300	37,300	0	11,520	0	13,572	0	451	0
6	Juni 2021	5,000	0	79,900	20,400	81,000	0	21,230	0	140	0
8	Julai 2021	0	3,44,618	32,000	151,000	1,060,480	300,000	18,530	0	6,500	0
9	Agosti 2021	0	646,832	21,600	90,000	334,398	360	39,309	0	40	0
10	Septemba 2021	5,000	420,628	23,950	50,000	290,600	0	8,750	0	30	0
11	Oktoba 2021	56,520	35,000	0	0	160,520	0	4,950	0	4,950	0
12	Novemba 2021	5,000	339,786	19,450	126,200	186,480	19,300	2,650	0	0	0
13	Desemba 2021	0	374,786	0	126,200	347,000	0	7,600	0	0	0
	Jumla Kuu	427,740	2,225,112	373,670	563,800	4,225,753	350,034	151,587	0	13,691	0

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 9 : UWEZO WA VIWANDA VINAVYOZALISHA BIDHAA ZA NGOZI VILIVYOPO

Na.	Jina la Kiwanda	Mahali Kilipo	Uwezo wa Kiwanda Kuzalisha Jozi za Viatu
1.	Bora Industries Ltd.	Dar es Salaam	600,000
2.	Himo Tanneries and Planters Ltd	Kilimanjaro-Moshi	93,600
3.	Woiso Shoes.	Dar es Salaam	108,000
4.	Ital Shoes Ltd.	Dar es Salaam	134,000
5.	Kilimanjaro International Leather Company Ltd.	Kilimanjaro-Moshi	1,200,000
6.	Small Scale Enterprises (SMEs).	Viwanda 150	720,000
	Jumla		2,855,600

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara, 2021

KIAMBATISHO 10:VIWANDA VYA KUSINDIKA NGOZI VILIVYOPO NCHINI

Na.	Jina la Kiwanda	Uwezo wa kusindika Vipande		Aina ya Ngozi Zinazozalishwa
		Ngozi ya Ng'ombe	Ngozi ya Mbuzi/Kondoo	
1.	Himo Tanneries and Planters	90,000	900,000	Ngozi zilizochakatwa (crust/leather)
2.	Moshi Leather Industries LTD	180,000	1,200,000	Ngozi zilizochakatwa (crust/leather)
3.	Ace leather LTD	0	0	Kimafanyiwa ukarabati mkubwa
4.	Salex Tanneries LTD	624,000	1,500,000	Hatua ya Kati (Wet Blue)
5.	Phis Tannery	365,000	438,000	Hatua ya Kati (Wet Blue)
Jumla		1,259,000	4,038,000	

Chanzo: Wizara ya Viwanda na Biashara, 2021

KIAMBATISHO 11:MAENEO YA MALISHO YALIYOTENGWA KUENZIA MWAKA 2015 HADI 31 MACHI, 2022

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
TANGA	1	Kilindi	Mnkonde	1,961.09
			Komnazi	87.95
			Tuliani kwendijero	60.94
			Misufini	314.51
			Vyadigwa	570.76
			Mbogo	10.36
			Mmbogo	425.17
			MNKONDE	1,961.09
			KOMNAZI	87.95
			Tuliani Kwedijero	60.94
	2	Muheza	Mbambara	68
			Lusanga A	203.1
			Tanganyika	75.6
			Muangano	444
			Mkanyageni	260
			Lusanga C	161.5
			Ubiri	16.33
			Mkomazi	991.89
			Michungwani	125.88
			Segera	84.29
Ruuma	5	Handeni DC	KITUMBI	2,914.78
			Kitumbi	2,914.78
			KWAMSUNDI	465.23
			Limamu	11,076.80
			Kikunja	473.32
			Liweta	1,397.00
			Liwoto	4,483.20
			Litoromelo	107.54
			Hinga	91.24
			Lundo	57.02
Lindi	9	Ruungwa	Kihuru	74.53
			Kindimba juu	160.27
			Ndogosi	1,333.40
			Paradiso	866.55
			Ntunduwaro	3,063.75
			Mmawa	24
			Chingumbwa	103.52
			Machang'anja	280
			Turuki	989
				10

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Dodoma	11	Mpwapwa	Likombora	227
			Chiseyu	1,620.43
	12	Bahi	Ikuyu	1,929.29
			Asanje	6.73
			Mkondai	214.14
			Babayu	475.96
	13	Chamwino	Kongogo	421.67
			Makanda	1,687.68
			Ibugule	1,859.86
			Chanene	4.36
			Humekwa	2.36
	14	Chemba	Solowu	15.53
			Nayu	0.81
			goima	49
Hamai			211	
Mapango			298	
Jenjeluse			0	
15	Kondea	Babayu	53.66	
		Nkulari	223	
		Chubi	1,103.22	
		Itaswi	618.9	
		Haire	455.1	
		Mauno	1,112.87	
		Kisaki	349	
		Kwadelo	1,654.49	
		Boma ya Ng'ombe	1,212.52	
		Kilele cha Ng'ombe	621.45	
Mafai	1.38			
Arusha	Karatu	Oangend grazing	5,446.66	
		Mbuganyekundu Hadza	69.8	
		Mbuga nyekundu -grazing	2,472.56	
		Lobaj grazing	2,108.20	
		Endamaghan forest	200.2	
		Endesh	12,754.00	
		Eshkesh	13,516.04	
		Endamaghan Hadza	202.72	
		Endamaghan grazing	3,566.55	
		mikocheni Investment	202.72	
		Mikocheni Hadza	302.01	
mikocheni grazing	3,053.00			
mongo wa mono hadza	9,445.96			

MKOA	NA.	WILAYA	VILAJI	MAENEO (HA)
			mongo wa mono grazing	11,131.00
			domanga hadzabe	9,445.96
			yaeda chini grazing	4,788.00
			yaeda chini grazing +Forest	13,990.00
			domanga grazing	4,788.00
			Qang'dend Hadza	2,085.19
			Huduma	80.09
			Kitete	143.2
			Mahahaha	371.76
			Kambi ya Simba	228.62
			Massabeda	189.67
			Ayalaliyo	512
			Upper Kitete	57.61
			Qang'ded	5,657.00
			Jobaj	2,100.00
			Mbuga Nyekundu	2,494.00
	17	Meru	Uwiro	2,177.90
	18	Ngorongoro	Loondowo	11,804.04
			Matale A	22,112.22
			Gelai-Lumbwa	16,568.76
			Mairowa	6,896.00
			Engaresero	59,123.42
	19	longido	Orkejuloongishu	12,316.01
			Irnjangit sapukin	25,743.00
			Karao	3,974.00
			Eworendeke	16,179.39
			Armanie	14,983.32
			Gehanduu	108
			Mureru	2,130.00
			Mingenyi	741
			Dirma	1,675.00
	20	Monduli	MigunganiB	97.27
			Mswakini Juu	1,447.53
			Losirwa	8,396.28
			selela	24,604.00
			Naitolia	1,364.00
			mswakini chini	242
			baraka	3,367.00
			Engaruka juu	4,031.00
			Engaruka chini	8,631.00
			oidonyo lengai	17,445.00

MKOA	NA.	WILAYA	VJJIJI	MAENEO (HA)
Iringa	21	Mufindi	Irendeni	9,532.75
			Mbaashi	6,347.00
			Mungere	1,774.00
			Naarami	2,494.00
			Lengoolwa	965.26
			Lemooti	6,886.08
			oidonyo	919.02
			Iosimingori	4,601.00
			Lepurko	2,735.00
			makuyuni	2,933.00
			oitukai	2,045.00
			Esilalei	5,297.90
			Lemoot	4,026.00
			Mswakini	442.81
			Oitukai	1,989.23
			Lugodalutali	190.16
			Utosi	409.94
			Makunguli	330
			Makungu	561.6
			Ugesa	1,135.80
			Kibada	426.17
Mapogoro	623.43			
Uhambila	402.95			
Igombavanu	352.54			
Udumka	187			
Mfukulembe	86.7			
Weru	729.55			
Manuka	2,738.97			
Igangidungu	201.95			
Ngano	116.37			
Kitisi	629.22			
Kitapilimwa	124.03			
Kiwere	580.2			
Ikuvilo	89.42			
Lupembel Wasenga	344.04			
Malagosi	193.15			
Mlanda	115.81			
Lwato	116.37			
Isele	3,339.80			
Kisanga	2,025.90			
Ilandutwa	1,288.00			
	22	Iringa		

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
Manyara	23	Mbulu	Kising'a	592.43
	24	kiteto	Chamdindi	2,019.68
			Nyamihuu	2,254.23
			Mwambao	698.26
			Usenglindete	1,416.61
			Ihomasa	401.6
			Qateshi	19.05
			Ndorokoni	4,280.00
			Mwitikira	1,612.99
			kimana Akie	1,174.00
			Ngapapa akie	300
			Iesoit	5,688.30
			Lembapuli	10,219.18
			orkitikit	17,126.38
			Engang'uengare	10,303.54
			Ierug	3,792.90
			partimbo	5,777.25
			Namelock	7,948.06
			Iaarala	2,408.07
			Irela	9,735.38
			mbigiri	240.61
			olpopong'	12,010.13
			Kimana	14,407.60
		Ndaleta	1,648.03	
		Amei	51,711.53	
		Loolera	27,881.04	
		Emboreet	68,994.00	
		Loibosoit A	42,406.89	
		Namalulu	85,681.00	
		Kitwai A malisho	55,475.58	
		Kitwai A akie	3,428.16	
		Kitwai B malisho	79,661.49	
		Terrat	14,773.80	
		Loibori-siret	29,058.30	
		Lorben	23,426.00	
		Losokonoi	27,022.00	
		Ruvu-remit	81,274.00	
		Lerumo	27,725.00	
		Kitwai B Akie	6,036.47	
		Nadonjkin	19,898.00	
		Sukuro	22,484.00	
	25	Simanjiro		

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Kitiangare	16,191.00
	26	Babati	Mwada	453.2
			Ngolley	2,334.72
			Sarame	2,749.2
			Sangaiwe	355.23
			Olasiti	850.84
			Halltu	314.4
			Mwikantsi	1,098.80
			Endadosh	1,248.19
			Orng'adida	537.5
Morogoro	27	Ulanga	Mwaya	160.1
			Mbuga	3,854.09
			Luhombero	8
			Ketaketa	2,512.02
			Chikuti	2,491.49
			Lupiro	255.26
			Igota	347.58
	28	Malinyi	Biro	2,898.00
			Kilosa Mpepo	3,035.00
			Kiswago	338
			Sofi Mission	2,206.00
			Tanga	1,228.00
			Usangule A	402
			Usangule B	2,236.00
			Ngoheranga	1,588.00
			Mbalinyi	1,811.00
			Ihowanja	2,172.00
			Kalengakelo	499
			Munga	1,173.00
			Kipenyo	1,351.00
			Sofi Majiji	1,769.00
			Mabanda	3,012.00
			Lupunga	3,835.00
			Misegeze	4,581.00
			Malinyi	350
			Lugala	489
	29	Kilombero	Signali	122.06
			Ipugasa	281.62
			Miembeni	795.95
			Ngwasi	85.63

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
	30	Morogoro Dc	Makutano	59.64
			Namwawala	938.3
			Kalenga	51.79
			Gwataujembe	3,114.21
			Maseyu	6,066.61
Mtwara	31	Nanyumbu	Ng'ong'olo	215.22
			Nakopi	2,684.00
			Chilunda	309
			Mchoti	148
			Kasumulu	184.76
Mbeya	33	Masasi Kyela	Lugombo	14.25
			Mkuyuni	17.08
			Kongolo Mswisi	41.02
			Kongolo Mkola	125
			Ilaji	24
	36	Chunya	Ilongo	159.2
			Nsonyanga	732.21
			Shoga	15,356.20
			Mapogoro	34,214.00
			Matundas	15,549.30
			Mkola	26,923.00
			Mwiji	90,145.24
			Luataje	580
			Mamba	24,680.30
			Upendo	10,535.47
			Mafeko	21,852.50
			Bitimanyanga	90,145.25
			Kambikatoto	128,826.00
			Mazimbo	29,517.21
			Sangambi	12,521.50
Mara	37	Bunda	Hunyari	688.5
			Kihumbu	598
			Mariwanda	377
			Sarakwa	1,846.15
			Mugeta	630
			Kyandegge	853
			Tingirima	129.1
			Lumeji	80.86
			Nrumbati	1,072.80
			Kipangala	390.77
Mwanza Njombe	39	Ludewa	Mkongobaki	866.31

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Tabora	40	Makete	Utengule	284.42
			Kisasatu	619.95
	41	Nzega	Ugabwa	345.39
			Iboja	105.74
Kagera			Lyamalgwa	81.08
			Igo	247.02
			Mwabaratulru	2,381.14
	42	Bukoba Dc	Kobunshwi	156.7
			Kyamulalife	1,328.00
			Kyaitoke	296.25
			Mugajwale	266.55
			Izimbya	339.16
			Rugaze	125.28
			Kamuli	10.7
Kigoma	43	Biharamulo	Nshenshe	150.24
			Nyantakara	4.17
			Mgera	86.96
	44	Muleba	Kishuro	3,292.94
			Ngenge	223.04
			Kiguzi	423.3
			Kiteme	4,098.71
			Mlanda	59.41
	45	Misenyi	Rukindo	1,610.82
			Byamutemba	585.47
Geita			Igayaza	278.26
			Kilimilile	982.64
			Mabuyc	75.03
			Nyabihanga	1,968.42
			Mutukula	62.98
	46	Uvinza	Mlela	60.97
			Nyanganga	51
			Kalenge	76.66
	47	Kasulu Dc	Mvugwe	3.85
			Kumkambati	26.91
Shinyanga			Kumtundu	114
			Zeze	3,54.19
	48	Chato	Mkungo	116.63
		Makurugusi	374.25	
49	Bukombe	Kagwe	142.1	
50	Shinyanga	Welezo	348.83	
		Nsalala	509.26	

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
Simyu	51	Bariadi	Nyamikoma	156.48
			Senta	550.63
			Igabhilo	187.18
			Mwantimba	329.18
			Matongo	560.78
			Salalia	274.94
			Mwauchumu	822.95
			Gibeshi	159.87
			Halawa	106.56
			Damidami	58.5
Chungu	52.06			
Ihusi	272.54			
Mwasinasi	591.52			
Mwasilimbi	50.82			
Chungu cha Bawawa	94.7			
Mwamatondo	15.02			
Mwamalula	231.72			
Mwashagata	502.83			
Tyeme	300.7			
Simbalungwala	5			
Makunda	23.27			
Kinkungu	17.84			
Nkyala	21			
Mkiko	382			
Nyaha	1,044.00			
Mpambala	586			
Munguli	2,037.00			
Kibindu	248.31			
Kwamduma	518.3			
Kwamsanja	153.48			
Kwang'andu	6,348.56			
Kwaruhombo	2,984.00			
Changaliwa	22,314.00			
Mloka	1,001.15			
Mpaji	54.8			
Bagamoyo	31,000.00			
Lwega	8,299.00			
Rugonesi	817.72			
Mwese	2,967.00			
Igatula	10,154.00			
Vikonge	30,532.10			
Lwega				
Singida	52	Iramba		
Pwani	53	Mkalama		
Katavi	58	Tanganyika		
Singida	59	Mpanda		

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
			Mwese	817.7
			Isengule	4,021.58
			Lugonesi	41,333.60
			Kafisha	3,760.00
			Mpembe	17,666.50
			Majalila	2,095.00
			Igalula	2,967.90
			Kasangatongwe	6,942.60
			Vikonge	10,154.50
			Katuma	6,525.20
60	Nsimbo		Katambike	6,460.00
			Kasisi	7,134.00
			Katusunga	520
			Kapanda	78.8
			Ibindi kusini	660
			Mnyamasi	2,522.00
			Sitalike	471
			Matandalani	242
			Itenka A	3,030.00
			Itenka B	1,658.00
			Mtappenda	100
			Isanjandugu	389.8
			Mwenge	924
			Kanoge	696.8
61	Mtele		Nsenkwa	1,202.80
			Utende	2,566.50
			Ilela	3,525.20
			Kamsisi	2,138.70
			Ilunde	2,803.00
62	Mpimbwe		Kibaoni, Mirumba, Ilalangu	7,310.43
			Useya, Nyambwe	401.96
			Ikuba na Kashihi	96
			Mwamapuli	404
			Ukwingamizi	1,002.00
			Lunguza	199.6
			Mamba A, Mamba B, Kanindi na Kilida	294
Kilimanjaro	63	Mwanga	Kirya	9,242.00
			Lwami	2,671.71
Lindi	64	Ruangwa	Mmawa	24
			Chingumbwa	103.52

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
	65	Liwale	Machang'anja	280
			Turuki	989
			Ikombora	227
	66	Kilwa	Pungutini	283
			Mchakama	473
			Ngea	1,610.00
Rukwa	1	Nkasi	3	2,368.86
RUVUMA	2	Kalamo	5	26,144.05
	3	Sumbawanga (v)	1	42.8
	4	Tunduru	14	5,459.81
	5	Madaba	5	22,578.72
	6	Kisarawe	24	64,706.43
Pwani	7	Mafia	8	1,759.46
	8	Mkuranga	8	3,176.26
	9	Kibaha	5	7,451.63
	10	Njombe	4	4,405.26
Mtwara	11	Mtwara (v)	12	1,508.44
	12	Tandahimba	3	1,022.22
	13	Newala	5	490.07
Morogoro	14	Kilosa	15	28,550.78
	15	Mvomero	24	16,131.80
Mbeya	16	Ileje	2	135.08
	17	Mbeya (v)	5	6,563.19
	18	Chunya	6	22,167.05
Mara	19	Rungwe	4	257
	20	Musoma (v)	2	663.06
	21	Serengeti	5	10,387.88
	22	Tarime	3	402.26
Manyara	23	Mbulu	4	37,703.25
	24	Kiteto	4	46,045.01
	25	Hanang	7	79,008.34
Singida	26	Mkalama	5	19,780.02
	27	Manyoni	10	27,316.00
Tanga	28	Mkinga	15	39,702.73
	29	Pangani	0	2,941.54
	30	Sikonge	17	11,828.14
Tabora	31	Kaliua	6	18,356.05
	32	Urambo	23	35,008.57
	33	Uyui	10	22,258.62
Simiyu	34	Meatu	11	60,994.50
Arusha	35	Arumeru	10	4,294.70

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
Iringa	36	Kilolo	3	1,162.51
Kagera	37	Bihalamulo	2	5,714.40
	38	Ngara	4	2,695.27
Katavi	39	Mpanda	18	31,445.58
Kigoma	40	Kigoma (v)	27	20,014.86
Lindi	41	Kilwa	27	55,809.41
	42	Lindi (v)	16	5,249.30
	43	Nachingwea	14	34,833.17
Njombe	44	Njombe	4	4,405.26
Songwe	45	Ileje	5	12,167.04
	46	Songwe	7	19,432.01
TANGA	1	Kilindi	Kimamba	182.6
	2	Handeni	Ghole	317.87
KIGOMA	3	Kasulu	Rungwe Mpya	399.31
			Kaguruka	976.2
	4	Kigoma	Ngage	258.4
			Chankele	123.2
			Bubango	21.8
			Kagongo	23.4
			Kigalye	17
			Mtanga	47.6
	5	Uvinza	Kahwibili	1,112.00
			Kabeba	312.4
			Katete	124.6
			Kyabusende	64.8
			Mwakizega	217.4
			Kandaga	129
IRINGA	6	Mafinga	Ihanu	47.6
			Kilosa	40.3
			Kipanga	13.4
			Ilogombe	130
LINDI	7	Mtama	Ntene	203.51
PWANI	8	Rufiji	Nyamwage	3,250.07
DODOMA	9	Mpwapwa	Kigeya	47.69
			Kazania	20.76
			Mbugani	14.31
			Ng'hambi	24.64
SHINYANGA	10	Kishapu	Muguda	78
			Kiloleli	3.3
			Betedi	20.3
			Mihama	13.7

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)
MOROGORO	11	Mvomero	Lubungo 'B'	483.19
			Mingo	302.79
MANYARA	12	Simanjoro	Narosoito	7,365.27
			Irkujit	18,887.39
KATAVI	13	Nshimbo	Endonyongliape	9,616.40
			Kasisi	376.1
PWANI	14	Tanganyika	Bugwe	3,869.00
		Kibaha	Ngwale	1315.612
		Kibaha	Mperamumbi	524.35
		Kibaha	Lukenge	4322.06
		Kibaha	Kimaramisale	1416.89
		Kibaha	Magindu	1,872.53
		Kibaha	Mizuguni	138.27
		Chamwino	Mnase	289.1
		Chamwino	Msamalo	144.2
		Chamwino	Igandu	260.15
DODOMA		Chamwino	Chimwaga	13
		Mpwapwa	Darajani	11.03
		Mpwapwa	Msagali	975.7
		Mpwapwa	Iyoma	884
		Mpwapwa	Gulwe	1,470.00
		Mpwapwa	Kimagai	126
		Mpwapwa	Godegode	774.88
		Mpwapwa	Chitemo	358.83
		Mpwapwa	Kisisi	39.81
		Mbarali	Mbuyuni	123.08
		Mbarali	Chamoto	208.421
		Mbarali	Msesule	983.571
		Mbarali	Luwango	2584.74
		Mbarali	Mahango mswisi	108.887
MBEYA		Mbarali	Itipingi	643.1
		Mbarali	Mkandami	421.07
		Mbarali	Manienga	52.44
		Mbarali	Mpolo	272.63
		Mbarali	Malamba	49.94
		Mbarali	Uhambule	177.57
		Mbeya	Ipinda	82.2
		Mbeya	Iyela Nyala	14.9
		Mbeya	Nielenje	459.31
		Mbeya	Idunda	3.145
		Mbeya	Itimu	27

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
NJOMBE	Mbeva	Iyungamapinduzi	27	
	Mbeva	Mlowo	102.2	
	Mbeva	Ipinda	82.2	
	Wanging'ombe	Itambo	357.89	
	Wanging'ombe	Mngate	21.42	
	Wanging'ombe	Muhaji	65.25	
	Wanging'ombe	Mlevela	38.82	
	Wanging'ombe	Ilulu	17.73	
	Wanging'ombe	Imalinyi	46.48	
	Wanging'ombe	Lulanzi	57.5	
	Wanging'ombe	Masaulwa	104.93	
	Wanging'ombe	Itulahumba	7.319	
	Wanging'ombe	Isindagosi	93.01	
	Wanging'ombe	Mtapa	183.6	
	Wanging'ombe	Itowo	81.626	
	Wanging'ombe	Ihanzutwa	99.3	
	Wanging'ombe	Sekalenga	30.55	
	Wanging'ombe	Gone lamafuta	128.1	
	Wanging'ombe	Kidugala	58.1	
	Wanging'ombe	Igodivaha	32.67	
	Wanging'ombe	Kinenulo	107.25	
	Wanging'ombe	Ivigo	112.5	
	Wanging'ombe	Igosi	38.21	
	Wanging'ombe	Ujindile	77.82	
	Wanging'ombe	Mafinga	91.82	
	Wanging'ombe	Ing'enyangongo	81.939	
	Wanging'ombe	Mdasi	69.4	
Wanging'ombe	Masage	13.48		
Wanging'ombe	Ng'anda	66.89		
Wanging'ombe	Samaria	65.03		
Wanging'ombe	Idunda	38416		
Wanging'ombe	Masilu	38.42		
Wanging'ombe	Kanaani	125.69		
Wanging'ombe	Lusisi	85.88		
Wanging'ombe	Mkeha	124.1		
Wanging'ombe	Iyembela	26.61		
Wanging'ombe	Wanginyi	70.28		
Njombe DC	Malanganyene	51.39		
Ludewa DC	Ilawa	147.66		
Ludewa DC	Ilininda	697		
Wanging'ombe	Kanaani	125.69		

MKOA	NA.	WILAYA	VIJILI	MAENEO (HA)	
IRINGA		Mufindi	Kitelawasi	364.84	
		Mufindi	Idetero	40.3	
		Mufindi	Nyololo Shuleni	60.95	
		Mufindi	Njojo	106.56	
		Mufindi	Lwing'ulo	1.38	
		Mufindi	Maduma	950.71	
		Mufindi	Ihalimba	115.72	
		Mufindi	Igomtwa	204.06	
		Kilolo	Nyanzwa	256	
		Kilolo	Igunda	3115.8	
		Kilolo	Mgowelo	772	
		Kilolo	Msosa	2678.13	
		Kilolo	Kitelewasi	81	
		Kilolo	Ihimbo	108.13	
	KIGOMA		Kigoma DC	Kasuku	50.65
			Kigoma DC	Pamila	160.1
			Kigoma DC	Nyamoli	73.74
			Kigoma DC	Machazo	49.65
			Kigoma DC	Simbo	188.02
			Kigoma DC	Bigere	42.97
			Kigoma DC	Nyangova	45.624
			Kigoma DC	Nkungwi	46.39
			Kigoma DC	Matyazo	46.38
		Kigoma DC	Kiziba	354	
		Kigoma DC	Zashe	108	
		Kigoma DC	Bugamba	15	
		Uvinza DC	Miela	91.76	
		Uvinza DC	Kalenge	17.69	
		Uvinza DC	Kaazuramimba	933.43	
		Uvinza DC	Mpeta	939.13	
		Uvinza DC	Malagarasi	2016.41	
		Uvinza DC	Chakulu	340.22	
		Uvinza DC	Mwamila	40.63	
RUKWA			Sumbawanga DC	Mpete	115
			Sumbawanga DC	Mtapenda	24.1
			Sumbawanga DC	Ilanga	22.35
			Nkasi DC	Lyele	106.64
		Nkasi DC	Tambaruka	302.35	
		Nkasi DC	Malongwe	100.51	
		Kalambo DC	Kachele	541.37	
		Kalambo DC	Kikpanga	919	

MKOA	NA.	WILAYA	VIJJI	MAENEO (HA)
KILIMANJARO	Mwanga		Karambandea	16,085.02
	Same DC		Kizungo	3,364.10
SINGIDA	Singida		Mwanyonye	158.75
	Singida		Minyaa	55.72
	Singida		Minyenye	35.53
	Singida		Mpambaa	30.75
	Singida		Ndungwira	10.65
	Singida		Ikiwu	37.8
	Singida		Mitonto	287.38
	Singida		Mwakiti	76.78
	Singida		Mudida	12.33
	Singida		Ntonge	133.34
RUVUMA	Singida		Nduu	10.93
	Singida		Ntunduu	17.3
	Ikungi		Minyughe	10.68
	Ikungi		Matogo	706
	Ikungi		Ulyampiti	1319
	Ikungi		Mlumbi	426.64
	Ikungi		Muhintiri	3470.17
	Namtumbo		Chengena	679.17
	Namtumbo		Masuguru	694.49
	Namtumbo		Kilangalanga	322.66
LINDI	Liwale		Chigugu	1438
	Liwale		Lilombe	1903
	Liwale		Luwale	8176
	Nachingwea		Majengo	1533.9
	Nachingwea		Matekwe	7872.42
	Ruangwa		Mchichili	24.3
	Ruangwa		Nahanga	38
				3,189,456.94

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 12:: MAENEO YA MALISHO YALIYOTENGWA NA KUTANGAZWA KWENYE GAZETI LA SERIKALI

Na.	Jina la Eneo	Ukubwa wa Eneo (Ha)
1.	Olungapa	31,798.126
2.	Losirwa	5,000
3.	Baraka	3,367
4.	Selela	24,604.35
5.	Oltukai	2,334
6.	Mswakini	242.13
7.	Mungere	2,230
8.	Esilalei	4,903
9.	Oldonyo Lengai	17,131.27
10.	Engaruka Chini 1	8,006.76
11.	Engaruka Juu 1	3,831.08
12.	Engaruka Juu 2	125.5
13.	Irendeni	9,532.75
14.	Mbaash	6,363.39
15.	Naarami 1	2,494.4
16.	Naarami 2	113.89
16.	Lemooti	6,886.08
18.	Lengoolwa	965.26
19.	Oldonyo	919.02
20.	Lepurko	2,735
21.	Lossimngoro	4,601.19
22.	Moita Kiloriti	5,569.82
		143,754.016

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 13: VIWANDA VYA KUZALISHA VYAKULA VYA MIFUGO

No.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahaali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
1	International Tanfeeds Ltd,P.O.Box 1752 Morogoro	Kubwa	Morogoro	1/1/2016
2	Vet Feeds Company,P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/1/2016
3	Nanyuki Animal Feeds, P.O. Box 7032,Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/1/2016
4	Cpf Tanzania Ltd P.O. Box 32534 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/1/2016
5	Silverlands Tanzania Ltd,P.O.Box 908 Iringa	Kubwa	Iringa	1/1/2016
6	Organia Co Ltd	Kubwa	Pwani	1/2/2016
7	Falcon Animal Feeds Ltd, P.O.Box 106227 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/6/2016
8	Ben Feeds Company,P.O.Box 42959 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/14/2016
9	Shaloom Animal Feeds,P.O.Box Kwembe ,Kinondoni Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2016
10	Tanbreed Poultry Ltd (Interchick),P.O.Box 5774 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	15/6/2016
11	Mkutu Poultry Farm Ltd,P.O.Box 21553 Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2016
12	Brand Poultry, Feed, P.O.Box 45604 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	24/5/2016
13	Parm Access Company Ltd,P.O.Box 15780 Arusha	Kubwa	Arusha	27/8/2016
14	Energy Link Company Ltd,P.O.Box 106254 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani/Coast	1/7/2017
15	Pil Animal Feed, P.O.Box 24420 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2016
16	Kigoma Posho Supplier Co Ltd,P.O.Box 45304 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	13/2/2017
17	Saltbaba Pellet Co. Ltd, P.O.Box 253 Bagamoyo	Kubwa	Pwani	18/5/2016
18	Nine Hills Tanzania Limited,P.O.Box 21634 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	17/11/2016
19	Akm Glitters Company Ltd,P.O.Box 35404 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	30/3/2017
20	Real World Limited,P.O.Box 71482, Dar Es Salaam And P.O.Box 617 Songea	Kubwa	Ruvuma	12/4/2017
21	Mkojera Animal Feeds,P.O.Box 4189,Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	22/5/2017
22	Kanan Animal Feeds,P.O.Box 36042 Kigambon	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2017
23	Sea Salt Ltd,P.O.Box 9474,Dar Es Salaam	Kati	Pwani	6/7/2017
24	Harsho Milling Co Ltd,P.O.Box 810 Moshi Kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	30/6/2017
25	Magito Animal Feeds, P.O.Box 66589 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	28/12/2017
26	Backbone Tanzania,P.O.Box 38675Pwani	Kubwa	Pwani	3/4/2018
27	Joshi Feed Meal Ltd, P. O. Box 3060 Kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	1/7/2018
28	Kimvuli Animal Feeds, P.O.Box 6563 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
29	Marenga Millers's,P.O.Box 1184 Moshi,Kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	1/7/2018
30	Morning Fresh Farm Ltd,P.O.Box 20819 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
31	Farm Access Company Ltd,P.O.Box 15780 Arusha	Kubwa	Arusha	1/7/2018
32	Xi WANG GROUP CO LTD,P.O.Box 42450 PWANI	KUBWA	PWANI	1/7/2018
33	Twaha Sadik T/A Kluvia Millers ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2018
34	Bio Agro Trading Ltd,P.O.Box 15002 Arusha	Kati	Arusha	1/7/2018
35	Jm Animal Feeds,P.O.Box 24143 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	3/4/2018
36	Abcon Chemical Area,P.O.Box 60098, Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
37	Kerege General Trading Co.Ltd,P.O.Box 70036 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
38	Animal Care Company Ltd,P.O.Box 55010 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
39	Animal Care Company Ltd,P.O.Box 55010 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahati Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
40	Animal Care Company Ltd,P.O.Box 55010 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
41	Legng'esia Animal Feeds,P.O.Box 67400 Dar Es Salaam	Kati	Pwani	1/7/2018
42	Best Chicks Feeds,P.O.Box 42770 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
43	Nine Hills Tanzania Limited,P.O.Box 21634 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/7/2018
44	Biotech Laboratories, P.O.Box 2505 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
45	Mkui Poultry Farm Ltd,P.O.Box 21553 Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2018
46	Jenga Quality Animal Feeds,P.O.Box 76673 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
47	Nine Hills Tanzania Limited,P.O.Box 21634 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/7/2018
48	E & E Agrovet Co.Ltd,P.O.BoxArusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
49	Cosia Animal Feeds,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
50	Shamba Kilimo Agrovet,P.O.Box 208,Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
51	Neema Animal Feeds,P.O.BoxArusha	Kati	Arusha	1/2/2019
52	Meak Farm Co.Ltd,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
53	Mateves Animal Feeds,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
54	Best Animal Feeds,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
55	Samali Feeds,P.O.Box 15267 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
56	Revi Animal Feeds,P.O.Box 13602,Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
57	Pokea Investment Ltd,P.O.Box 11525 Arusha.	Kubwa	Arusha	1/2/2019
58	Tengeru Feeders,P.O.Box 15094 Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
59	Zion Vet Care Animal Feeds,P.O.Box 7482 Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
60	Dhartwal Trading Co,P.Box 7285 Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
61	Moshono Mill & Animal Feeds,P.O.Box 1962 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
62	Jora Animal Feeds,P.O.Box 14738 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
63	Chicken And Chicks Usa River,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
64	Kaneta Transport Co.Ltd, P.O.Box 1833 Arusha	Kati	Arusha	1/2/2019
65	Dk Danicrop Care,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	1/2/2019
66	Moshi Animal Feeds,P.O.Box.....Kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
67	Biotech Laboratories,P.O.Box2505 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	1/2/2019
68	Isacha Feeders Intertrade Co.Ltd,P.O.Box 54kilimanjaro	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
69	Jenga Quality Animal Feeds,P.O.Box 76673 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
70	Misenani Agri Services,P.O.Box 10951,Mwanza	Kati	Mwanza	1/2/2019
71	Mpete Agrovet Centre,P.O.BoxNjombe	Kubwa	Njombe	1/2/2019
72	Nzua Enterprises,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Pwani	1/2/2019
73	Shosima Animal Feeds,P.O.Box 12745 Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
74	Magelan Sakinoi,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
75	Rich Super Feeds & Agrovet Tanzania Ltd,P.O.Box 20651dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
76	Mkuza Chicks Ltd,P.O.Box...Iringa	Kubwa	Iringa	1/2/2019
77	Makilo Mills,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
78	Ground Level Investment Group Co.Ltd,P.O.Box63011 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
79	Hutan Investment Group Co.Ltd,P.O.Box 20651 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
80	Themis Agrivet And General Supply,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
81	Mkuza Chicks Ltd,P.O.Box...Pwani	Kubwa	Pwani	6/6/2019
82	Hamza Animal Feeds, P.O.Box... Kibaha Pwani	Kubwa	Pwani	6/5/2019
83	Mitoboto Farming Company,P.O.Box 20252 Dar Es Salaam	Kati	Pwani	6/5/2019
84	Rowisa Animal Feeds,P.O.Box.....Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	9/5/2019
85	Baraka Agri.Business Dev Services, P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	9/5/2019
86	Ufura Godfrey Utkio,P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	9/6/2019
87	Multivet Farm Ltd,P.O.Box.....Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
88	Mkuza Chicks Company,P.O.Box...Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
89	New Jitihada Agrovet Enterprises,P.O.Box.....Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
90	Asili Animal Feeds, P.O.Box ...Dar Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	23/10/2019
91	Tanbred Poultry Ltd (Interchick), P.O.Box 5774 Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
92	Star Animal Feed Company,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	23/10/2019
93	Keen Feeders Ltd	Kati	Arusha	23/10/2019
94	Delish Foods Ltd,P.O.Box...Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
95	Snij Poultry Farm,P.O.Box...Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
96	Prime Farm,P.O.Box..Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
97	Vera Animal Feeds/Jaymo Feeds,P.O.Box...Mwanza	Kati	Mwanza	23/10/2019
98	Uled Ally Kimbavala,P.O.Box.....Pwani	Kubwa	Pwani	23/10/2019
99	Hamza Animal Feeds, P.O.Box... Kibaha Pwani	Kati	Pwani	23/10/2019
100	Baraka Agri Business Dev Services, P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
101	Total Afrika Investment Group P.O.Box Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
102	Vonkavy Agro Co Ltd...P.O. Box 831... Morogoro	Kati	Morogoro	23/10/2019
103	Kuku Poa Ltd,P.O.Box...Mwanza	Kubwa	Mwanza	23/10/2019
104	Mafaniko Livestock Company, P.O.BoxKilimanjaro	Kati	Kilimanjaro	23/10/2019
105	Sai Energy And Logistic Service Limited,P.O.Box Iringa	Kati	Iringa	23/10/2019
106	Zai Veterinary Centre,P.O.Box.....Mbeya	Kati	Mbeya	23/10/2019
107	Kasem Investment Company Limited, Po.BoxIringa	Kati	Iringa	23/10/2019
108	Mgina Animal Feeds Industry, P.O.BoxIringa	Kati	Iringa	23/10/2019
109	Sianga Intertrade Co.Ltd,P.O.Box.....Arusha	Kati	Arusha	23/10/2019
110	Nina Poultry Solutions	Kubwa	Arusha	23/10/2019
111	Kisongo Animal Feed Limited	Kubwa	Arusha	23/10/2019
112	Makia Animal Feeds, P.O.Box.....Arusha	Kubwa	Arusha	4/2/2020
113	Makmina Agricultural Products And General Merchandise, P.O.Box...Dar Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	20/05/2020
114	Energy Animal Feeds' P.O.Box 106254 Dar Es Salaam	Kubwa	Pwani	28/05/2020
115	Tru Image Undertaking Investment Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	28/05/2020
116	Akm Gifters Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	28/05/2020
117	Saiteru Suppliers	Kati	Arusha	28/05/2020
118	Pokea Investment Ltd	Kati	Arusha	28/05/2020
119	Ren Ze Investment Company Ltd	Kati	Shinyanga	6/7/2020
120	Kluval Millers Company Ltd	Kati	Pwani	8/7/2020

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahati Lilipo	Mwaka wa Kasajihwa
121	Elizabeth Matee	Kati	Kilimanjaro	8/7/2020
122	Glifit Enterprises Limited	Kati	Shinyanga	18/8/20
123	Boimanda Feeds	Kati	Iringa	27/8/2020
124	Kilimanjaro Feed Meal	Kati	Kilimanjaro	27/8/2020
125	Kuku Project (T) Limited	Kati	Pwani	9/9/2020
126	Musoma Food Company	Kati	Mwanza	9/9/2020
127	Amani Joseph Kwela	Kati	Mwanza	24/09/2020
128	Zacharia John Massawe	Kati	Kilimanjaro	24/09/2020
129	Emmanuel Fredrick Minja	Kati	Tanga	24/09/2020
130	Kichangani Vet Centre	Kati	Morogoro	4/11/2020
131	Koudjys Animal Nutrition Tanzania Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	4/11/2020
132	Krossa Feed Investment	Kati	Pwani	4/11/2020
133	Adele Ephraim Mtifu	Kati	Mbeya	8/1/2021
134	Mafole Alfred Tesha	Kati	Mbeya	8/1/2021
135	Silverlands Tanzania Ltd,P.O.Box 908 Iringa	Kati	Mbeya	8/1/2021
136	Emmanuel Francis Fulika	Kati	Mbeya	8/1/2021
137	James Joseph Mwakalinga	Kati	Mbeya	8/1/2021
138	Titus Mwalama	Kati	Mbeya	8/1/2021
139	Trade Pecker Ltd	Kati	Mbeya	8/1/2021
140	Mary Juma Mahumbi	Kati	Mbeya	8/1/2021
141	James Paustine Tesha	Kati	Mbeya	8/1/2021
142	Isaya Nelson Luisao	Kati	Mbeya	8/1/2021
143	Dayana George Moshi	Kati	Mbeya	8/1/2021
144	A To Z UNIVERSAL CO.LTD	KUBWA	IRINGA	8/1/2021
145	Phoenix Farms	Kubwa	Pwani	8/1/2021
146	Edmund Mhalila	Kati	Mbeya	8/2/2021
147	Mawenzi Animal Feed	Man	Kilimanjaro	8/2/2021
148	Meru Feeders	Kati	Arusha	8/2/2021
149	Kuwa Philipo Koyage	Man	Dar Es Salaam	8/2/2021
150	Emmanuel Ngambwa Kungu	Kati	Manyara	8/2/2021
151	Mwanaid C.Moshi	Kati	Dodoma	8/2/2021
152	Mr.Sultan Seleman Mohamed	Kati	Singida	8/2/2021
153	Feed Pro Emaxited	Kati	Arusha	8/2/2021
154	Idd Naibu Abed	Kati	Kilimanjaro	8/2/2021
155	Nina Poultry Solutions	Kati	ARUSHA	20/01/2021
156	Alfayo Tomo Makoko	Kati	TANGA	20/01/2021
157	Seiemani Rashid	Kati	TANGA	20/01/2021
158	Rukia Rajab Muya	Kati	TANGA	20/01/2021
159	Maulidi Mohamedi Ramadhani	Kati	TANGA	20/01/2021
160	Nehemia Bakari Mshote	Kati	TANGA	20/01/2021
161	Alli Saidi Shemndolwa	Kati	TANGA	20/01/2021
162	Neema Animal Feeds	Kati	ARUSHA	18/5/2021

Na.	Jina na Anuani	Ukubwa wa Eneo	Mahali Lilipo	Mwaka wa Kusajiliwa
163	Idd Naihau Abed	Kati	KILIMANJARO	18/5/2021
164	Ibrahimu Ramadhani Kipingu	Kati	TANGA	18/5/2021
165	Mtaji Hassan Omari	Kubwa	TANGA	18/5/2021
166	Energy Oil Company Limited	Kubwa	PWANI	18/5/2021
167	Mbaruku Omari Simba	Kubwa	TANGA	18/5/2021
168	Yusuftu Mganga - 1	Kubwa	TANGA	18/5/2021
169	Yusuftu Mganga - 2	Kubwa	TANGA	18/5/2021
170	Yusuftu Mganga - 3	Kubwa	TANGA	18/5/2021
171	Yusuftu Mganga - 4	Kubwa	TANGA	18/5/2021
172	Yusuftu Mganga - 5	Kubwa	TANGA	18/5/2021
173	Lina Feeds	Kubwa	DSM	18/5/2021
174	Shabani R. Mfinanga	Kubwa	TANGA	18/5/2021
175	Hiakika Animal Feeds	Kubwa	ARUSHA	18/5/2021
176	Leonard Joseph Nyaoga	Kubwa	SIMIYU	18/5/2021
177	Efraimu Simoni Konzo	Kubwa	MBEYA	18/05/2021
178	Agri Farmers' Centre	Kubwa	ARUSHA	18/05/2021
180	Kilimo Timilifu (Kt)	Kubwa	LINDI	24/05/2021
181	Paf Animal Feed And Products	Kubwa	ARUSHA	1/7/2021
182	Kulwa Philipo Kovage	Kubwa	DSM	25/07/2021
183	Emmanuel Ngambwa Kungu	Kubwa	MANYARA	25/07/2021
184	Nzua Enterprises	Kubwa	DAR ES SALAAM	25/07/2021
185	Flora Rodrick Mponzi	Kubwa	MBEYA	4/8/2021
186	Farmers Centre Limited	Kubwa	DARESSALAAM	31/08/2021
187	Nsanje Brown Kabulufu	Kubwa	KIGOMA	1/10/2021
188	Lina Millers	Kubwa	DSM	11/10/2021
189	Guru Planet Limited	Kubwa	DSM	5/11/2021
190	Muyacos Amos Ltd	Kubwa	IRINGA	6/12/2021
191	Rashid Shaban Mbaga	Kubwa	MANYARA	6/12/2021
192	Asas Dairies Farm Limited	Kubwa	IRINGA	6/12/2021
193	Mahashree Agro Processing Tanzania Limited	Kubwa	MOROGORO	6/12/2021
194	Back Bone Co.Ltd	Kubwa	PWANI	20/01/2022
195	Mkwama	Kubwa	MOROGORO	20/01/2022
196	Agri Commodities Tanzania Limited	Kubwa	N/OMBE	28/02/2022
197	New Jitihada Agrovet Enterprises	Kubwa	PWANI	15/03/2022
198	Abubakari Musa Mlawi	Kati	DAR ES SALAAM	28/03/2022
199	G & B Animal Feeds Company Ltd	Kubwa	PWANI	12/04/2022

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 14: ORODHA YA MAENEO (MADUKA) YA KUUZIA VYAKULA VYA MIFUGO NA RASILIMALI ZA VYAKULA VYA MIFUGO YALIYOPO MWAKA 2021/2022

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duuka	Mahali Lilipo	Treche ya Kusajiliwa
1	Jie Long Holdings (T) Ltd, P.O.Box 210, Shinyanga	Kubwa	Shinyanga	13/11/2017
2	Joshi Feed Mealltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/7/2018
3	Rafael Daud Mzeru	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
4	Kluvia Millers, P.O.Box 30115, Pwani	Kubwa	Pwani	1/7/2018
5	Organia Company Ltd,P.O.Box 11455 Dar-Es Salaam	Kubwa	Dar Es Salaam	29/3/2016
6	Simama Tz Co Ltd,P.O.Box 71492 Dar-Es Salaam	Kati	Dar Es Salaam	25/01/2016
7	Moring Fresh Farm Ltd	Kubwa	Pwani	1/7/2018
8	Dina Veterinary Centre	Kati	Pwani	1/7/2018
9	Lengésia Animal Feeds	Kubwa	Pwani	1/7/2018
10	Bakari Othuman Rashid	Kati	Dar Es Salaam	1/7/2018
11	Bio/Agro Trading Ltd	Kubwa	Arusha	1/7/2018
12	Farm Access Ltd	Kubwa	Arusha	1/7/2018
13	Xi Wang Group Company Ltd	Kubwa	Pwani	1/7/2018
14	Animal Care Company Ltd	Kubwa	Dar-Es Salaam	1/7/2018
15	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
16	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
17	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
18	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	1/2/2019
19	International Tanfeeds Limited	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
20	Thrischool Exirn Limited	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
21	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
22	Kluvia Millers, P.O.Box 30115, Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
23	Suzy Elimringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
24	Suzy Elimringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
25	Suzy Elimringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
26	Suzy Elimringi Matechi	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
27	Alex Alex Kaaya	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
28	Jane Andrew Ngaya	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
29	Omar Farouk	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
30	Anthony Joseph	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
31	Mexna Tandra Bihanazo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
32	Kigoma Posho Supply	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
33	Magito Store	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
34	Boaz Magito Ndarno	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
35	Kalisvana Vet Centre	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
36	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
37	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
38	Fadhila Farms Centre	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
39	Ester R.Shemweta	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
40	Tarek Farhat	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahati Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
41	Prosper Ejimiringi Mshanga	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
42	Getroot Asheri Nkin'gwa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
43	Patison Taim Sanga	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
44	Efatha N'Ngomuo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
45	Neema H. Tarimo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
46	Roselyne P. Rutaganywa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
47	Nzua Enterprises	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
48	Nzua Enterprises	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
49	Cluvia Millers, P.O.Box 30115, Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
50	Japhet Willifred Kisinga	Kati	Pwani	1/2/2019
51	Tan Tecnovet Kongowe	Kubwa	Pwani	1/2/2019
52	Leons Pascal Mhando	Kati	Pwani	1/2/2019
53	Mkiwa Yahaya Digogile	Kati	Pwani	1/2/2019
54	Regina Joseph	Kati	Pwani	1/2/2019
55	Ismaal Hamza	Kati	Pwani	1/2/2019
56	Rehema Edward Mtwewe	Kati	Pwani	1/2/2019
57	Falcon Animal Feeds Ltd	Kubwa	Pwani	1/2/2019
58	Salome Lukasa Mbwala	Kati	Pwani	1/2/2019
59	Shamba Kilimo Agrovet	Kati	Arusha	1/2/2019
60	Pokea Investment Ltd	Kati	Arusha	1/2/2019
61	Samali Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
62	Samali Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
63	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
64	Dhariwal Trading Company	Kubwa	Arusha	1/2/2019
65	Dhariwal Trading Company	Kubwa	Arusha	1/2/2019
66	Zion Vet Care Animal Feeds	Kubwa	Arusha	1/2/2019
67	Hilda Frank Kombe	Kati	Arusha	1/2/2019
68	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
69	Achi Leonard Maeda	Kati	Arusha	1/2/2019
70	Peter Adolf Minja	Kati	Arusha	1/2/2019
71	Tengeru Feeders	Kati	Arusha	1/2/2019
72	Peter Masawe Animal Feeds	Kati	Arusha	1/2/2019
73	Said Shaban Ismail	Kati	Arusha	1/2/2019
74	Moshi Animal Fees	Kati	Kilimanjaro	1/2/2019
75	Nine Hills Tanzania Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
76	Idd Mohamed Thiabiti	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
77	Paulo Musa Misungwi	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
78	Mwajuma Maulid Mkojera	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
79	Kalorine Africanus Msele	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
80	Awaichi Johnson Mwende	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
81	Magreth Patrick Mamboleo	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
82	Cosmas Josephat Kimati	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
83	Yalaeli Kinga Mwaipya	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
84	Patric Michael Shirima	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahati Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
85	Rehema M.Mkungu	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
86	Apronja Eliasi Jungwa	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
87	Simon Njilekiro	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
88	Thadeti S.Mayaula	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
89	Thadeti S.Mayaula	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
90	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
91	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mbeva	1/2/2019
92	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mwanza	1/2/2019
93	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
94	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
95	Kyaruzi Produce	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
96	Jenipher Elias	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
97	Vetfarm	Kubwa	Pwani	1/2/2019
98	Mama Kuchi Enterprises (2010)	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
100	Rich Super Feeds & Agrovet Tanzania	Kubwa	Dar Es Salaam	1/2/2019
101	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Iringa	1/2/2019
102	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Njombe	1/2/2019
103	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Iringa	1/2/2019
104	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Ruvuma	1/2/2019
105	Mkojera Company Ltd	Kubwa	Pwani	1/2/2019
106	David Aden Mwakuka	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
107	Sophia Shaban Ilonghwe	Kati	Dar Es Salaam	1/2/2019
108	Rowisa Animal Feeds	Kubwa	Dar Es Salaam	9/5/2019
109	Asili Animal Feeds	Kubwa	Dar Es Salaam	23/10/2019
110	Julius Samwel Magodi	Kati	Pwani	23/10/2019
111	Oscar Thadeti Nziku	Kati	Morogoro	23/10/2019
112	Petwana Enterprises	Kati	Anusha	23/10/2019
113	Sara Stephen Kingu	Kati		23/10/2019
114	New Jitihada Agrovet Enterprises	Kati	Pwani	23/10/2019
115	Doroth Christopher Mwanga	Kati	Pwani	23/10/2019
116	Mansuri Nassoro Ayosi	Kati	Pwani	23/10/2019
117	Zukra A Semshitu	Kati	Pwani	23/10/2019
118	Eiifuraha Manase Shuma	Kati	Pwani	23/10/2019
119	Noah Jackson Machichimi	Kati	Dar Es Salaam	23/10/2019
120	Suleman Ezekiel Matimbwi	Kati	Iringa	23/10/2019
121	Ei - Gibor-Vet Centre	Kati	Iringa	23/10/2019
122	Rehema Aram Athanas	Kati	Iringa	23/10/2019
123	Ada Joseph Magelanga	Kati	Iringa	23/10/2019
124	Adrew Luwanda	Kati	Iringa	23/10/2019
125	Wakulima Agrovet	Kati	Iringa	23/10/2019
126	Agnes Anselm Kessy	Kati	Iringa	23/10/2019
127	Songea Veterinary Centre	Kubwa	Ruvuma	23/10/2019
128	Bahati Vet Care	Kati	Ruvuma	23/10/2019

No.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahati Lilipo	Trehe ya Kusajitwa
129	Mapenda Veterinary Centre	Kati	Ruvuma	23/10/2019
130	Songea Animal Care 'A'	Kubwa	Ruvuma	23/10/2019
131	Songea Animal Care 'B'	Kubwa	Ruvuma	23/10/2019
132	D & G Veterinary	Kati	Ruvuma	23/10/2019
133	Carlos M Kiseyo	Kati	Iringa	23/10/2019
134	Gwarehi Mahimbi	Kati	Iringa	23/10/2019
135	Maneno Rashid Iorno	Kati	Iringa	23/10/2019
136	Amin H. Sheghebe	Kati	Iringa	23/10/2019
137	Juliama Modestus Nyaulingo	Kati	Iringa	23/10/2019
138	Issack L.Tesha	Sel	Arusha	23/10/2019
139	Socia Batholomeo Shengero	Kati	Arusha	23/10/2019
140	Total Afrika Investment Group	Kubwa	Pwani	23/10/2019
141	Kisongo Animal Feeds Ltd	Kubwa	Arusha	23/10/2019
142	Latifa Mohamedi Nyka	Kati	Kilimanjaro	23/10/2019
143	Makia Animal Fees	Kubwa	Arusha	4/2/2020
144	Edward Ibrahim Kimath	Kati	Kilimanjaro	4/2/2020
145	Frigentio Sadiquel Mneney	Kati	Kilimanjaro	4/2/2020
146	Elizabeth Y.Mwakuka	Kati	Dar Es Salaam	20/5/2020
147	Ramadhan Bashiru Mumis	Kati	Dar Es Salaam	20/05/2020
148	Ramadhan Bashiru Mumis	Kati	Dar Es Salaam	0/05/2020
149	Simon Njilekro	Kati	Dar Es Salaam	6/7/2020
150	Kiuvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Pwani	8/7/2020
151	Neema Anon Mwalubilo	Kati	Dar Es Salaam	10/7/2020
152	Abdallah Rashid Kido	Kati	Dar Es Salaam	10/7/2020
153	Krosa Feed Investment	Kubwa	Pwani	18/8/2020
154	Samwel Belelad Mwalongo	Ndogo	Dodoma	18/8/2020
155	Amlike Eston Sanga	Kati	Dodoma	18/8/2020
156	Cliffson Zakaria Maro	Kati	Dar Es Salaam	18/8/2020
157	Linah Msechu	Kati	Dar Es Salaam	18/8/2020
158	Coletha Jackson Samwel	Ndogo	Dodoma	18/8/2020
159	Mr.Sebastian Simon Lema	Kati	Dodoma	18/8/2020
160	Salibaba Pelet Co Limited	Kubwa	Dar Es Salaam	18/8/2020
161	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mwanza	18/8/2020
162	Esther Bernard Mfoi	Kati	Iringa	27/8/2020
163	Kiuvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	27/8/2020
164	Kiuvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	27/8/2020
165	Kiuvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Pani	27/8/2020
166	Kiuvia Millers Company Ltd ,P.O.Box 30115 ,Pwani	Kubwa	Dar Es Salaam	27/8/2020
167	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	27/8/2020
168	Tumaini Animal Feed	Kati	Kilimanjaro	9/9/2020
169	Marietha Idephonce Kumburu	Kati	Dodoma	7/10/2020
170	Kings Mart Animal Feed Store	Kati	Arusha	7/10/2020
171	Benedict William Kwangu	Kati	Mwanza	7/10/2020
172	Silvano Joakim Kiyeyu T/A Masipek Agrovet	Kati	Iringa	7/10/2020

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajitwa
173	Rowan Veterinary Centre	Kati	Iringa	7/10/2020
174	M & F Agroconsult Service	Kati	Dodoma	7/10/2020
175	S And J Animal Tech Limited	Kubwa	Dar Es Salaam	4/11/2020
176	Cresan General Supplies	Kati	Mwanza	7/12/2020
177	Lucy Angel Maziku	Kati	Mwanza	7/12/2020
178	Edina Richard Mbandara	Kati	Mwanza	7/12/2020
179	Sospeter Leshu	Kati	Mwanza	7/12/2020
180	Nterindwa M.Mchoniwu	Kati	Mwanza	7/12/2020
181	Japhary Mohamedy Bupamba	Kati	Mwanza	7/12/2020
182	Hassan R.Mjema	Kati	Mwanza	7/12/2020
183	Gertrude Joachim Mihayo	Kati	Mwanza	7/12/2020
184	Ayoub Christopher	Kati	Mwanza	7/12/2020
185	Aloyce Alovece Kimaro	Kati	Mwanza	7/12/2020
186	Salome Paul Mrema	Kati	Mwanza	7/12/2020
187	Tanzania Poultry Farm Ltd Veterinary Centre	Kati	Iringa	8/1/2021
188	Boimanda Poultry Feeds	Kati	Iringa	8/1/2021
189	A To Z Universal Co.Ltd	Kubwa	Iringa	8/1/2021
190	Silverlands Tanzania Ltd	Kubwa	Mtwara	8/1/2021
191	Emmanuel Francis Fulika	Kati	Mbeva	8/1/2021
192	James Joseph Mwakalinga	Kati	Mbeva	8/1/2021
193	Titus Mwalama	Kati	Mbeva	8/1/2021
194	Trade Pecker Ltd	Kati	Mbeva	8/1/2021
195	Mary Juma Mahumbi	Kati	Mbeva	8/1/2021
196	James Faustine Tesha	Kati	Mbeva	8/1/2021
197	Isaya Nelson Lusao	Kati	Mbeva	8/1/2021
198	Dayana George Moshi	Kati	Mbeva	8/1/2021
199	Edmund Mhalila	Kati	Mbeva	8/2/2021
200	Phoenix Farms	Kati	Pwani	8/1/2021
201	Nauri Animal Feed /Bright Julius Rutatina	Kati	Arusha	8/1/2021
202	Nauri Animal Feed /Bright Julius Rutatina	Kati	Arusha	8/1/2021
203	Nauri Animal Feed /Bright Julius Rutatina	Kati	Arusha	8/1/2021
204	Tonga Animal Feed	Ndogo	Arusha	8/1/2021
205	Pius Mchallo	Ndogo	Dodoma	8/1/2021
206	M & F Agroconsult Service	Kati	Dodoma	8/1/2021
207	Sabato Animal Feed	Kati	Arusha	8/1/2021
208	Gadiel Jacob Mui Gedeva Agrovet	Kati	Kilimanjaro	8/1/2021
209	Mary George Wawa	Ndogo	Arusha	8/1/2021
210	Veterinary Farmers Centre	Kati	Dodoma	8/1/2021
211	Lily Bonifass	Kati	Arusha	8/1/2021
212	Harry's Animal Feeds	Kati	Arusha	8/1/2021
213	Elangata Agrovet Services	Ndogo	Arusha	8/1/2021
214	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	8/1/2021
215	Happiness Fredick Munnisi	Kati	Arusha	8/1/2021
216	Marenga Millerso Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	8/1/2021

No.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
217	Bio Agro Trading Ltd	Kati	Arusha	1/5/2021
218	Hakika Animal Feeds	Kati	Arusha	1/5/2021
219	Mekphine Industry	Kati	Arusha	1/5/2021
220	Leonard Joseph Nyaoga	Kati	Simiyu	1/5/2021
221	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/5/2021
222	Neema Animal Feeds	Kati	Arusha	1/5/2021
223	Happiness Fredick Munissi	Kati	Arusha	1/5/2021
224	Mama Neema Animal Feeds	Kati	Dar Es Salaam	1/5/2021
225	Ndumia Shikundye Amaniël Shoo	Kati	Mwanza	1/5/2021
226	Ignas E. Mlay	Kati	Tanga	1/5/2021
227	Marium Alli Shemndolwa	Kati	Tanga	1/5/2021
228	Mkombozi Agri Care	Kati	Tanga	1/5/2021
229	Aisha Said Sleyyum - 1	Kati	Tanga	1/5/2021
230	Aisha Said Sleyyum - 2	Kati	Tanga	1/5/2021
231	Timany Feed Mill	Kati	Tanga	1/5/2021
232	Edward Ibrahim Kimath	Kati	Kilimanjaro	1/5/2021
233	Francis Mitueta Mishana	Kati	Arusha	1/5/2021
234	Zatuni Saruni Kivuyo	Kati	Arusha	1/5/2021
235	Abdalah Hassan Swai	Kati	Arusha	1/5/2021
236	Nerbat Animal Feed	Kati	Dar Es Salaam	1/5/2021
237	Eliakesia A. Nassary	Kati	Arusha	1/5/2021
238	Eliamani S. Mollé	Small	Mbeya	18/05/2021
239	Henrico Edmund	Kati	Mbeya	18/05/2021
240	Chande Bakari Nalicho	Kati	Mbeya	18/05/2021
241	Beni Saimoni Jani	Kati	Mbeya	18/05/2021
242	Raphael Group Ltd	Kati	Mbeya	18/05/2021
243	Josephat Msambwa	Kati	Mbeya	18/05/2021
244	Anna Mboya	Kati	Mbeya	18/05/2021
245	Acrotan Co Ltd	Kati	Morogoro	24/05/2021
246	Salama Gitano Nyirabu	Kati	Mbeya	20/06/2021
247	River Shop/ Rashid Shaban Makunge	Kati	Pwani	20/06/2021
248	Frank Mendrad Mrauka	Kati	Arusha	20/06/2021
249	Pat Animal Pee And Products	Kati	Arusha	20/06/2021
250	Aron Christian Kasindo	Kubwa	Arusha	1/7/2021
251	Fadhila Agropharmacy Agency	Kati	Dar Es Salaam	15/07/2021
252	Shukuru M Mruma	Kati	Arusha	20/07/2021
253	Scola Batholomeo Shengero	Kati	Arusha	20/07/2021
254	Mirija Animal's Feeds	Kati	Arusha	20/07/2021
255	Jackline John Nainigola	Kati	Arusha	20/07/2021
256	Risper Jonas Lukumay	Kati	Arusha	25/07/2021
257	Mwanaid C Moshi	Kati	Dardoma	20/08/2021
258	Interchick Company Limited	Kati	Dar Es Salaam	20/08/2021
259	Lucky Animal Feed	Kati	Arusha	20/08/2021
260	Aron Christian Kasindo	Kati	Dar Es Salaam	20/08/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Lilipo	Trehe ya Kusajiliwa
261	Wafugaji (fmau)	Kati	Dodoma	13/09/2021
262	Elia Tunguru Gwadenga	Kati	Kigoma	1/10/2021
263	Christopher O. Gaguri	Kati	Kigoma	1/10/2021
264	Elna Shadraki	Kati	Kigoma	1/10/2021
265	Fredrick Paul Mhalafu	Kati	Kigoma	1/10/2021
266	Maria Fubusa	Kati	Kigoma	1/10/2021
267	Maria Fubusa	Kati	Kigoma	1/10/2021
268	Girls Jonas Jumba	Kati	Kigoma	1/10/2021
269	Ibrahim Mlekeziideki Mugeta	Kati	Kigoma	1/10/2021
270	Jackson Elisante Mariki	Kati	Kigoma	1/10/2021
271	Jonathan P. Mubanga	Kati	Kigoma	1/10/2021
272	Kisodya M.Hasan	Kati	Kigoma	1/10/2021
273	Kisodya M.Hasan	Kati	Kigoma	1/10/2021
274	Kosta Maiko	Kati	Kigoma	1/10/2021
275	Nsanje Brow Kabuluhu (Marko Agrovret)	Kati	Kigoma	1/10/2021
276	Wilson Richard	Kati	Dodoma	1/10/2021
277	Interchick Company Limited	Kati	Dodoma	1/10/2021
278	Ramadhan Nchini	Kati	Arusha	1/10/2021
279	Heaven Light J.Kombe	Kati	Arusha	1/10/2021
280	Zuberi Gabriel Kaduma	Kati	Mbeya	1/10/2021
281	Mrs.Mageth A.Sanga	Kati	Iringa	11/11/2021
282	Hausang Enterprises	Kati	Ruvuma	25/12/2021
283	Mary Simbene	Kati	Dodoma	25/11/2021
284	Alexander Bernard	Kati	Kilimanjaro	25/11/2021
285	Anastazia R.Lyamuya	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
286	Godlwin Lantrel	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
287	Innocent Sunlight Moshi	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
288	Lulu L. Uho	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
289	Nolla James Kimaro	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
290	Ofen Richard Temba	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
291	Rachel F.Mroso	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
292	Eunice Nyela	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
293	Grace Geoffrey Koka	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
294	Heavellight Timotheo Lyaruu	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
295	Aly Mussa Aly	Kati	Manyara	6/12/2021
296	Frenk G.Terry	Kati	Manyara	6/12/2021
297	Shaban Omary Kilimo	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
298	Catherine Thadei Mruu	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
299	Swahiba Anthony	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
300	Daudi Fatael Shao	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
301	Wastara Agrovret	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
302	Atway John Dea	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
303	Fedelis Frenk Terry	Kati	Manyara	6/12/2021
304	Husein Yusuf Kahabuka	Kati	Manyara	6/12/2021

Na.	Jina Na Anuani	Ukubwa wa Duka	Mahali Liliipo	Trehe ya Kusanjiliwa
305	Lowness Kiveyeu	Kati	Iringa	6/12/2021
306	Agustino Firimini Shayo	Kati	Manyara	6/12/2021
307	Mr. Emanuel Velerian Gadiye	Kati	Manyara	6/12/2021
308	Joshi Feed Meal Ltd	Kubwa	Kilimanjaro	6/12/2021
309	Patric Willium Nyavanga	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
310	Hilda Vincent Maro (Neema Animal Feed)	Kati	Kilimanjaro	6/12/2021
311	Ngowi Animal Feed	Kati	Arusha	20/01/2022
312	Rushobe Animal Feeds	Kubwa	Morogoro	20/01/2022
313	Rushobe Animal Feeds	Kubwa	Morogoro	20/01/2022
314	Mama Kuchi Enterprises (2010)	Kubwa	Dsm	20/01/2022
315	Ramadhani Juma Mwevirah	Kubwa	Iringa	20/01/2022
316	Kelvin Martin Matata	Kati	Pwani	20/01/2022
317	Irvines'tanzania one Stop Shop Ltd	Kubwa	Arusha	28/02/2022
318	Kelvin Martin Matata	Kati	Tanga	28/02/2022
319	Benedicto Kalimzo Ruje	Kati	Kigoma	2/3/2022
320	Laiton Faustine Mkakilwa	Kati	Iringa	15/03/2022
321	Laiton Faustine Mkakilwa	Kati	Pwani	15/03/2022
322	New Jitihada Agrovet Enterprises	Kati	Tanga	15/03/2022
323	Kondradi Basil Mroso	Kati	Iringa	28/03/2022
324	Thomas Samwel Sanga	Kati	Kilimanjaro	28/03/2022
325	Lekel Agrovet	Kati	Iringa	12/4/2022
326	Elina Shadraki	Kati	Kigoma	20/08/2021
327	Kisodya M. Hassan	Kati	Kigoma	20/08/2021

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 15: MIGOGORO ILIYOTATULIWA KATI YA WAFUGAJI NA WATUMIAJI WENGINE WA ARDHI

Mkoa	Wilaya	Idadi ya migogoro	Hali halisi ya mgogoro
Pwani	Ikwiriri	3	1 Umetatuliwa na 2 iko katika ngazi ya Mkoa kwa ajili ya utatuzi
Lindi	Kilwa	2	Imeshatatuliwa nakupatiwa ufumbuzi
	Liwale	3	
	Nachingwea	1	
	Ruangwa	2	
	Lindi (V)	2	
Songwe	Momba	4	Utatuzi unaendelea katika Ngazi ya Mkoa
Katavi	Mlele	1	Utatuzi unaendelea katika Ngazi ya Mkoa
	Tanganyika	2	
	Mpimbwe	1	
Tanga	Kilindi	1	Utatuzi unaendelea katika Ngazi ya Wizara ya Ardhi, OR - TAMISEMI na Mkoa
Rukwa	Nkasi	2	Utatuzi unaendelea katika Ngazi ya Mkoa
	Kalambo	2	
Mtwara	Nanyumbu	2	Imeshatatuliwa nakupatiwa ufumbuzi
JUMLA		28	

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 16: **MAGONJWA 13 YA MIFUGO YA KIPAUMBELE NCHINI TANZANIA**

NA.	JINA LA UGONJWA
1.	Homia ya Mapafu ya ngombe (<i>Contagious Bovine Pleuropneumonia</i>)
2.	Homia ya Mapafu ya Mbuzi (<i>Contagious Caprine Pleuropneumonia</i>)
3.	Sotoka ya mbuzi na Kondoo (<i>Peste des Petits Ruminants</i>)
4.	Kimeta (<i>Athrax</i>)
5.	Mdondo (<i>Neurocastle Disease</i>)
6.	Kicha cha Mbwa (<i>Rabies</i>)
7.	Ndigana Kali (<i>East Coast Fever</i>)
8.	Homia ya Bonde la Ufa (<i>Rift Valley Fever</i>)
9.	Ugonjwa wa kutupa Mimba (<i>Brucellosis</i>)
10.	Ugonjwa wa miguu na midomo (<i>Foot and Mouth Disease</i>)
11.	Mapete Ngozi (<i>Lumpy Skin Disease</i>)
12.	Gumboro (<i>Infectious Bursitis</i>)
13.	Mareks

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 17: MAJOSHO YALIYOJENGWA KATIKA MWAKA 2021/2022

Mkoa	Wilaya	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	Halmashauri za Wilaya na Taasisi
Arusha	Ngorongoro	11	2
	Longido	2	1
Dodoma	Dodoma Jiji	2	0
	Chamwino	10	1
	Kongwa	4	0
	Bahi	10	4
Iringa	Mpwapwa	12	2
	Iringa DC	2	1
Njombe	Mufindi	10	2
	Njombe TC	5	0
Mara	Wanging'ombe DC	7	0
	Bunda TC	2	0
	Bunda DC	2	0
	Rorya DC	7	0
Singida	Manyoni DC	2	0
	Mkalama DC	4	0
Kilimanjaro	Siha	1	0
	Same	1	0
Kigoma	Hai	2	0
	Kakonko	7	0
	Kibondo	2	0
	Liwale	1	0
Manyara	Mchinga DC	1	0
	Nachingwea DC	1	0
	Babati TC	1	0
	Babati DC	5	0
	Simanjiro	2	2
	Kitero	7	0
Mbeya Morogoro	Mbarali	4	2
	Kilosa	1	0
Simiyu	Mvomero	3	0
	Ifakala	1	0
	Maswa	15	0
	Bariazi DC	1	0
Tabora	Meatu	6	0
	Busega DC	5	0
	Uyui	2	0
	Urambo	1	0
Tabora TC	Urambo	1	0
	Sikonge	1	0
	Tabora TC	3	0

Mkoa	Wilaya	Wizara ya Mifugo na Uvuvi	Halmashauri za Wilaya na Taasisi
Pwani	Mkuranga	1	0
	Kishapu	3	0
Shinyanga	Shinyanga MC	4	0
	Handeni TC	8	0
Tanga	Handeni DC	5	0
	Pangani	2	0
	Korogwe	1	0
	Muheza	1	0
		192	17

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 18: MATUKIO YA VIFO UGONJWA WA HOMA YA NGURUWE MWAKA

Na.	Mkoa	Halmashauri	Waliougua	Vifo
1	Arusha	Arusha Dc	51	51
2	Mbeya	Mbeya Jiji	36	33
3	Dodoma	Kongwa	2	2
4	Dodoma	Mpwapwa	6	6
5	Katavi	Mele	161	137
6	Katavi	Mpanda	24	24
7	Morogoro	Morogoro Mjini	229	66
8	Mwanza	Nyamagana	70	10
9	Mwanza	Magu	229	227
10	Njombe	Njombe Mjini	1	1
11	Rukwa	Sumbawanga Vijijini	10	10
12	Singida	Iramba	8	8
	Jumla		827	575

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 19: VITUO VYA UANAGENZI KWA MADAKTARI WA MIFUGO WAHITIMU WA MWAKA 2022 /2023

Na.	Jina La Kituo	Mahaali Kiilipo	Mkoa	Idadi Ya Nafasi
1.	LITA - Mabuki	Mabuki	Mwanza	1
2.	Dar Animal Clinic and Every Living Thing Dog and Cat Sanctuary.	Coco Beach	Dar es salaam	1
3.	Vetcare Clinic	Morocco	Dar es salaam	1
4.	Tan veterinaria	Kinondoni	Dar es salaam	1
		Arusha	Arusha	1
		Mwanza	Mwanza	1
5.	Olem Veterinary Centre	Pugu	Dar es salaam	1
		Chanika	Dar es salaam	1
		Banana	Dar es salaam	1
		Bunju	Dar es salaam	1
		Msata	Pwani	1
6.	Farmers Centre & Farmbase	Dar es salaam	Dar es salaam	5
7.	Shafter Farm	Kibada	Dar es salaam	2
8.	TAWESO	Dar es salaam	Dar es salaam	4
9.	SUA Animal Hospital	Morogoro	Morogoro	1
10.	TANCHOICE	Msoga	Pwani	6
11.	Mbwa wa Africa	Meru	Arusha	2
12.	NOVABI	Morogoro	Morogoro	2
13.	Arusha City Council	Arusha	Arusha	3
14.	Ronheam	Dar es salaam	Dar es salaam	1
15.	Maswa District Council	Maswa	Maswa	2
16.	ASPA	Arusha	Arusha	2
17.	NARCO	Tanzania	Tanzania	10
18.	TALIRI	Tanzania	Tanzania	5
19.	Igungu Vet Clinic	Mwanza	Mwanza	1
20.	Tanga city	Tanga	Tanga	1
21.	Ubungo Municipal	Dar es salaam	Dar es salaam	1
22.	Baklina	Morogoro	Morogoro	2
23.	Anivet Veterinary Clinic	Mbezi beach	Dar es salaam	1
24.	Roll Agrovet (T) Ltd	Arusha	Arusha	10
25.	Meru Animal Welfare Organization (MAWO)	Arusha	Arusha	1
				73

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 20: GAWIO LILILOTOLEWA SERIKALINI KUTOKA KATIKA TAASISI ZA WIZARA YA MIFUGO NA UVUVI
MWAKA 2021/2022

Na.	Taasisi	Gawio	Huduma kwa jamii (CSR)
Sekta ya Mifugo			
1.	TALIRI	2,203,000	14,818,500
2.	NARCO	10,000,000	50,000,000
3.	LITA	40,000,000	16,500,000
4.	TVLA	50,000,000	12,500,000
5.	Bodi ya Maziwa Tanzania	5,000,000	2,500,000
6.	Bodi ya Nyama Tanzania	10,000,000	0
	Jumla ndogo	117,203,000	96,318,500
Sekta ya Uvuvi			
7.	TAFIRI	10,000,000	1,000,000
8.	FETA	20,000,000	65,150,000
9.	MPRU	5,000,000	40,000,000
	Jumla ndogo	35,000,000	106,150,000
	Jumla kuu	152,203,000	202,468,500

Chanzo: Wizara ya Mifugo na Uvuvi, 2021

KIAMBATISHO 21: Uzalishaji wa samaki na nguvu ya uvuvi hadi Aprili, 2022

Maji	Idadi		Samaki waliovuliwa (Tani)	Thamani (Tshs .000)	Mchango wa uzalishaji wa samaki kwa aina ya maji (%)
	Wavuvi	Vyombo			
Ziwa Victoria	102,293	30,646	278,165.61	1,871,831,416.77	66.89
Ziwa Tanganyika	26,612	11,506	73,506.78	494,641,683.15	17.67
Ziwa Nyasa	5,550	2,632	5,115.21	34,421,239.66	1.23
Ziwa Rukwa	3,428	1,786	2,640.56	17,768,877.81	0.63
Bwawa la Mtera	2,224	1,426	4,282.80	28,819,795.64	1.03
Bwawa la Nyumba ya Mungu	783	432	2,393.75	16,108,017.10	0.58
Maji madogo	879	321	898.61	6,046,956.79	0.22
Maji ya Kiraia	53,035	9,242	48,877.30	328,905,044.36	11.75
JUMLA	194,804	57,991	415,880.64	2,798,543,031.29	100.00

KIAMBATISHO 22: Uzalishaji wa vifaranga vya samaki mwaka 2021/2022

A. Uzalishaji wa vifaranga vya samaki vituo vya Wizara			
Na.	Jina	Mkoa	Idadi
1	Ruhilla Aquaculture Development Center	Ruvuma	1,153,390
2	Mwamapuli Aquaculture Development Center	Tabora	1,080,822
3	Kingolwira Aquaculture Development Center	Morogoro	118,138
Jumla ndogo			2,352,350
B. Uzalishaji wa vifaranga vya samaki vitotoleshi vya Taasisi ya Serikali			
Na.	Jina	Mkoa	Idadi
1	Sumaponic JKT Mhweni	Dar es Salaam	330,000
2	822 KJ Rwaikoma	Mara	309,000
3	Taasisi ya Utafiti wa Uvuvi Tanzania TAFIRI	Mwanza	200,399
4	Wakala ya Elimu na Maifunzo ya Uvuvi (PEFA)	Mwanza	197,491
Jumla ndogo			1,036,890
C. Uzalishaji wa Vifaranga vya Samaki katika Vitotoleshi vya Sekta Binafsi			
Na.	Jina	Mkoa	Idadi
1	Tanlapia Ltd	Pwani	3,178,000
2	Eden Agri Aqua	Dar es Salaam	2,701,800
3	TZ Zhong Zhi Cage Co.LTD	Mwanza	2,350,700
4	Tangreen Investment	Mwanza	1,931,000
5	Meck Fish Farm (SAMEKI LIMITED)	Mwanza	1,883,000
6	Ruvu Fish Farm	Pwani	1,836,308
7	Righa's Safina (Big Fish)	Dar es Salaam	1,640,000
8	Dkt. Charles Tizeba	Mwanza	1,528,000
9	Mataya Fish Farm	Bagamoyo	1,433,700
10	John Kasegenya	Mwanza	820,700
11	Mpanju Fish Farm	Mwanza	740,000
12	Shazain Fish Farm	Arusha	715,000
13	Feeds and Fingertings Fish Farm	Arusha	645,000
14	Soagro Co Ltd	Ruvuma	640,760
15	Judasa Aqua Farm	Pwani	629,000
16	Soul Farm Company	Kilimanjaro	610,700
17	Kisarawe Fish farm	Pwani	570,220
18	Konga Agribusiness	Mwanza	510,800
19	Rofacol Company Ltd	Mbeya	460,000
20	Kwizera Fish Farm	Mwanza	403,000
21	Jans Aqua Fish Farm	Pwani	374,000
22	Igomelo Farm Ltd	Mbeya	340,000
23	Sharif Rajabu Fish Farm	Mwanza	326,300
24	Tarime Aqua Group	Mara	230,700
25	Lake Fresh Farm	Simiyu	209,600
26	Greenfish Investment	Dar es Salaam	128,000
27	Buzirayombo Farm	Geita	107,000
Jumla ndogo			26,943,288
C. Uzalishaji wa Vifaranga vya Kambamiti katika Vitotoleshi vya Sekta Binafsi			
Na.	Jina	Mkoa	Idadi
1	Alphakrust Fish Farm	Pwani	300,000
Jumla ndogo			300,000
Jumla Kuu			30,632,528

KIAMBATISHO 23: Upatikanaji wa chakula cha samaki wa kufugwa nchini 2021/2022

A: Chakula Kilichotengenezwa Nchini		
Na	Jina la Mtengenezaji	Kiasi (Tani)
1.	Eden Agri Aqua Services	110
2.	Tanfeed	147
3.	Hill Feeds/ Salibaba Pellets Co.	95
4.	Ranaya Fish Pellet	6.6
5.	TAKE Fish Farm (Tarime Aqua farm Group)	150
6.	SOAGRO CO. LTD	32
	Jumla Ndogo	540.6
B: Chakula Kilichoagizwa kutoka Nje ya Nchi		
Na	Jina la Muagizaji	Kiasi (Tani)
1.	Koudjis Aquaculture Ltd	276
2.	Rhighas Safina Ltd	25.5
3.	Sameki Ltd	27
4.	Ruvu Fish Farm	125
5.	Tz Zhongzhi Aquaculture Co. LTD	108
6.	TAKE Fish Farm (Tarime Aqua Farm Group)	26
7.	Tangreen Agriculture LTD	850
8.	Tanlapia LTD	175
9.	Pascal Paul	3
	Jumla Ndogo	1615.5
	Jumla Kuu	2,156.1

KIAMBATISHO 24: Makusanyo ya maduhuli kwa mwaka 2021/2022 hadi Aprili, 2022

Kasma	Maelezo ya Kasma	Makusanyo 2020/2021	Lengo 2021/2022	Makusanyo kufikia Aprili, 2022
Kifungu: 9001 Maendeleo ya Uvuvi				
110610	Fishing & Export Licences	783,781,422.47	847,000,000	840,416,289.45
110612	Export Royalty ¹	18,910,005,687.96	36,017,950,641	15,475,888,188.71
110670	Import Royalty ²	34,856,786.11	50,755,000	27,571,261.26
110614	Exclusive Economic Zone Licences ³	695,520,000.00	307,291,609	990,000,000.00
140340	Compound fees ⁴	1,109,854,957.00	889,578,125	726,641,323.43
110215	Receipts from sale of Laboratory & Inspection Services	1,253,286,059.20	1,583,164,000	937,629,478.88
140368	Miscellaneous Receipts	81,422,764.85	114,065,625	52,204,540.33
140375	Prawn Fishing Licenses	134,420,000.00	103,680,000	54,414,851.05
Jumla 9001		23,003,147,677.59	39,913,485,000	19,104,765,933.11
Kifungu: 9002 Ukuzaji Viumbe Maji				
140299	Receipts from Sale of Fish and Fingerlings	84,919,482.37	86,515,000	67,184,336.00
JUMLA KUU YA FUNGU 64		23,088,067,159.96	40,000,000,000	19,171,950,269.11

KIAMBATISHO 25: Matokeo ya kazi ya ulinzi na usimamizi shirikishi wa rasilimali za uvuvi hadi mwezi Aprili, 2022

NA.	MWAKA Zana	2020/2021		2021/2022	
			Idadi		Idadi
1	Nyavu za Makila		25,906.00		18,443
2	Nyavu za kokoro		1,754.00		2,309
3	Nyavu za Daga/Drift net		124.00		1,750
4	Timba/Utai		-		9,845
5	Katuli		26.00		1
6	Nyavu za Mtando		11.00		445
7	Nyavu za Gongga		494.00		1
8	Nyavu za Kimia		1.00		01
9	Vyandarua		25.00		108
10	Kamba za Kokoro		349,205.00		141,374
11	Nyavu za Gizagiza		49.00		4
12	Nyavu aina ya Dudu		4.00		
13	Ndoano		700.00		210,000
14	Samaki wachanga (kilo)		19,847.00		26,556
15	Kaa wachanga (kilo)		1,094.00		158
16	Kamba miti		1,517.00		210
17	Pweza wasioruhusiwa (kilo)		1,337.00		-
18	Jongoo bahari		-		211
19	Michinji		-		15
20	Watumiwa		1,452.00		1,123
21	Kesi		72.00		3

KIAMBATISHO 26: Mgawanyo wa boti mpya 16 kwa ajili ya usimamizi wa rasilimali za uvuvi

Na	Kanda	Na	Kituo	Idadi
1	Ziwa Victoria	1	Mwanza	Boti 1, Injini 1
		2	Musoma	Boti 1, Injini 1
		3	Geita	Boti 1, Injini 1
		4	Ukerewe	Boti 1, Injini 1
		5	Muleba	Boti 1, Injini 1
		6	Bukoba	Boti 1, Injini 1
		7	Marehe	Boti 1
		8	Sota	Boti 1
2	Ziwa Tanganyika	1	Kipili	Boti 1
		2	Buhingu	Boti 1
3	Bahari ya Hindi na Kaskazini Mashariki	1	Nyumba ya Mungu	Boti 1, Injini 1
		2	Tanga	Boti 1, Injini 1
		3	Dar es Salaam	Boti 1, Injini 1
		4	Kilwa	Boti 1, Injini 1
4	Nyanda za Juu Kusini	1	Rukwa	Boti 1, Injini 1
		2	Mtera	Boti 1, Injini 1

KIAMBATISHO 27: Mauzo ya samaki na mazao ya uvuvi nje ya nehi kwa kipindi cha Julai 2021 hadi Aprili 2022

Zao	Uzito wa samaki (Tani)	Samaki hai wa Mapambo	Thamani (USD)	Thamani (TZS)	Mrahaba
Aquarium Fish/L. Nyasa		29,103	973,586	2,263,092,198	45,010,821
Aquarium Fish/L.Tang		139,986	1,428,722	3,321,051,414	186,567,399
Chilled Fillets	51.89		1,147,947	2,668,392,204	23,968,840
Chilled H&G	3.60		819,629	1,905,219,438	1,746,130
Cuttle Fish	3.21		821,331	1,909,176,463	4,449,445
Died Furu/L.Vict	25.42		804,271	1,869,520,658	9,473,186
Dried Chests	83.57		856,875	1,991,798,146	9,651,348
Dried Dagaal/L.Eyasi/Manyara	129.05		861,252	2,001,970,836	47,820,640
Dried Dagaal/L.Tang	219.27		1,528,088	3,552,024,816	197,938,023
Dried Dagaal/L.Vict	8,565.68		6,906,716	16,054,593,638	3,211,458,146
Dried Dagaal/Marine	1,167.53		5,513,706	12,816,556,269	436,685,140
Dried Fish heads	6.05		803,271	1,867,196,168	559,043
Dried Fish Chests	290.15		993,933	2,310,388,137	33,596,991
Dried Fish Frames	155.87		832,772	1,935,770,956	7,188,496
Dried Fish Heads	2,168.55		1,404,819	3,265,489,282	215,027,811
Dried Fish Meals/L.Vict	1,586.58		1,010,961	2,349,968,814	75,213,781
Dried Fish/L.Rukwa	3.67		813,062	1,889,953,606	1,799,302
Dried Furu/L.Vict	375.76		1,104,067	2,566,392,506	148,775,259
Dried Furru/L.Vict	62.55		850,409	1,976,767,337	23,124,209
Dried Heads	568.85		888,282	2,064,803,413	52,680,629
Dried Maws	322.34		39,208,983	91,140,901,608	1,755,886,019
Dried Migebuga/L.Tang	234.75		1,448,890	3,367,930,242	114,388,815
Dried ofcuts	238.58		1,061,610	2,467,702,667	54,676,288
Dried Sangara/Kayabo	170.53		1,066,388	2,478,808,770	116,981,287
Dried Uduzi/L.Vict	1,417.00		1,226,240	2,850,383,121	63,040,551
Fin fish (Changu)	0.15		802,251	1,864,825,188	69,000
Fresh Fillets	3,717.21		26,051,798	60,557,152,485	1,664,091,595
Fresh Fish Frames	86.80		819,331	1,904,827,482	4,108,221
Fresh Fish Heads	33.05		808,709	1,879,836,333	2,877,540
Fresh H&G	963.84		6,907,789	16,057,088,342	489,313,288
Fresh Migebuga/L.Tang	33.48		902,507	2,097,869,450	17,313,409
Frozen Changu	0.52		803,457	1,867,628,012	241,040
Frozen Chests	500.40		1,235,035	2,870,827,223	59,087,524
Frozen Dagaal/L.Tang	14.05		818,868	1,903,450,313	15,147,130
Frozen Fillets	7,048.79		53,215,725	123,699,437,109	3,278,988,859
Frozen Fin Fish/Marine	10.12		816,885	1,898,841,779	4,825,157

Zao	Uzito wa samaki (Tani)	Samaki hai wa Mapambo	Thamani (USD)	Thamani (TZS)	Mrahaba
Frozen Fish (Migebuka)/L.Tang	21.06		863,824	2,007,949,472	14,566,520
Frozen Fish Chest	379.77		1,072,184	2,492,281,422	45,282,558
Frozen Fish Frames	66.79		815,331	1,895,229,521	3,083,689
Frozen Fish Head	70.56		839,051	1,950,366,595	6,888,341
Frozen Fish/L.Tanganyika	2.10		808,365	1,879,037,122	1,454,008
Frozen H&G	383.13		3,131,211	7,278,469,633	191,367,150
Frozen Heads	1.30		802,591	1,865,615,515	120,126
Frozen Lobster	16.17		848,117	1,971,438,936	3,658,462
Frozen Migebuka/L.Tang	74.87		1,024,519	2,381,485,276	42,593,307
Frozen Octopus	585.62		5,503,498	12,792,828,626	1,074,309,634
Frozen Olifutts	470.45		1,486,039	3,454,282,465	113,240,068
Frozen Prawns/Farmed	5.70		847,267	1,969,463,955	329,130
Frozen Prawns/Wild	60.81		1,181,398	2,746,147,781	144,625,547
Frozen Squids	6.11		836,950	1,945,481,863	8,461,606
Frozen/Kolekole	0.11		802,353	1,865,062,681	50,140
Live Crabs	387.14		6,587,289	15,312,089,385	859,093,792
Live Lobster	130.66		3,192,296	7,420,460,564	454,413,888
Sea food	0.33		802,884	1,866,295,428	376,000
Sea Shells/cowries	777.13		1,493,548	3,471,738,322	137,593,477
Sea Weed	1,037.69		1,235,869	2,872,764,368	-
Sea Weeds	52.12		890,772	2,070,591,394	120,000
Sea Weeds	52.50		922,521	2,144,391,636	-
Smoked Nile perch	0.75		805,418	1,872,187,174	550,482
Jumla	34,841.72	169,089	204,351,464.03	475,012,995,558.00	15,475,948,287

KIAMBATISHO 28: Uinganifu wa uingizaji wa samaki kutoka nje ya nchi kwa mwaka 2020/2021 na 2021/2022 hadi Aprili, 2022

Mwezi	Uingizaji wa samaki mwaka 2020/2021		Uingizaji wa samaki mwaka 2021/2022	
	Uzito (Tani)	Thamani (Milioni)	Uzito (Tani)	Thamani (Milioni)
Julai	0.00	0.00	0.00	0.00
Agosti	0.00	1,335,968.63	0.94	39,349,806.89
Septemba	0.77	35,376,657.05	0.00	0.00
Oktoba	0.03	1,213,902.74	0.00	0.00
Novemba	1.53	65,021,941.71	1.58	69,604,915
Disemba	2.14	14,752,440.19	0.00	0.00
Januari	0.00	0.00	0.112	1,938,713.00
Februari	0.00	0.00	0.60	12,962,785.00
Machi	1.01	52,556,757.36	1.44	26,157,501.16
Aprili	0.00	0.00	0.07	4,213,560.00
Jumla	5.48	170,257,667.68	4.74	154,227,281.15